

Додаток до пункту 1
рішення обласної ради
21 серпня 2025 року №33/2

ВОЛИНСЬКИЙ
РЕСУРСНИЙ
ЦЕНТР

Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року

Цей документ створено ЗРНГО «Волинський ресурсний центр» в рамках проекту «Підтримка актуалізації стратегій розвитку шести регіонів України», який став можливим завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОВЕРЛА». Зміст цього документу не обов'язково відображає погляди USAID та Уряду США».

Зміст

Зміст	3
Перелік рисунків	4
Перелік таблиць	7
Перелік скорочень	9
Вступ	11
Розділ 1. Загальна характеристика області	14
Розділ 2. Демографічна ситуація та трудові ресурси	19
2.1. Демографічна ситуація	19
2.2. Економічно активне населення	21
2.3. Розширення прав та можливостей чоловіків та жінок в регіоні	22
Розділ 3. Природні ресурси	24
3.1. Земельні ресурси	24
3.2. Водні ресурси	25
3.3. Лісові ресурси	26
3.4. Мінерально-сировинні ресурси області	27
3.5. Історико-культурна спадщина Волині	27
Розділ 4. Інфраструктура	29
4.1. Транспортна інфраструктура	29
4.2. Телекомунікаційна інфраструктура	32
4.3. Енергозабезпечення. Енергоефективність	32
4.4. Житлово-комунальне господарство	34
4.5. Освітня інфраструктура	38
4.6. Культура	46
4.7. Розвиток туризму	47
4.8. Соціальна сфера	49
Охорона здоров'я	49
Соціальне обслуговування	52
4.9. Цифрова трансформація	55
Розділ 5. Економічний розвиток та підприємництво	57
5.1. Загальні показники розвитку економіки області	57
5.2. Промисловість	57
5.3. Сільське господарство	59
5.4. Інвестиційна та будівельна діяльність	63
5.5. Інноваційна діяльність	64
5.6. Галузі з економічним та інноваційним потенціалом	65
5.7. Торгівля та розвиток споживчого ринку	79
5.8. Розвиток малого та середнього підприємництва	79
Розділ 6. Фінансово-бюджетна сфера	84
6.1. Загальна характеристика	84
6.2. Доходи бюджету області	87
6.3. Видатки бюджету області	89
6.4. Бюджет розвитку	90
6.5. Формування інвестиційної складової місцевих бюджетів за рахунок субвенцій з державного бюджету	91
Розділ 7. Екологічна ситуація в області та безпека життєдіяльності населення	94
7.1. Стан атмосферного повітря	94
7.2. Зміна клімату	98
7.3. Екологічна ситуація в галузі водокористування	100
7.4. Стан ґрунтів	103
7.5. Природно-заповідний фонд	104
7.6. Поводження з відходами	105
Розділ 8. Головні чинники та сценарії розвитку області	108
8.1. SWOT – аналіз сильних, слабких сторін регіону, можливостей і загроз	108
8.2. SWOT – матриця порівняльні переваги	110
Виклики	111

Ризики	112
8.3. Сценарії розвитку Волинської області на 2021-2027 роки	114
Розділ 9. Стратегічні та операційні цілі, завдання розвитку Волинської області на період до 2027 року	119
Розділ 10. Організаційне, інституційне та фінансове забезпечення реалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року	129
Розділ 11. Моніторинг і оцінка результативності реалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року	130
Розділ 12. Узгодженість Стратегії з Цілями сталого розвитку	137

Перелік рисунків

Рисунок 1. Кордони Волинської області	14
Рисунок 2. Релоковані підприємства в Україні	15
Рисунок 3. Релоковані підприємства. Куди переїжджає бізнес. Станом на 27.10.2023 р.	16
Рисунок 4. Релоковані підприємства. Звідки переїжджає бізнес. Станом на 27.10.2023 р.	16
Рисунок 5. Динаміка чисельності наявного населення області, тис. осіб	19
Рисунок 6. Чисельність наявного населення Волинської області в розрізі районів станом на 01.01.2022 р.	20
Рисунок 7. Статеві-вікова піраміда населення області	20
Рисунок 8. Населення за економічною активністю (у віці 15-70 років, тис. осіб)	21
Рисунок 9. Структура зайнятості населення за видами економічної діяльності у 2022 році, %	22
Рисунок 10. Структура земельного фонду області станом на 01.01.2019 року, (%)	24
Рисунок 11. Структура сільськогосподарських угідь, %	24
Рисунок 12. Карта культурно-історичних пам'яток Волинської області	28
Рисунок 13. Мережа автомобільних доріг	29
Рисунок 14. Карта залізничної магістралі області	31
Рисунок 15. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (українська мова)	40
Рисунок 16. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (математика)	41
Рисунок 17. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (історія України)	41
Рисунок 18. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (англійська мова)	41
Рисунок 19. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (біологія)	41
Рисунок 20. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (фізика)	42
Рисунок 21. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (хімія)	42
Рисунок 22. Структура обсягів реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності у 2023 р.	57
Рисунок 23. Індекси продукції сільського господарства за категоріями господарств, %	58
Рисунок 24. Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства (в постійних цінах 2021 р.), млрд. грн.	59
Рисунок 25. Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства за напрямками (в постійних цінах 2021р.), млрд. грн.	59
Рисунок 26. Динаміка чисельності працюючих у сільському господарстві, тис. осіб	59
Рисунок 27. Динаміка кількості сільськогосподарських тварин, тис. голів	60
Рисунок 28. Динаміка кількості птиці, тис. голів	60
Рисунок 29. Динаміка виробництва продукції тваринництва	60
Рисунок 30. Динаміка посівних площ сільськогосподарських культур, тис. га	61
Рисунок 31. Динаміка валового збору зернових та зернобобових культур	61
Рисунок 32. Динаміка експорту та імпорту сільськогосподарської продукції, млн. дол. США	62
Рисунок 33. Вклад різних категорій господарств у виробництво валової продукції сільського господарства, %	62
Рисунок 34. Обсяг капітальних інвестицій у фактичних цінах, млн. грн.	64
Рисунок 35. Кількість фізичних осіб-підприємців у регіонах, осіб	80
Рисунок 36. Кількість фізичних осіб-підприємців жінок, осіб	80
Рисунок 37. Структура загального фонду місцевих бюджетів області у 2012-2024 рр., млрд. грн.	84
Рисунок 38. Розподіл власного фінансового ресурсу місцевих бюджетів у 2012-	85

2024 рр., млн грн, %	
Рисунок 39. Індекс податкоспроможності територіальних громад Волинської області у 2024 році.	86
Рисунок 40. Структура доходів загального фонду місцевих бюджетів Волинської області за 2024 рік, %	88
Рисунок 41. Структура доходів спеціального фонду за 2024 р. %	89
Рисунок 42. Використання коштів бюджету місцевими бюджетами у 2020-2024 р.	90
Рисунок 43. Використання коштів окремих інвестиційних субвенцій з державного бюджету та коштів бюджету розвитку місцевих бюджетів у 2020-2024 рр., млн. грн.	91
Рисунок 44. Динаміка викидів шкідливих речовин за період 2020-2023 рр.	94
Рисунок 45. Динаміка природно-заповідного фонду області	102
Рисунок 46. Розподіл природоохоронних територій за категоріями	103

Перелік таблиць

Таблиця 1. Рівень економічної активності населення у віці 15-70 років	21
Таблиця 2. Обсяги субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам за роками	30
Таблиця 3. Структура та динаміка забезпечення централізованим водопостачанням області за період 2020-2023 рр.	35
Таблиця 4. Структура та динаміка централізованого водопостачання по комунальних підприємствах області, в розрізі споживачів за період 2020-2023 роки	35
Таблиця 5. Структура та динаміка забезпечення централізованим водовідведенням Волинської області за період 2020-2023 роки населених пунктів	36
Таблиця 6. Структура та динаміка централізованого водопостачання по комунальних підприємствах області, в розрізі споживачів	36
Таблиця 7. Порівняльні дані успішності за середнім балом за типом території реєстрації/проживання учасників НМТ-2023	40
Таблиця 8. Підготовка кадрів	43
Таблиця 9. Працевлаштування випускників	43
Таблиця 10. Навчально-виробниче обладнання і техніка закладів професійної (професійно-технічної) освіти	44
Таблиця 11. Капітальні інвестиції, млн. грн.	64
Таблиця 12. Порогові значення, що використовуються для економічного відображення	65
Таблиця 13. Відображення економічного потенціалу: результати області	65
Таблиця 14. Галузі, які за статичним та динамічним аналізом мають найбільший економічний потенціал подальшого розвитку	66
Таблиця 15. Визначені галузі з економічним потенціалом області	68
Таблиця 16. Відображення інноваційного потенціалу: результати області	75
Таблиця 17. Галузь, яка має найбільший інноваційний потенціал подальшого розвитку	75
Таблиця 18. Визначені галузі з інноваційним потенціалом області	75
Таблиця 19. Галузі з економічним та інноваційним потенціалом області: лише КВЕД В-Е	76
Таблиця 20. Основні показники ефективності для галузей з економічним та інноваційним потенціалом області	78
Таблиця 21. Кількість підприємств, одиниць	79
Таблиця 22. Основні показники діяльності підприємств у 2023 році	79
Таблиця 23. Зміни у системі місцевих бюджетів області в процесі децентралізації та передачі повноважень органам місцевого самоврядування ОТГ	84
Таблиця 24. Місцеві бюджети області у 2024 році з низькою фінансовою спроможністю за надходженнями ПДФО на 1 жителя (прогнозовані показники)	86
Таблиця 25. Показники доходів місцевих бюджетів Волинської області у 2021-2024 рр., млн. грн.	87
Таблиця 26. Основні бюджетотворюючі підприємства місцевих бюджетів Волинської області, млн. грн.	88
Таблиця 27. Аналіз зміни обсягів капітальних видатків у порівнянні з доходами місцевих бюджетів області у 2020-2024 роках, млн грн.	89
Таблиця 28. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	94
Таблиця 29. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремим населеним пунктам тис.т.	95
Таблиця 30. Вміст основних забруднюючих речовин	95
Таблиця 31. Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин (в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст	99
Таблиця 32. Основні показники використання і відведення вод, млн.м ³	101
Таблиця 33. Забір, використання та відведення води за 2023 рік, млн.м ³	102
Таблиця 34. Основні забруднювачі водних об'єктів, млн.м ³	102
Таблиця 35. Розподіл природно-заповідного фонду за категоріями	104

Таблиця 36. Накопичення відходів суб'єктами господарювання	105
Таблиця 37. Показники утворення відходів у динаміці за 2021 - 2023 роки	105
Таблиця 38. Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки	106
Таблиця 39. Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) станом на 01.01.2024 року	107
Таблиця 40. Перелік індикаторів, на досягнення прогнозованих значень яких спрямована Стратегія	131
Таблиця 41. Зв'язок Цілей Сталого Розвитку та цілей Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років	137

Перелік скорочень

АЗПСМ	Амбулаторія загальної практики сімейної медицини
АТ	Акціонерне товариство
ВПО	Вимушено переміщені особи
ДСНС	Державна служба надзвичайних ситуацій
ДП	Державне підприємство
ЄДАРП	Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги
ЄС	Європейський Союз
ЗДО	Заклад дошкільної освіти
ЗПСО	Заклад повної середньої освіти
ЗЗСО	Заклад загальної середньої освіти
ЗП(ПТ)О	Заклади професійної (професійно-технічної) освіти
ІТП	Індивідуальний тепловий пункт
КМУ	Кабінет Міністрів України
КЗ	Комунальний заклад
КНП	Комунальне некомерційне підприємство
КОС	Каналізаційно очисні споруди
КП	Комунальне підприємство
ЛГ	Лісове господарство
МТК	Міжнародний транспортний коридор
НКС	Нематеріальна культурна спадщина
НМТ	Національний мультипредметний тест
НСЗУ	Національна служба здоров'я України
ОВА	Обласна військова адміністрація
ОМС	Орган місцевого самоврядування
ООП	Особливі освітні потреби
ОСББ	Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків
ОСГ	Особисті селянські господарства
ПДФО	Податок на доходи фізичних осіб
ПЗФ	Природно-заповідний фонд
ПКД	Проектно-кошторисна документація
ПМСД	Первинна медико-санітарна допомога
СГД	Суб'єкти господарської діяльності
ТГ	Територіальна громада
ТОВ	Товариство з обмеженою відповідальністю

ТПВ	Тверді побутові відходи
ФАП	Фельдшерсько – акушерський пункт
ФОП	Фізична особа-підприємець
ЦБС	Централізована бібліотечна система
ЦКП	Центр культурних послуг
ЦНАП	Центр надання адміністративних послуг
ЦПМСД	Центр первинної медико-санітарної допомоги
ЦРЛ	Центральна районна лікарня

ВСТУП

Мета та підстави розроблення та оновлення Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року.

Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року (далі – *Стратегія*) є головним плановим документом розвитку Волині на довгострокову перспективу.

Необхідність підготовки нової редакції Стратегії викликана: затвердженням нової редакції Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (Постановою КМУ від 13 серпня 2024 року №940), зміною зовнішніх та внутрішніх умов для розвитку регіонів. Розпочавши збройну агресію проти України, росія порушила фундаментальні норми й принципи міжнародного права, низку двосторонніх і багатосторонніх договорів та угод; доцільністю підготовки нового стратегічного документа, розробленого відповідно до європейських стандартів, на період, що синхронізується з плановими та бюджетними циклами ЄС, з урахуванням впливу світових тенденцій просторового розвитку.

Нормативно-правова основа її розроблення:

- Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 № 156-VIII;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів» від 04.08.2023 р. № 816;
- методика розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, затверджена Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 р. № 79.

Стратегія також відповідає зобов'язанням України щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та положенням міжнародних документів, ратифікованих Україною, а саме таким основним документам:

- Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та її Факультативному протоколу;
- Цілям сталого розвитку (ЦСР) з виведенням питання про ґендерну рівність на перший план у 10 цілях з 17, 25 завданнях з 86 та 45 індикаторів з 172;
- Угоді про асоціацію з Європейським Союзом;
- загальній декларації прав людини;
- Європейській конвенції з прав людини;

Крім цього Стратегія розроблена відповідно до положень українського законодавства, які регламентують питання дотримання ґендерної рівності в Україні, зокрема відповідно до наступних нормативно-правових актів:

- Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6.09.2012 р. № 5207-VI;
- Закону України «Про запобігання та боротьбу з домашнім насильством» від 7.12. 2017 р. № 2229-VIII;
- Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6.12.2017 р. №2227-VIII;
- Указу Президента України «Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини» від 25.07.2015 р. № 501/215;
- Постанови Кабінету Міністрів України «Питання проведення ґендерно-правової експертизи» від 28.11.2018 р. № 997);
- Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях, наданих Комітетом ООН з прав осіб з інвалідністю, до першої доповіді України про виконання Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю на період до 2020 року» від 28.12.2016 р. № 1073-р;
- Розпорядження КМУ «Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини» від 23.11.2015 р. № 1393-р;

- Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження методичних рекомендацій щодо впровадження і застосування ґендерно орієнтованого підходу у бюджетному процесі» від 02.01.2019 р. № 1.

Згідно розпорядження начальника обласної військової адміністрації від 20.11.2023 р. № 485 «Про новий склад робочої групи з актуалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року та розробки Плану заходів з її реалізації на 2024–2027 роки» розпочата робота по актуалізації Стратегії, координатором якої є департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів облдержадміністрації. До робочої групи увійшли представники бізнесу, підприємств, установ, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, науковці, громадські активісти, експерти програми проєкту USAID «Говерла».

21 листопада 2023 року під час першого засідання Робочої групи відбулося представлення та обговорення оновленої аналітичної частини соціально-економічного аналізу (далі – СЕА) та актуалізовані головні чинники та сценарії розвитку області а саме SWOT-аналіз, SWOT-матриця, виклики, ризики, сценарії розвитку з огляду на оновлений СЕА.

22 грудня 2023 року під час другого засідання Робочої групи відбулася презентація та обговорення фіналізованого проєкту змін до Стратегії розвитку. Також обговорили етапи організації розроблення проєкту Плану заходів на 2024 – 2027 роки із реалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року (далі – План заходів із реалізації Стратегії), оголошення збору проєктних ідей до Плану заходів із реалізації Стратегії. Обговорили критерії відбору проєктів регіонального розвитку до Плану заходів із реалізації Стратегії.

Протягом 2024 року було проведено 5 засідань робочої групи з актуалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року.

Стратегія базується на стратегічному ґендерно-чутливому аналізі соціально-економічного розвитку області, в якому описані наявні тенденції, ключові проблеми, сильні та слабкі сторони, можливості і загрози, на основі яких визначено можливі сценарії розвитку області.

В оновленій Стратегії визначено виклики розвитку на регіональному рівні, які потребують вирішення до 2027 року:

- втрата людського капіталу та прискорення депопуляції населення внаслідок вимушеної міграції, бойових дій, окупації та терористичних актів російської федерації (з 2015 року для регіону характерною є депопуляція населення (скорочення чисельності як наявного, так і постійного населення). Причинами є не тільки від'ємний природний приріст, а також від'ємне сальдо міграції;
- різкі просторові та структурні зміни в економіці, втрата експортного потенціалу регіону (протягом січня-листопада 2023 року від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило -1,592 млрд. дол. США);
- втрата транзитного потенціалу та вимушена переорієнтація транспортно-логістичних потоків.

Актуалізація Стратегії зумовлена необхідністю врахування:

- наслідків повномасштабної війни РФ проти України та їх впливу на територіальні громади та регіони, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;
- набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;
- рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності оновлення Стратегії для забезпечення її зв'язку з процесом відновлення України;
- внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;
- кліматичних зобов'язань України, зокрема щодо:

загальноекономічного зниження викидів парникових газів на 65% до 2030 року порівняно з 1990 роком (Другий Національно визначений внесок України до Паризької угоди);

відмови від використання вугілля на державних електростанціях до 2035 року (COP26, вступ до платформи Powering Past Coal Alliance (PPCA);

скорочення викидів метану на 30% до 2030 року від рівня 2020 року (COP26, долучення до ініціативи Global Methane Pledge) та ін.

У роботі над актуалізацією Стратегії взяли участь понад 75 представників регіональної та місцевої влади, неурядових організацій, незалежних експертів, дослідників та громадських активістів. Такий підхід забезпечив інклюзивність та відкритість процесу.

Розділ 1. Загальна характеристика області

Волинська область межує з двома областями України: зі сходу – з Рівненською (410 км), з півдня – Львівською (125 км). Також має межу з територіальними одиницями двох країн а саме: на заході – з Люблінським воєводством Республіки Польща (протяжність кордону – 135 км) та з півночі – з Брестською областю Республіки Білорусь (205 км).

Рисунок 1. Кордони Волинської області

Джерело: Атлас адміністративно-територіального устрою Волинської області/ [За заг. ред. Остапенка П.] /Проект «Підтримка належного врядування в місцевих громадах як складової реформи децентралізації» Координатора проєктів ОБСЄ в Україні, Міністерство розвитку громад та територій України, Товариство дослідників України – Київ.: – 2021. – 16 с.

Територія Волині становить 20,1 тис. км² (3,3% території України), простягається з півночі на південь на 187 км, а з заходу на схід – на 163 км.

Волинська область відзначається унікальністю природного середовища з мальовничими водно-болотними та лісовими ландшафтами, надзвичайно вразливими до антропогенної діяльності. Більша частина області розташована в межах Поліської низовини, четверта частина – на Волинсько-Подільській височині в лісостеповій зоні.

Область у своєму складі має 4 адміністративні райони, 12 міст, 21 селище, 1054 сільських населених пункти.

У рамках впровадження реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в області створено 54 ТГ, з яких 12 – міські ТГ, 17 – селищних, 25 – сільських.

Населення. Середня чисельність населення області у січні 2022 року становила 1021,1 тис. осіб. Станом на 1 січня 2024 року середня чисельність населення становила – 1027,9 тис. осіб. Відповідно в 2024 році відбулося зростання середньої чисельності населення на

0,66%. Однією з причин зростання середньої чисельності населення є збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб на території Волинської області.

На початок 2023 р. на обліку в органах Пенсійного фонду області перебувало 255,04 тис. осіб, що на 3,8% менше, ніж у 2019 році.

З початком повномасштабного вторгнення за даними Центру економічної стратегії з Волинської області за кордон виїхало 10% населення.

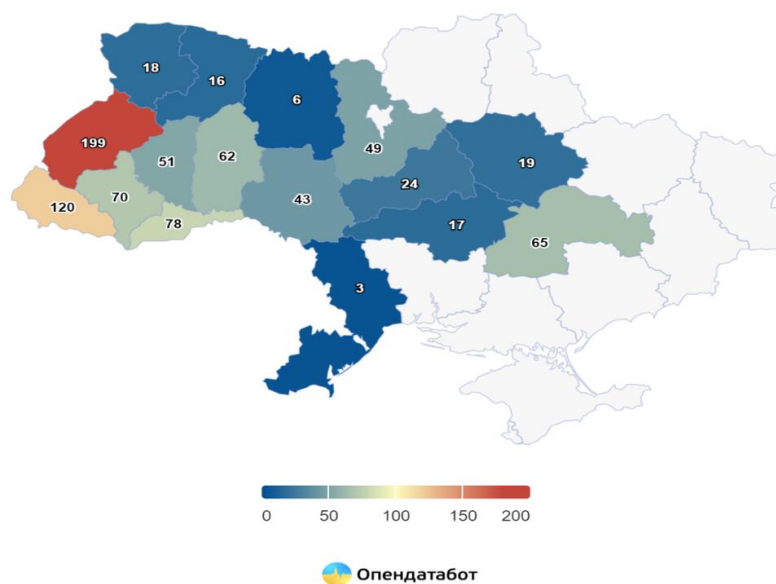
Корисні копалини. Волинська область порівняно небагата на родовища корисних копалин. Тут відомі кам'яне вугілля, торф, сировина для випалювання вапна, цементу, цегельно-черепична сировина, будівельні та баластні піски, гончарні глини тощо. Виявлено в області ряд структур, перспективних на відкриття нафтових та газових родовищ. Кам'яне вугілля залягає у південно-західній частині області. Тут розташоване Нововолинське родовище Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну. Перші шахти басейну були закладені у 1950 р. У надрах Волині виявлені запаси торфу, пов'язані переважно із заплавами та першими надзаплавними терасами Прип'яті, Стоходу, Турії, Стиру та їх приток. Цементна сировина та сировина для випалювання вапна спостерігаються у Волинській області у вигляді крейдово-мергельних порід верхньої крейди. Основна кількість запасів цегельно-черепичної сировини розташована у південній частині області. Будівельні та баластні піски дуже поширені у північній (поліській) частині області.

Промисловість є однією з найважливіших складових господарського комплексу. В області у 2023 році у промисловості працювало 5975 суб'єктів господарювання, з них 94,1% - малі підприємства.

Повномасштабне вторгнення росії на території України зупинило роботу багатьох українських підприємств. Часто релокація - єдиний спосіб врятувати бізнес. У мирні часи релокацію застосовували задля розширення ринку, а у цей час причиною релокації стали саме бойові дії та нестабільна економічна ситуація в деяких регіонах.

Згідно Опендатабот за півтора року від початку повномасштабного вторгнення рф в Україну станом на кінець вересня 2023 року в Україні за програмою релокації у Волинську область переїхало 18 підприємств. На початок 2025 року за Програмою релокації підприємств у Волинській області перебувало 11 підприємств.

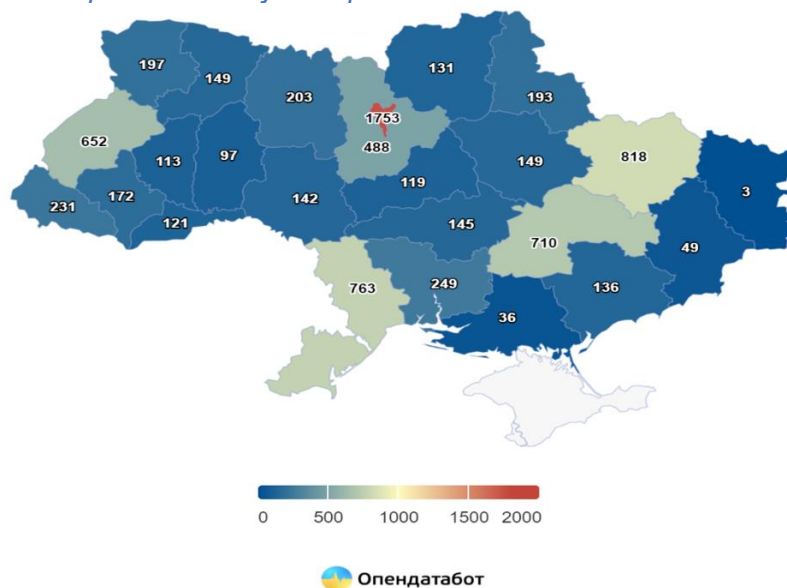
Рисунок. 2. Релоковані підприємства в Україні

Джерело: Опендатабот

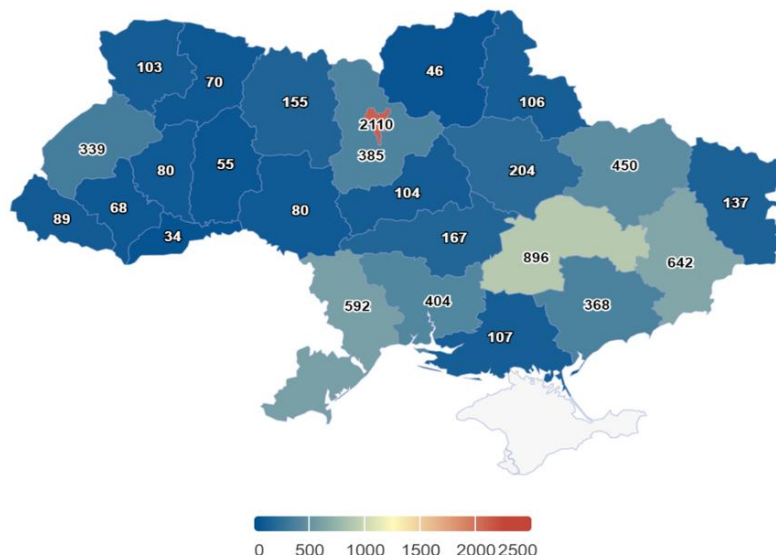
Водночас загалом до Волинської області згідно даних Опендатабот станом на 27.10.2023 рік переїхало 197 суб'єктів господарювання, проте виїхало 103.

Рисунок 3. Релоковані підприємства. Куди переїжджає бізнес. Станом на 27.10.2023 р.

Джерело: Опендатабот

Рисунок 4. Релоковані підприємства. Звідки переїжджає бізнес. Станом на 27.10.2023 р.

Джерело: Опендатабот

Транспортна інфраструктура є одним з найбільш важливих факторів, котрі формують основу для суспільно-економічного розвитку області.

Станом на 01.01.2024 року автобусна маршрутна мережа області нараховувала 57 міських, 284 приміських та 332 міжміських маршрутів. Для обслуговування внутрішньообласних маршрутів задіяно 398 одиниць транспортних засобів. На 1 січня 2025 року автобусна маршрутна мережа Волинської обласні нараховувала 68 міських, 255 приміських та 306 міжміських маршрутів. Для обслуговування внутрішньообласних маршрутів задіяно 353 одиниць транспортних засобів.

В області наявна мережа автостанцій. Зокрема, в м. Луцьк функціонує 2 автостанції та 11 автостанцій ПрАТ «Волинське ОПАС» в районах області.

Інвестиції. Станом на 1 січня 2025 року в області зареєстровано три індустріальні парки: «Нововолинськ», «Володимир» та «Ковель порто».

Ініціатором створення індустріального парку «Нововолинськ» є Нововолинська міська рада. Рішенням Нововолинської міської ради від 24.05.2017 р № 17/19 «Про створення індустріального парку «Нововолинськ», на відведеній земельній ділянці площею 20,0 га, створено індустріальний парк «Нововолинськ» та затверджено його концепцію. На разі в

парку планується будівництво двох об'єктів промисловості і та логістики. Ведуться перемовини зі ще трьома підприємствами, в тому числі двома європейськими компаніями для розміщення їхніх виробничих потужностей.

В липні 2023 року площа земельної ділянки індустріального парку збільшилась до 21,9894 га (17,9894 га корисної площі, 4 га – комунікації, ЛЕП, охоронні зони об'єктів тощо).

Розглядається проєкт створення енергетичного хабу спільно з кількома підрядниками та інвесторами – СЕС.

Ініціатором створення індустріального парку «Володимир» є Володимирська міська рада. Рішенням міської ради від 27.07.2022 року №15/7 затверджено Концепцію розвитку індустріального парку «Володимир».

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.10.2022р. №889-р індустріальний парк «Володимир» включений до реєстру індустріальних (промислових) парків України. Загальна площа земельної ділянки, яка пропонується для створення індустріального парку, становить – 37,6570 гектарів. Право власності на земельну ділянку оформлено за територіальною громадою м. Володимира в особі Володимир-Волинської міської ради.

Відповідно до Концепції індустріальний парк «Володимир» створюється строком на 30 років. Даний строк може бути продовжено відповідно до потреб ініціатора створення, керуючої компанії та учасників індустріального парку. Очікувана кількість створених робочих місць - 1000 одиниць. Функціональне призначення – переробна промисловість, а саме виробництво: харчових продуктів, напоїв; текстильне виробництво; виробництво одягу; виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів; оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка; виробництво меблів; виробництво іншої продукції.

Ініціатором створення індустріального парку «Ковель Порто» є Товариство з обмеженою відповідальністю «Компресорна техніка», м. Харків (Рішення про створення та затвердження Концепції Індустріального парку «Ковель Порто» прийняте 05.04.2024 року).

05 липня 2024 року прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України № 625-р «Про включення індустріального парку «Ковель Порто» до Реєстру індустріальних(промислових) парків».

05 серпня 2024 року укладено договір про створення та функціонування індустріального парку з Товариством з обмеженою відповідальністю «Концепт Ріел Естейт», м. Київ (керуюча компанія).

В межах державної програми «Зроблено в Україні», яка спрямована на розвиток промисловості в регіонах Індустріальний парк «Ковель Порто» отримав 69,8 млн гривень державного фінансування.

Крім того, ініціатором створення індустріального парку Товариством з обмеженою відповідальністю «ІНТЕРКОЛЕСО» подані документи Міністерству економіки України про включення Індустріального парку «ВОЛИНЬ» до Реєстру індустріальних (промислових) парків, що створений на території Вишнівської сільської ради Ковельського району Волинської області.

23 грудня 2024 року на сесії Люблинецької селищної ради прийняте рішення № 47/3 «Про створення Індустріального парку «ЛЮБЛИНЕЦЬ», та рішенням №47/4 «Про затвердження концепції Індустріального парку «Люблинець» на сукупності суміжних земельних ділянок загальною площею 49,7251 га. Готується пакет документів до Міністерства економіки України про включення Індустріального парку «ЛЮБЛИНЕЦЬ» до реєстру індустріальних (промислових) парків.

Крім того, в області триває робота над створенням інших індустріальних парків, зокрема на території Ковельської та Люблинецької територіальної громад. Вже розроблені концепції та проводиться робота щодо подальшого розвитку, створення та реєстрації індустріальних парків.

Культура. На початок 2024 року у Волинській області діє розгалужена базова мережа **закладів культури і мистецтва**, це, зокрема: 641 клубний заклад, що увійшли до складу 54 територіальних громад (будинки культури і клуби, Палади культури, народні дома «Просвіта», культурно-мистецькі центри).

Станом на 2023 рік галузь **освіти** області складалася із 1505 закладів. У них навчалися 185,6 тис. дітей та студентів. На кінець 2024 року галузь освіти області складається із 1083 закладів. У них навчається 208,2 тис. здобувачів освіти.

У Волинській області станом на 22.01.2025 р. в **системі охорони здоров'я** області мережа первинної медичної допомоги складається з 68 надавачів. Працює 14 відділень екстреної медичної допомоги. Здійснюється оперативне управління 28 лікувально-профілактичними закладами обласної комунальної власності.

Розділ 2. Демографічна ситуація та трудові ресурси

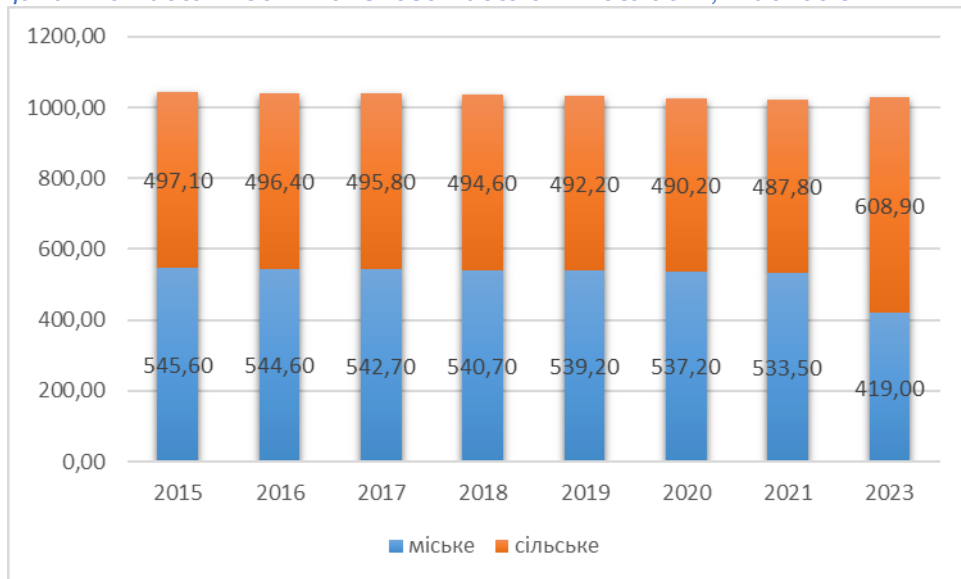
2.1. Демографічна ситуація

Протягом 2012-2015 років в області спостерігалась тенденція до збільшення чисельності населення. Слід зазначити, що збільшення чисельності прослідковувалось лише у міських населених пунктах, натомість у сільських відбувалось зниження

Станом на 01.01.2022 року населення області становило 1021,1 тис. осіб (2,28% загальноукраїнського населення). Середня густота населення – 51,7 осіб/км².

На 1 січня 2024 року – 1027,9 тис. осіб (2,5% чисельності по країні), у т.ч: у міських поселеннях – 419,0 тис. осіб (40,8% населення області); у селах – 608,9 тис осіб (59,2% населення області).

Рисунок 5. Динаміка чисельності наявного населення області, тис. осіб

Джерело: Власні напрацювання

Починаючи з 2016 року відбувається значне скорочення чисельності населення – близько 2,0 тис. осіб в середньому за рік. За період (2015-2021рр.) чисельність міського населення зменшилась на 12,1 тис. осіб, сільського – на 9,3 тис. осіб.

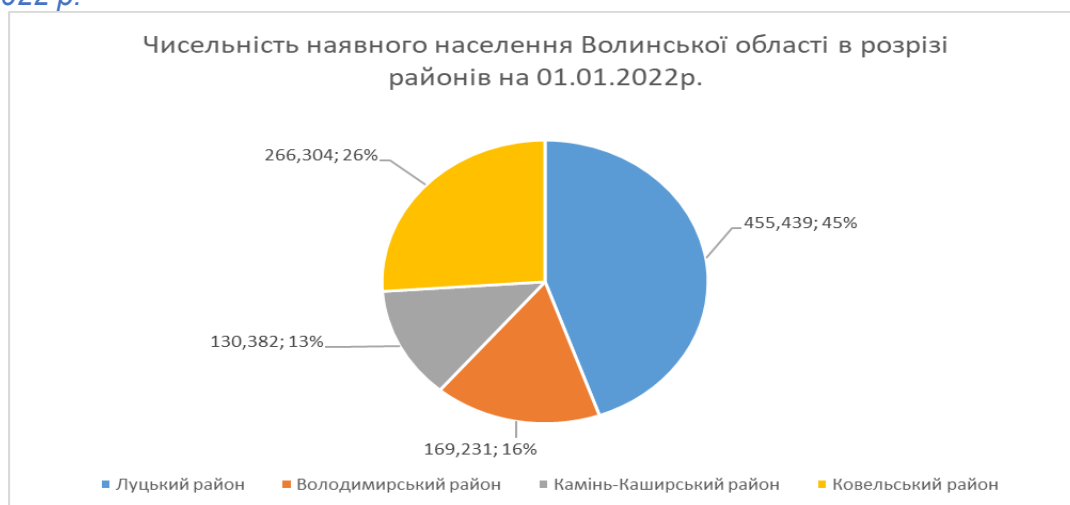
Від початку повномасштабного вторгнення в територіальних громадах області знайшли прихисток 79,2 тис. переміщених осіб. За даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб у Волинській області станом на початок лютого 2024 року на обліку перебувало 34 тис. громадян.

Станом на 01.01.2024 року частка міського населення Волинської області становила 41%. Найбільшими темпами зростало населення обласного центру. До міського населення належать 4 найбільші міста області: Луцьк, Ковель, Нововолинськ, Володимир, Берестечко, Горохів, Камінь-Каширськ, Ківерці, Любомль, Рожище, Устилуг, Олика, а також селища. Сільське населення складало 608,90 тис. осіб (59%), які проживали у 1054 сільських населених пунктах.

Найбільша частка наявного населення у Волинській області станом на 01.01.2022 р. знаходилася у Луцькому районі 455 439 осіб (45%). У м. Луцьк – 215 986 осіб. Друге місце займає Ковельський район – 266 304 осіб (26%). Наступні позиції займають Володимирський район – 169 231 (16%), Камінь-Каширський район – 130 382 ос. (13%) [2].

Якщо проаналізувати причини зменшення населення в цілому по області, то ми бачимо, що з 2016 по 2022 роки чисельність населення області зменшувалась за рахунок як природного скорочення, яке почалось ще у 2015 році, так і від'ємного міграційного сальдо. При цьому з 2016 по 2021 роки міграційне скорочення було значно меншим природного скорочення населення.

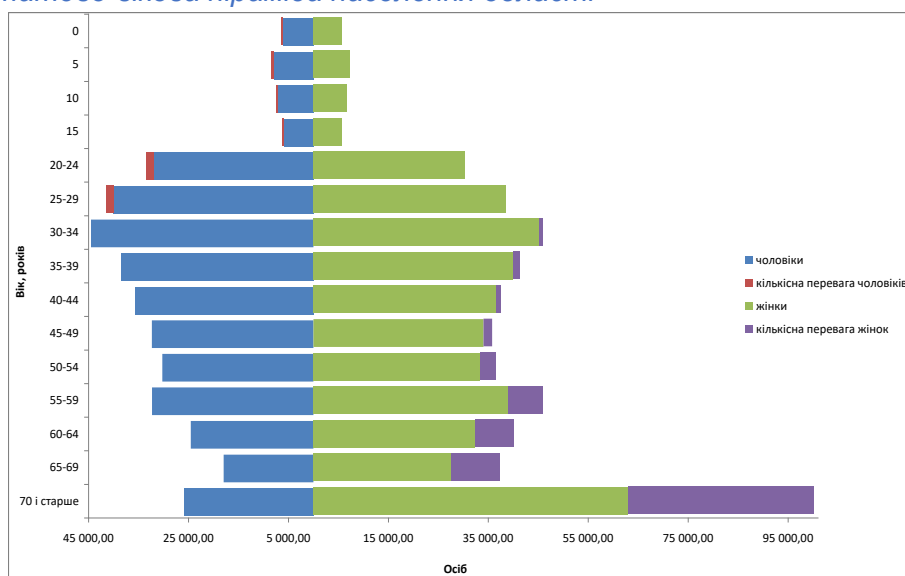
Рисунок 6. Чисельність наявного населення Волинської області в розрізі районів станом на 01.01.2022 р.

Джерело: Власні напрацювання

Статтєво-віковий аналіз чисельності постійного населення області станом на 01.01.2022 свідчить про те, що дві третини населення області (67,2%) – особи у віці від 15 до 64 років. З них 480,9 тис. осіб (47,2%) – чоловіки, 537,7 тис. осіб (52,8%) – жінки. І хоча в кількісному показнику жінки переважають чоловіків, в цілому протягом 2015-2021 років чисельність чоловіків зменшилась на 9,3 тис. осіб, а жінок – на 12,0 тис. осіб.

Рисунок 7. Статтєво-вікова піраміда населення області

Джерело: Власні напрацювання

Статтєво-вікова піраміда населення області у молодших вікових групах виглядає відносно симетрично, зокрема відслідковується незначна кількісна перевага чоловіків у віковій групі від народження до 35 років.

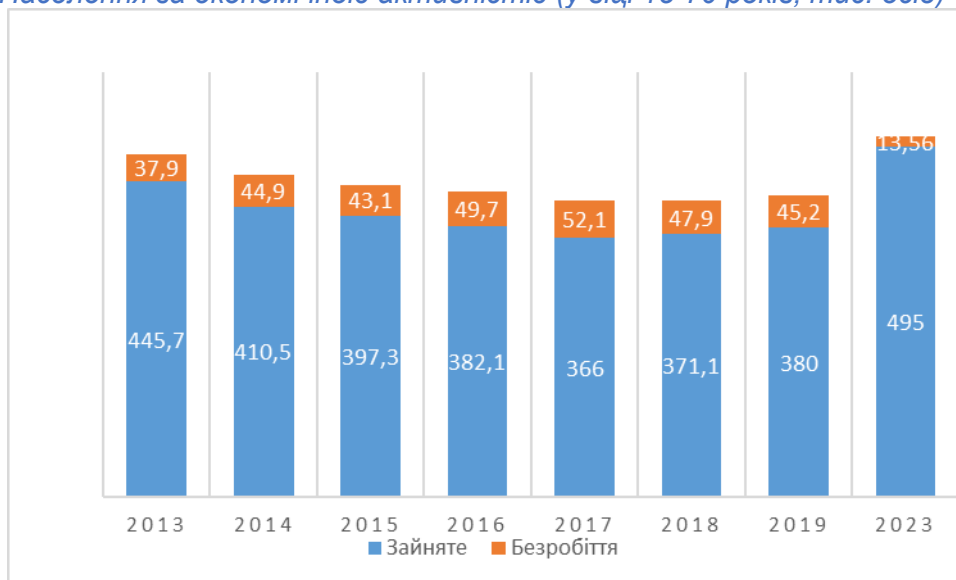
У старших вікових групах (понад 35 років) спостерігається дисбаланс між чисельністю чоловічого та жіночого населення за рахунок кількісної переваги жінок. Найбільша диспропорція між чоловічим і жіночим населенням є помітною у віковій групі старше 55 років. При цьому, у віці понад 70 років чисельність жінок перевищує чисельність чоловіків у 2,4 рази. Відслідковується розширення діаграми у віковій групі 0-29 років (переважно за рахунок чоловічої частини населення), 30-69 років та 70 і старше – за рахунок жінок.

Частка населення працездатного віку та осіб, старших 60 років, в області нижче середньоукраїнського показника. А частка дітей у віці до 14 років, навпаки вища, ніж у середньому по Україні.

2.2. Економічно активне населення

З 2023 року в області спостерігалась негативна динаміка зменшення кількості економічно активного населення. Так, за сім років (2013-2023 рр.) економічно активне населення зменшилось на 338,7 тис. осіб і в 2023 році становило 106,964 тис. осіб проти 445,7 тис. осіб у 2013 році.

Рисунок 8. Населення за економічною активністю (у віці 15-70 років, тис. осіб)

Джерело: Власні напрацювання

З 2017 року зменшується кількість безробітних громадян. У 2023 році їх нараховувалось 13,56 тис. осіб і порівняно з 2019 роком зменшилось майже на 31,42 тис. осіб. Рівень безробіття (за методологією МОП) становив 13 відсотків.

Рівень економічної активності населення області у 2012 році становив 64,5 відсотка (17 місце по Україні), тоді як у 2018 році він опустився на найнижчий рівень і становив 55,9 відсотка.

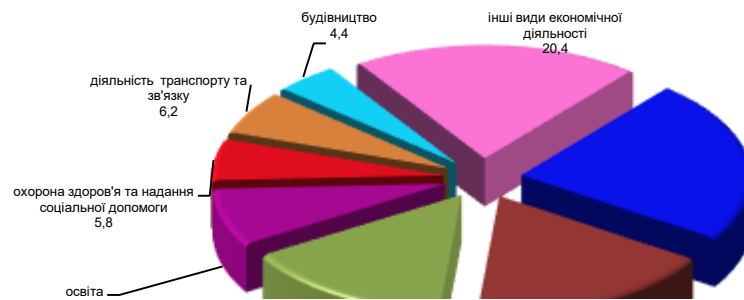
Спад зумовлено певними факторами, не останніми з яких був початок війни на Сході України. В кількісному значенні кількість працездатного населення станом на 01.01.2019 року становила 414,4 тис. осіб, що на 7% (31 тис. осіб) менше ніж у 2012 році.

Працездатне населення становить 98% економічно активного населення, іншими словами робочої сили на ринку праці.

Таблиця 1. Рівень економічної активності населення у віці 15-70 років

	2012		2016		2017		2018	
	тис. осіб	% до всього населення у віці 15-70 років	тис. осіб	% до всього населення у віці 15-70 років	тис. осіб	до всього населення у віці 15-70 років	тис. осіб	% до всього населення у віці 15-70 років
Україна	22011,5	64,6	17955,1	62,2	17854,4	62,0	17939,5	62,6
Волинська	481,8	64,5	431,8	57,7	418,1	55,8	419,0	55,9
Житомирська	609,2	65,6	571,3	63,0	572,6	63,3	576,5	64,2
Закарпатська	581,4	63,0	561,8	60,9	554,5	60,1	558,5	60,6
Львівська	1189,0	63,2	1134,9	60,6	1136,6	60,8	1139,9	61,6
Рівненська	545,8	65,6	530,5	63,6	520,3	62,3	524,2	62,8

Рисунок 9. Структура зайнятості населення за видами економічної діяльності у 2022 році, %

Джерело: Власні напрацювання

Найбільша кількість населення у 2021 році була зайнята у торгівлі (23,1%), сільському господарстві, яке включає лісове та рибне господарства, (17,3%) та промисловості (14,8%). Така тенденція спостерігалась протягом останніх років. Однак, слід зауважити, що якщо по всіх видах економічної діяльності кількість зайнятих залишалась більш менш стабільною, то протягом 2020-2021 років суттєво зменшилась кількість зайнятих у сільському господарстві - на 317,7 тис. осіб.

Висновки

Демографічна ситуація як в Україні так і в регіоні залишається складною. Зменшення кількості населення, низька тривалість життя, низький рівень народжуваності та від'ємне сальдо міграції є основними індикаторами демографічної кризи.

2.3. Розширення прав та можливостей чоловіків та жінок в регіоні

Станом на 01.01.2024 р. в області діє 45 спеціалізованих служб підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі: 2 притулки, 2 денних центри, 2 кризові кімнати, 3 спеціалізовані служби первинного соціально-психологічного консультування, 35 мобільних бригад соціально-психологічної допомоги постраждалим особам, та Волинський обласний центр соціально-психологічної допомоги (далі –Центр). Також, при Центрі працює «гаряча лінія» з питань протидії торгівлі людьми, попередження насильства в сім'ї та гендерної дискримінації.

На виконання постанови КМУ від 02 червня 2023 року № 559 «Про затвердження Порядку надання у 2023 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» субвенцію отримали такі територіальні громади: Ратнівська - на створення притулку, Забродівська, Литовезька, Павлівська та Нововолинська - на створення денних центрів із кризовою кімнатою.

Розширення прав та можливостей чоловіків і жінок має неабияке соціально-економічне значення в контексті розвитку регіону.

Для Волинської області, як і для інших областей України характерні певні ґендерні диспропорції, а саме:

- висока чоловіча смертність та розрив у тривалості життя жінок та чоловіків - 10,4 років (вище середнього по Україні – 9,8 років) який обумовлюється хворобами, стресом;
- нижчий рівень економічної активності та зайнятості жінок порівняно з чоловіками на ринку праці;
- горизонтальна та вертикальна сегрегація на ринку праці: горизонтальна в різних галузях економіки, обумовлена тим, що жіноча зайнятість спостерігається в основному у бюджетній сфері (в галузі охорони здоров'я, соціальної допомоги, освіти);
- жінки мають менше доступу до ресурсів через низьку заробітну плату порівняно з чоловіками;
- жінки також складають більшість населення з низьким доходом, яке звертається за державною соціальною допомогою (зокрема, жінки становлять більшість громадян, які зареєструвались для отримання адресної натуральної та грошової допомоги,

більшість осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах і потребували соціальних послуг).

Усунення згаданих проблем потребує удосконалення системи стратегічного планування, реалізації, моніторингу та оцінки регіонального розвитку області з урахуванням ґендерного підходу та потреб жінок та чоловіків різних груп, особливо соціально вразливих верств населення.

Пропозиції:

- запровадження механізму інтеграції ґендерного аналізу в розробку політики, зокрема:
- інституалізація ґендерних питань та підходу, заснованого на правах людини, як основи регіонального управління;
- підсилення платформи для співпраці та налагодження діалогу з жіночими НУО та ґендерними експертами;
- сприяння вирішенню проблеми ґендерного насильства та домашнього насильства шляхом координації зусиль усіх зацікавлених сторін на національному, регіональному та місцевому рівнях.

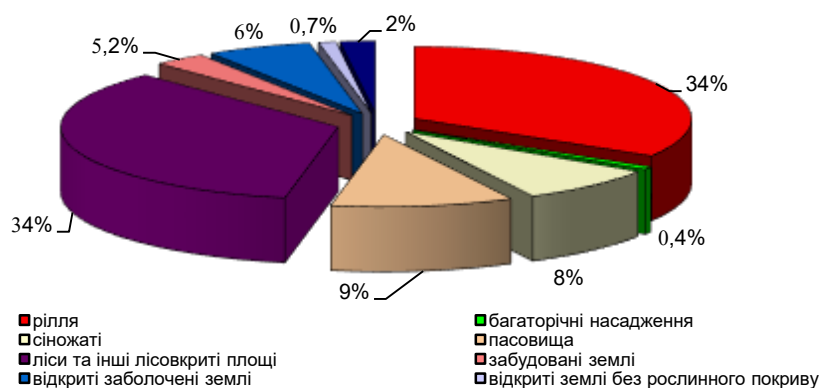
Розділ 3. Природні ресурси

3.1. Земельні ресурси

Волинська область володіє значним природно-рекреаційним та культурно-історичним потенціалом, який є передумовою успішного функціонування туристично-рекреаційної галузі. Волинська область розміщена на північному заході України. Площа Волині становить 20,1 тис. км² (3,3 % території України). На теренах області чітко виділяють два види ландшафтів – поліський і лісостеповий. Для поліських ландшафтних районів характерні велика лісистість, заболоченість місцевостей, переважання малородючих ґрунтів, наявність значної кількості заплавних і карстових озер. Для лісостепових ландшафтних районів властивий долинно-грядовий рельєф.

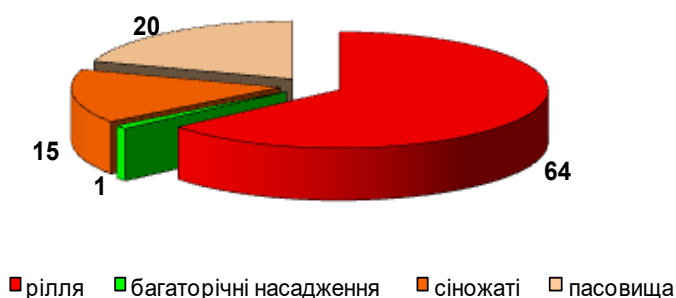
Земельний фонд області на 01.01.2019 року становив 2014,4 тис. гектарів. Сільськогосподарські угіддя становлять 51% (1033,5 тис. га), в тому числі рілля – 34% (684,1 тис. га), багаторічні насадження – 0,4% (7,6 тис. га), сіножаті – 8% (153,5 тис. га), пасовища – 9% (188,3 тис. га), що свідчить про високий рівень сільськогосподарської освоєності земель. Під лісами та лісовкритими площами знаходиться – 686,1 тис. га (34%), забудовані землі займають – 118,1 тис. га (6%), болота – 104,3 тис. га (5,2%), відкриті землі без рослинного покриву – 13,9 тис. га (0,7%), води – 44,5 тис. га (2%).

Рисунок 10. Структура земельного фонду області станом на 01.01.2019 року, (%)

Джерело: Власні напрацювання

Рисунок 11. Структура сільськогосподарських угідь, %

Джерело: Власні напрацювання

За розподілом земельного фонду в розрізі основних землекористувачів та власників землі, найбільшу питому вагу складають громадяни, у власності і користуванні яких знаходиться 655,2 тис. га земель, з них для:

- ведення селянського (фермерського) господарства – 53,7 тис. га;
- особистого селянського господарства – 132,5 тис. га;

будівництва та обслуговування житлового будинку і господарських будівель (присадибні ділянки) – 51,6 тис. га;

ведення товарного сільськогосподарського виробництва – 376,7 тис. га.

Площа земель в межах населених пунктів становить 312,0 тис. га, або 15,5 відсотка території області, в тому числі: міста – 17,8 тис. га, або 0,9 відсотка території області та 5,7 відсотка площі населених пунктів; селища – 18,4 тис. га, або 0,9 відсотка та 5,9 відсотка відповідно; сільські населені пункти – 275,8 тис. га, або 12,9 відсотка та 88,4 відсотка відповідно.

Розроблені проекти землеустрою щодо встановлення (зміни меж) лише в 314 населених пунктах (сільських населених пунктів – 298, селищ – 14, міст районного значення – 4, що становить 28,8% від їх загальної кількості). З них 144 проекти землеустрою розроблені в період 2004-2012 років без встановлення в натурі на місцевості меж адміністративно-територіальних одиниць.

Внесено до Державного земельного кадастру відомості про межі по 139 (12,7%) адміністративно-територіальних одиницях.

Нормативну грошову оцінку земель проведено в усіх населених пунктах області. Відповідно до статті 18 Закону України «Про оцінку земель» нормативна грошова оцінка земель, розташованих у населених пунктах незалежно від їх цільового призначення, проводиться не рідше ніж один раз на 5-7 років.

Проведено загальнонаціональну нормативну грошову оцінку земель сільськогосподарського призначення, яка набула чинності з 1 січня 2019 року.

Відповідно до Указу Президента України від 07.06.2021 № 228/2021 «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів», постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2007 № 303 «Про затвердження Правил відтворення лісів», статті 57 Земельного кодексу України, статті 81 Лісового кодексу України, доручення начальника Волинської обласної військової адміністрації від 20.09.2022 №5156/17/2-22 «Інвентаризація самозаліснених земель» проводяться роботи для збереження існуючого та поповнення знищеного в ході бойових дій на території держави ресурсу, а саме лісових насаджень.

Роботи пов'язані з інвентаризацією самозаліснених земель державної та комунальної власності (землі запасу), вкритих лісовою рослинністю (зруби, згарища, рідколісся, насадження, що загинули тощо), заліснення яких пройшло (відбулося) природним або іншим шляхом на орієнтовну площу 2844,75 га – становить 298 грн/га ($298 \cdot 2,8 = 834,4$ грн).

Пунктом 6³ Прикінцевих положень Закону України "Про регулювання містобудівної діяльності" встановлено, що до 01.01.2025 року функціональне призначення території може визначатися детальним планом території.

Ця норма зобов'язує розробити для усіх територіальних громад області комплексні плани просторового розвитку територій, на підставі яких здійснюватиметься планування та забудова територій, визначається функціональне призначення територій та здійснюється інша архітектурно-містобудівна діяльність.

Розробка Плану просторового розвитку є обов'язковою умовою для кожної громади. Генеральний план та План просторового розвитку покликані зупинити хаотичну забудову в регіонах та визначити чітке призначення кожного сантиметру землі. План просторового розвитку громади допоможе розв'язати ряд інших важливих питань. Зокрема, щодо визначення функції території, забезпечення громади соціальною, транспортною та інженерною інфраструктурою, формування сприятливого середовища для розвитку місцевого бізнесу та залучення інвестицій.

Вартість розробки містобудівної документації - комплексного плану просторового розвитку територій усіх територіальних громад області – становить 504,3 млн. грн.

3.2. Водні ресурси

Велике значення в регіоні мають поверхневі води, які представлені 127 річками та 267 озерами. Більшість річок регіону беруть свій початок за межами Головного Європейського вододілу й лише деякі з них (Турія, Стохід, Вижівка та ін.) не виходять за межі області. Із річок, що належать до басейну Дніпра, найбільшими на території області є Прип'ять, Стир, Турія, Стохід. Протяжність річок становить більше 10 км.

Більшість річок області бере початок в її межах. Річки протікають по території області, в основному, з півдня на північ, мають повільну течію, що пов'язане з незначним зниженням поверхні області на північ. У поліській частині області річки мають невеликий похил 0,27—0,40 м/км, розширені заплави, в яких навесні після повені залишаються тимчасові озера. Особливість річок поліської частини — дуже повільна течія 0,1—0,2 м/с.

Річки Волинської області за своїм режимом належать до рівнинного типу, переважно снігового живлення. В середньому за рік талі снігові води в річному стоці займають близько 70 відсотків, решта стоку має дощове і підземне походження, причому підземне живлення становить до 30 відсотків річного стоку. Характер живлення рік області обумовлює їх рівневий режим і режим стоку. Річному ходу рівнів рік області властива яскраво виражена висока весняна повінь і низька межень, яку порушують літні і зимові паводки.

Площа озер становить 13,1 тис.га. Об'єм їх водної маси – 943,65 млн м³. Значна частина об'єму належить озерам площею 1,01–5,0 км² (18 %) та 20,1–25 км² (13%). Цікаво, що об'єм оз. Світязь становить майже половину об'єму всіх озер області (48,6%). За адміністративними районами озера розміщені досить нерівномірно, основна їх частина розміщена в поліських районах області.

Водні ресурси області мають значний нереалізований потенціал і можуть служити основою для будівництва на їх берегах будинків і баз відпочинку, пансіонатів, створення рекреаційних зон короточасного відпочинку.

Волинська область володіє значним потенціалом мінеральних вод, які об'єднують у чотири типи, що дає можливість розвивати санаторно-курортне лікування. Так, в районі с. Ратне, біля с. Осниця, с. Тур, санаторію «Лісова пісня» поширені гідрокарбонатно-кальцієві, гідрокарбонатно-натрієві та хлоридно-кальцієві мінеральні води. З глибиною залягання горизонту зростає мінералізація вод.

Волинська область має значні ресурси лікувальних грязей. Для виявлення та використання в області обстежено 33 родовища лікувальних торфових грязей.

Загальні запаси водних ресурсів Волинської області формуються здебільшого за рахунок місцевого й транзитного річкового стоку. Загалом аналіз водного балансу засвідчує, що запасів води достатньо для забезпечення в необхідній кількості водокористувачів і водоспоживачів усіх галузей господарства. Забір прогнозних експлуатаційних запасів водних ресурсів області достатній, що становить 10,4%, щоб забезпечити не лише побутові потреби населення, а й технічні потреби значної кількості промислових підприємств. Основними водоспоживачами в області є комунальне господарство, сільське господарство та промисловість (харчова, цукрова).

Таким чином, запаси поверхневих вод області достатні для їх використання на різні потреби. Використання водних ресурсів в області є раціональним, водний баланс бездефіцитний.

3.3. Лісові ресурси

Волинь є одним із найбільш заліснених регіонів України, де ліси займають третину території області і 6 % площі лісів України. Найбільш залісненими є територіальні громади - Маневицька, Камінь-Каширська та Шацька.

Загальна площа лісів на Волині становить 687,2 тис. га. Це 34% від загальної площі області. До сфери управління Держлісагентства належить 615 тис. 735 га лісів.

Пріоритетним напрямком розвитку лісогосподарської галузі на сьогодні є забезпечення розширеного відтворення лісів. Одночасно з лісовідновленням лісівники також систематично працюють над питанням збільшення лісистості області, створюючи нові ліси на землях, що раніше не були вкритими лісовою рослинністю. Головна мета – збільшення лісистості області до оптимального рівня 36 %.

Протягом останніх років лісогосподарськими підприємства Волині перевага надається природному відновленню лісів. На сьогодні відсоток природного відтворення лісів складає 58%. Це проводиться на ділянках, які мають відповідні ґрунтово-кліматичні умови, що дає змогу з мінімальними затратами створювати високопродуктивні та біологічно стійкі деревостани протягом короткого періоду.

З метою природного відновлення залишаються площі з достатньою кількістю життєздатного самосіву і підросту головних і супутніх порід, що відповідають корінним типам деревостанів та площі, на яких проведення заходів щодо сприяння природному відновленню буде

достатнім для наступного відновлення цінних порід і формування високопродуктивних молодняків.

Заходи сприяння, які використовуються з метою забезпечення природного лісовідновлення – збереження під час лісозаготівлі життєздатного підросту і молодняку господарсько-цінних порід, догляд за підростом та самосівом після закінчення лісосічних робіт, мінералізація ґрунту.

Ділянки з недостатньою кількістю або нерівномірним розміщенням природного поновлення відновлюються шляхом висівання насіння або садіння сіянців чи саджанців головної та супутніх порід.

Ліси Волинської області багаті на гриби, ягоди й лікарські рослини і їх збирання, особливо міськими жителями, розцінюється як один із найпривабливіших і корисних видів відпочинку. Ягідники та грибні місця в основному зосереджено в поліських районах області.

Також одним з нових напрямків, який успішно розвивається на Волині – робота з молоддю. При лісогосподарських підприємствах існують шкільні лісництва.

Пріоритетом розвитку галузі є збільшення лісистості області, модернізація виробничої бази та переробки деревини, нарощення виробничих потужностей із виготовлення продукції побічного користування, розвиток мисливського потенціалу та «зеленого» туризму.

3.4. Мінерально-сировинні ресурси області

Волинська область порівняно небагата на родовища корисних копалин, але найбільш екологічно чиста. Тут відомі кам'яне вугілля, торф, сировина для випалювання вапна, цементу, цегельно-черепична сировина, будівельні та баластні піски, гончарні глини тощо.

Мінерально-сировинна база області має значний потенціал, спроможний забезпечити дальший розвиток промисловості в ринкових умовах та характеризується наявністю в надрах 18 видів корисних копалин, серед яких 12 (*вугілля, газ природний, торф, германій, пісок скляний, підземні прісні та мінеральні води, торф'яна грязь, сировина цементна, мідь і фосфорити*) належать до корисних копалин загальнодержавного значення, 6 - місцевого.

Родовища жовтових фосфоритів (Поступельська ділянка Ратнівського родовища)

У цілому надра області достатні для забезпечення збалансованого розвитку промисловості та сільського господарства і могли б задовольнити потреби області у мінеральній сировині. Проте, є ряд недоліків, які істотно знижують ефективність використання надр, не забезпечують їх належної охорони і спричиняють виникнення протиріч між використанням надр і охороною навколишнього природного середовища.

Залучення в повній мірі мінерально-сировинної бази в економіку області дасть можливість забезпечити її самодостатність.

3.5. Історико-культурна спадщина Волині

У Волинській області 20 історичних населених місць, де знаходяться унікальні пам'ятки містобудування і архітектури, серед яких – храми, городища, меморіальні комплекси. Функціонує два державні історико-культурні заповідники – у місті Луцьку та «Стародавній Володимир» у місті Володимирі.

Кількість пам'яток, що охороняються державою, на території Волинської області і становить понад півтори тисячі об'єктів. Багато з них розташовані в обласному центрі – місті Луцьку.

Комплекс найцінніших пам'яток історико-культурної спадщини літописного Луцька розташований на території Державного історико-культурного заповідника, утвореного 1985 року до 900-річчя міста. До них належать:

Верхній замок Луцька (Замок Любарта) XIV ст.,

Церква Покрови Пресвятої Богородиці XIII-XV ст.,

Кафедральний собор Святих Апостолів Петра і Павла XVII ст.,

Церква Воздвиження Хреста Господнього XVII ст.,

Головна Синагога XVII ст.

Унікальний характер має єдиний на території України Музей волинської ікони, у фондах якого знаходиться чудотворна ікона Холмської Божої Матері XI ст. Багато цінних пам'яток знаходиться у м. Володимир, одному з колишніх градів Червенських, який був столицею Володимирського князівства. Найцінніші – Собор Успіння Пресвятої Богородиці (Мстиславів

храм) XII ст., Церква Святого Василя XIII-XIV ст., а також залишки середньовічного городища. Неподалік Володимира, у селі Зимне, знаходиться Святогірський Успенський монастир, побудований наприкінці X - на початку XI ст., який є одним з найстаріших об'єктів такого типу в Україні.

Великий туристичний потенціал має також місто Олика – колишня резиденція магнатського роду Радзивілів, в якому зберігся замок кінця XVI - початку XVII ст., костел Св. Петра і Павла XVI ст., а також костел-колегіата Святої Трійці XVII століття.

Рисунок 12. Карта культурно-історичних пам'яток Волинської області

Джерело: <https://ruraltourism.com.ua/?a=oblast&id=07>

Висновок

Волинська область володіє значним природно-рекреаційним та культурно-історичним потенціалом, який є передумовою успішного функціонування туристично-рекреаційної галузі.

Розділ 4. Інфраструктура

4.1. Транспортна інфраструктура

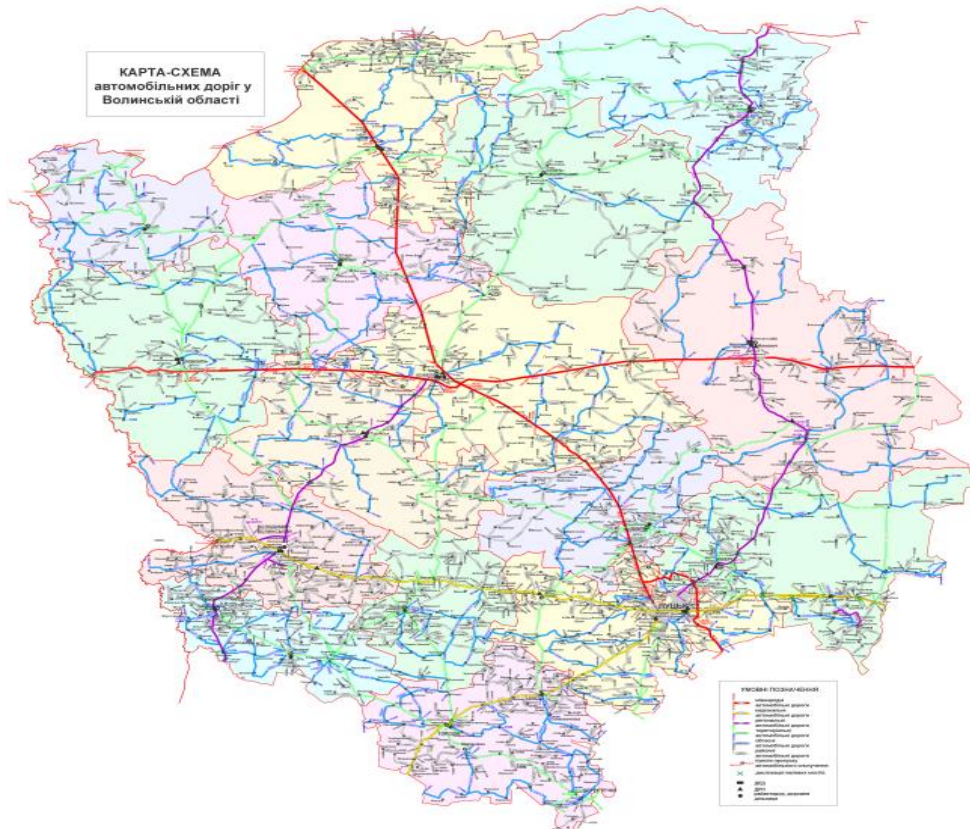
Важливу роль для Волинської області відіграє вигідне географічне розташування поблизу кордонів, а також той факт, що територією області проходять найкоротші транспортні шляхи, що ведуть до європейських держав.

Транспортна інфраструктура є одним з найбільш важливих факторів, котрі формують основу для суспільно-економічного розвитку області. Волинська область знаходиться на невеликій відстані від столиць та більшості головних міст Центральної і Західної Європи, на інтенсивно зростаючих світогосподарських зв'язках в напрямках Захід-Схід та Північ-Південь, які реалізуються через відносно розвинену мережу транспортних магістралей, зокрема, Київ-Ковель-Варшава-Берлін, Ковель-Луцьк-Львів, тощо.

Станом на 01.01.2025 року мережа автомобільних доріг загального користування області складає 6192,9 км і 4399,6 км – дороги місцевого значення, у т.ч. 5801,8 км доріг з твердим покриттям.

У складі доріг державного значення 326,8 км – дороги міжнародного значення, 182,4 км – національні дороги, 242 км – регіональні і 1042,1 км територіальні дороги. У складі доріг місцевого значення 2107,5 км – обласні дороги і 2292,1 км – районні дороги.

Рисунок 13. Мережа автомобільних доріг

Загальна протяжність вулиць і доріг комунальної власності області становить 7546,3 км, у тому числі з твердим покриттям 4030,7 км.

Також мережа автодоріг характеризується наявністю великої кількості мостових споруд – 387, з яких 179 розташовані на дорогах державного значення і 208 на місцевих автомобільних дорогах.

Автомобільні дороги загального користування, мости і шляхопроводи мають особливе значення у розвитку економіки області. Від їх наявності та стану залежить ефективність роботи промисловості, сільськогосподарського виробництва, забезпечення належного життєвого рівня людей. Недостатній розвиток дорожньої мережі зводить нанівець вигоди унікального географічного розташування області, знижує її інвестиційну привабливість.

Існуюча мережа місцевих доріг будувалася у 60-х–70-х роках минулого сторіччя, до кінця 80-х років вона була повністю сформована і експлуатується.

З 2018 року автомобільні дороги загального користування місцевого значення Волинської області передано до сфери управління обласної державної адміністрації і з 10 березня 2020 року знаходяться на балансі державного підприємства «Служба місцевих автомобільних доріг у Волинській області». Функціонування та розвиток вулиць і доріг комунальної власності забезпечується відповідними органами місцевого самоврядування (територіальними громадами), у віданні яких вони знаходяться.

Таблиця 2. Обсяги субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам (державного бюджету) за роками

Рік	Виділено коштів, тис. грн	Касові видатки, тис. грн	%
2020	781 454,239	663 244,632	84,9%
2021	975 771,44706	956 539,20145	98 %
2022*	837 111,54561	82 435,92278	9,9 %
2023	716 270,31171	659 150,96059	92%
2024	57 119,35112	55 978,51284	98%

2022* фактично надійшло коштів 264 919,73449 тис. грн (у т. ч. 127 720,2169 тис. грн у грудні), у зв'язку з введенням воєнного стану в Україні об'єкти будівництва, реконструкції, капітального та поточного середнього ремонту не реалізовувались.

Джерело: Власні напрацювання

Автомобільний транспорт відіграє провідну роль у забезпеченні вантажних і пасажирських перевезень. Перевезення пасажирів і вантажів здійснюється спеціалізованими автопідприємствами та великою кількістю приватних перевізників. Так, автомобільним транспортом у січні 2022 р. перевезено 373,9 тис.т вантажів та виконано вантажообіг обсягом 155,9 млн.ткм, що відповідно на 38,5% та 24,9% більше, ніж у січні 2021 р. Підприємства автотранспорту перевезли 80,3% загального обсягу вантажів, решту – фізичні особи-підприємці.

Автомобільним і міським електричним транспортом здійснено 90,6 млн.пас.км та перевезено 3,6 млн. пасажирів. Послугами автомобільного транспорту скористалось 70,6% пасажирів, міським електричним – 29,4%.

* - Відповідно до Закону України «Про офіційну статистику» та Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» актуальної інформації на сьогодні немає.

В області удосконалюється мережа приміських та міжміських внутрішньообласних автобусних маршрутів загального користування.

Станом на 1 січня 2025 року автобусна маршрутна мережа області нараховувала 68 міських, 255 приміських та 306 міжміських маршрутів. Для обслуговування внутрішньообласних маршрутів задіяно 353 одиниць транспортних засобів.

В області наявна мережа автостанцій. Зокрема, в м. Луцьк функціонує 2 автостанції та 11 автостанцій ПрАТ «Волинське ОПАС» в районах області.

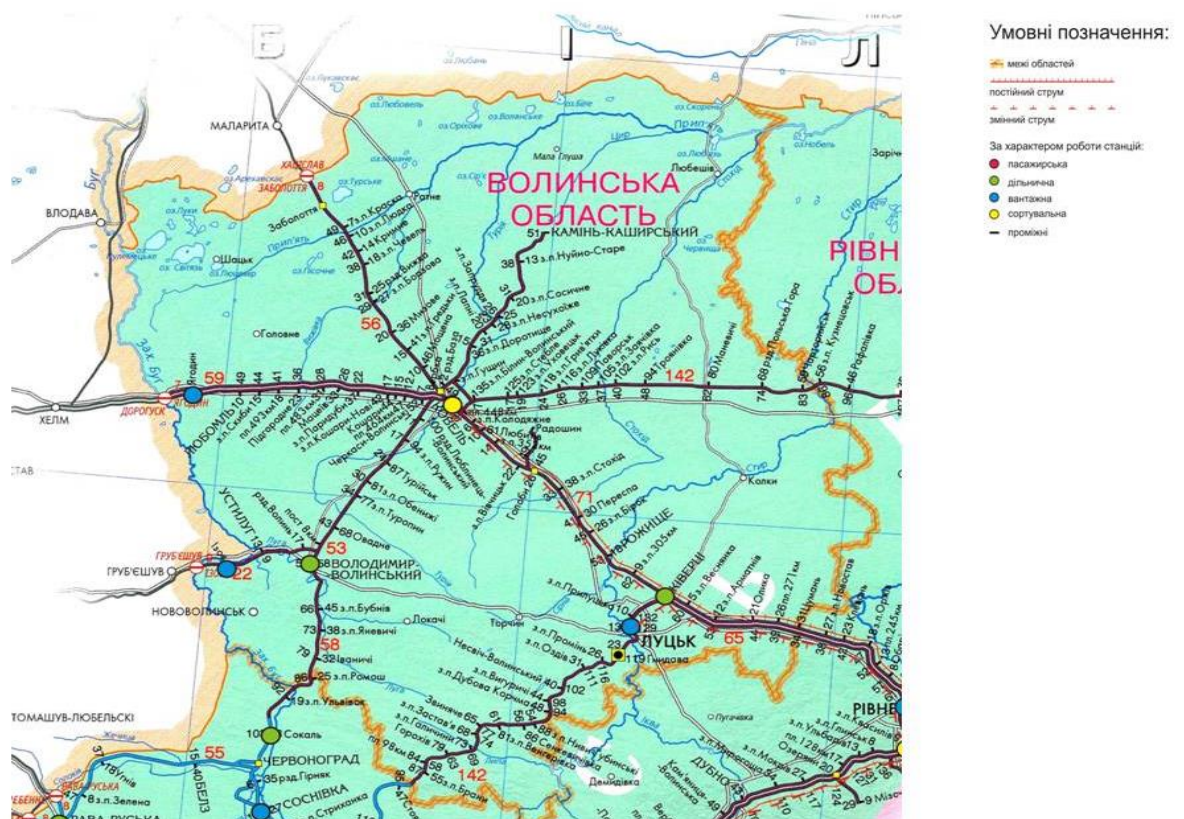
Протяжність головних **залізничних колій** на території Волинської області становить 671 км, із них 189,621 км електрифіковано. В 2022 році завершено електрифікацію ділянки Ковель – Ізов – Держкордонпротяжністю 90 км. Завдяки завершенню реалізації цього проекту зріс обсяг вантажних залізничних перевезень через прикордонний перехід Ізов-Грубешув.

В області наявна суміщена подвійна колія шириною 1520 мм/1435 мм (Євроколія) на ділянці Ковель – Ягодин - Держкордон протяжністю 60 км. Однак для повноцінного та ефективного її використання потрібен капітальний ремонт/реконструкція залізничного полотна та інфраструктури. Реалізація цих заходів передбачена Стратегією розвитку та розбудови

прикордонної інфраструктури з країнами Європейського Союзу та Республікою Молдова до 2030 року, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 грудня 2024 року № 1337-р.

В липні 2023 року комісія ЄС та Європейський інвестиційний банк опублікували дослідження щодо впровадження європейської колії на залізничних шляхах до України та Молдови під назвою Лінії Солідарності. Зазначена лінія Держжордон – Ягодин – Ковель визначена, як складова частина потенційного міжнародного пасажирського та вантажного залізничного сполучення євроколією шириною 1435 мм Дорогуськ – Ковель – Сарни – Коростень – Київ. У Волинській області функціонують два залізничні вокзали — у Луцьку та Ковелі, а також розташовано 34 залізничні станції.

Рисунок 14. Карта залізничної магістралі області

У 2018 р. залізничними станціями області (за попередніми даними виробничого підрозділу «Рівненська дирекція залізничних перевезень» регіональної філії «Львівська залізниця») відправлено 1,1 млн.т вантажів та 2,2 млн. пасажирів, що відповідно становить 105,8% та 92,0% обсягів 2017р.

Проблеми

Залишаються незабезпеченими автотранспортним обслуговуванням населені пункти, до яких відсутні дороги, що відповідають вимогам з безпеки дорожнього руху.

Недофінансування дорожнього господарства, як наслідок, несвоєчасне проведення ремонтних робіт, як доріг загального користування державного та місцевого значення, так і комунальних доріг, що призводить до руйнації їх покриття.

Незадовільний технічний стан доріг на рівні районів та територіальних громад.

Висновок

Наявна в області мережа автомобільних та залізничних магістралей, в основному, достатня для забезпечення освоєння очікуваних на середньострокову перспективу обсягів вантажних та пасажирських перевезень. Разом з тим, відповідна інфраструктура потребує суттєвої модернізації з метою наближення її до стандартів Європейського Союзу.

Проводиться оптимізація маршрутної мережі області шляхом зменшення кількості рейсів з метою передбачення автобусів з більшою пасажиромісткістю та комфортністю.

4.2. Телекомунікаційна інфраструктура

Лідерами у сфері телекомунікаційних послуг Волині є Волинська філія АТ «Укртелеком», ПРАТ «Датагруп». В області діють цифрові АМТС, на яких постійно відкриваються нові напрямки автоматичного зв'язку. Надаються послуги широкосмугового доступу до мережі Інтернет у фіксованому місці, у тому числі за енергонезалежною технологією xPON.

Послуги мобільного зв'язку в області надають: ПрАТ «Київстар», ПрАТ «ВФ Україна» (Vodafone), ТОВ «Лайфселл», ТОВ «ТриМоб», які забезпечують практично повне покриття території області. За інформацією Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку, станом на кінець 2024 року забезпеченість населення Волинської області мобільним зв'язком становить 132 одиниць у розрахунку на 100 жителів.

Населення області має можливість отримувати аудіовізуальну інформацію національних мовників через супутникове, ефірне мовлення та кабельні мережі. З 2018 року в області вимкнено аналогове телевізійне мовлення.

Розповсюдження цифрового ефірного телевізійного сигналу у форматі T2 у мультиплексах МХ-1, -2, -3, -5 на території області здійснює ТОВ "Зеонбуд", яке відповідно до рішення РНБО України «Про нейтралізацію загроз інформаційній безпеці держави», введеного в дію Указом Президента України від 19.03.2022 р. № 151/2022, функціонує у період дії воєнного стану у складі Концерну радіомовлення, радіозв'язку та телебачення.

У телевізійному ефірі (мультиплекси МХ-1, МХ-2, МХ-3, МХ-5 багатоканальної цифрової телемережі стандарту DVB-T2) функціонує 6 передавачів у населених пунктах: м. Горохів, м. Ковель, м. Нововолинськ, с. Любешів, с. Шацьк та с. Підгайці Луцького району. Крім того, передавач мультиплексу МХ-1 функціонує у с. Кортеліси Ковельського району.

Рішенням Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення від 05.12.2019 № 2039 «Про створення цифрової багатоканальної телемережі у діапазоні 174-230 МГц (МХ-7)» створено загальнонаціональну цифрову багатоканальну телемережу (МХ-7) у діапазоні частот 174-230 МГц у стандарті DVB-T2.

За даними Волинської філії Концерну радіомовлення, радіозв'язку та телебачення, завершено роботи зі встановлення передавачів, мачт, антен мультиплексу МХ-7 у Волинській області та здійснено його запуск у 7-ми населених пунктах області: містах Горохові, Ковелі, Камінь-Каширську, селищах Любешові, Цумані, Шацьку, селі Підгайці Луцького району. Це дало можливість покрити сигналом цифрового телебачення більшу територію за покриття мереж (мультиплексів) ТОВ «Зеонбуд».

За результатами вибірових вимірів УДЦР підтвердив розрахункове покриття мультиплексу МХ-7. Завдяки кращим енергетичним характеристикам передавачів, їх більшій кількості порівняно з наявними мережами, а також перевагам розповсюдження радіосигналу у метровому діапазоні хвиль, приймання МХ-7 доступне не менш як на 90% території.

Ключовим підприємством з надання послуг поштового зв'язку в області є структурний підрозділ АТ «Укрпошта» Волинський регіон (близько 250 відділень), який у 2018 р. розпочав проведення оптимізації мережі своїх поштових відділень.

4.3. Енергозабезпечення. Енергоефективність

У сучасних умовах забезпечення енергетичної безпеки та ефективного використання ресурсів Волинська область приділяє значну увагу питанням енергозабезпечення та енергоефективності та має значний потенціал у сфері розвитку альтернативної енергетики.

Щорічний усереднений рівень споживання енергетичних ресурсів на Волині ~ 300 тис. тонн нафтового еквіваленту (далі – т н.е.). Загальний потенціал джерел чистої енергії Волинської області – 92,75 тис. т н.е. Отже, його можна оцінити у 31% поточного рівня споживання.

Енергія сонця. Потенціал використання сонячної енергії є невисоким. Він становить близько 0,35 тис. т н.е. у разі використання енергії сонця для нагрівання води для санітарно-гігієнічних потреб. Величина середнього річного значення радіаційного балансу, тобто сонячної енергії, засвоєної діяльним шаром земної поверхні, становить 330 кВт·год/м². Середньорічна кількість сумарної сонячної радіації, що потрапляє на 1 м² поверхні, знаходиться в межах від 1070 кВт·год/м². Радіаційний режим території характеризується зміною тривалості сонячного сяйва в середньому за рік від 1690 – 1850 годин. Розподіл

потенційної енергії сонця - 2770 МВт. Потенціал річного виробітку електроенергії - 3324 млн кВт*год/рік.

Енергія вітру. Середня багаторічна швидкість вітру на території Волинської області змінюється від 2,5 м/с до 5,7 м/с на висоті флюгера (≈ 10 м). Параметр моделі вертикального профілю вітру α коливається в межах 0,09-0,29. Розрахований коефіцієнт використання номінальної потужності (КВНП) для сучасних моделей вітрових електроустановок (ВЕС) змінюється від 0,21 до 0,53. Потенціал потужності ВЕС – 7 184 МВт.

Гідроенергія (малі річки). Волинській області притаманний один з найменших значень технічного потенціалу малих річок – 0,27 %. Технічний потенціал виробітку електроенергії малих ГЕС – 3,5 млн кВт*год/рік.

Геотермальна енергія. Територія Волинської області є потенційно перспективною для використання геотермальних ресурсів. Технічний потенціал електричної потужності геотермальних ресурсів – 40 МВт. Технічний потенціал виробітку електроенергії геотермальних ресурсів – 298 млн кВт*год /рік.

Енергія біомаси. Волинська область входить в трійку областей України з найбільшими ресурсами торфу. На територіях трьох поліських областей, до складу яких входить Волинь, виявлено і розвідано 836 родовищ (38 % всіх родовищ країни), а геологічні запаси торфу становлять 1,0 млрд. т. Технічно-досяжний енергетичний потенціал твердої біомаси у Волинській області – 724 тис. т н.е./рік. Технічно-досяжний потенціал енергетичних потужностей з використанням біомаси та торфу: теплопродуктивність опалювальних печей, котлів, котелень та ТЕЦ - 1910 МВт; електрична потужність ТЕЦ – 281 МВт.

Біогаз. Технічно-досяжний енергетичний потенціал біогазу у Волинській області: біогаз з відходів агропромислового комплексу – 33 тис. т н.е./рік; біогаз з полігонів твердих побутових відходів – 4,5 тис. т н.е./рік; біогаз з осаду каналізаційних стоків – 0,7 тис. т н.е./рік.

Відходи. Потенціал використання сільськогосподарських відходів становить 32,5 тис. т н.е. Враховуючи зазначене, пріоритетними енергоресурсами для розвитку розподіленої генерації електричної енергії у регіоні є енергія біомаси (торф), енергія вітру та сонця.

В області працює ряд підприємств, що використовують відходи деревини для виробництва теплової енергії для власних потреб.

Крім того, в області працює більше 20 промислових підприємств, які виробляють паливні брикети, пелети та гранули з відходів деревини, відходів сільського господарства (агropелети, які виготовляє ТОВ «Кліар Енерджі»), енергетичної лози, торфу тощо та реалізують їх.

На території області здійснює свою виробничу діяльність з вирощування енергетичної лози ТзОВ «Салікс Енерджі». Енергетична лоза висаджена на земельних ділянках площею близько 1700 гектарів. На сьогоднішній день компанія має свою виробничу базу площею понад 5 га і повний комплект власної техніки, яка дозволяє забезпечити весь спектр робіт з вирощування енергетичних рослин від підготовки, висадки плантацій, догляду за ними, до промислового збору врожаю.

Обсяг відпущеної теплової енергії бюджетним установам виробленої на альтернативних видах палива (дерев'яні пелети, торф тощо) складає 66% від загальної кількості.

Пріоритетним напрямком при виробництві теплової енергії в області є скорочення та заміщення споживання природного газу.

В області спільно з органами місцевого самоврядування та бізнесом проводиться робота з розвитку розподіленої генерації для забезпечення локальних потреб у генерації і енергетичної безпеки України, зокрема в рамках проваджених Кабінетом Міністрів України таких фінансових програм: програми кредитування під 0 % для фізичних осіб на придбання генеруючих установок, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел, програми «Доступні кредити 5–7–9», а також програми «Грін Дім» від Фонду енергоефективності.

Станом на 01.04.2025 р. в області загальна встановлена потужність генеруючих установок становить 77,9 МВт. У порівнянні з кінцем 2024 року вона зросла орієнтовно на 14 %.

У 2025 році заплановано встановлення розподіленої генерації електричної енергії на 12 об'єктах із сумарною потужністю 105,55 МВт та вартістю 80,66 млн євро.

Продовжується реалізація проєкту «Реконструкція системи централізованого теплопостачання у місті Луцьку» у співпраці з Європейським банком реконструкції та розвитку. Загальна вартість проєкту – 16 млн євро, кредит ЄБРР – 10 млн євро, грант –

4 млн євро. Співфінансування з місцевого бюджету: ДКП «Луцьктепло» – 2,0 млн євро (з ПДВ).

Реалізовується проєкт «Модернізація системи водопостачання та водовідведення міста Луцьк» в рамках Програми розвитку муніципальної інфраструктури України у співпраці з Європейським інвестиційним банком.

Загальна вартість проєкту – 13,93 млн євро, кредит ЄІБ – 11,6 млн євро, співфінансування з бюджету міської територіальної громади – 2,3 млн євро. (реконструкція очисних споруд міста, реконструкція водогонів Гнідавського, Дубнівського водозборів та придбання спецтехніки).

На даний час проєкт на етапі підготовки до підписання Угоди про передачу коштів позики з Міністерством фінансів України. Розроблено та актуалізоване ТЕО, яке погоджено Групою управління проєктом. Підготовлено звіт з оцінки впливу на довкілля, проведено його громадські обговорення та отримано висновок Міністерства екології та природних ресурсів України. Проведена оцінка фінансового стану КП «Луцькводоканал» Міністерством фінансів України з отриманням позитивного висновку.

Підписано Договір на технічну підтримку та залучення консультантів Європейського інвестиційного банку. Складено та узгоджено з банком довгостроковий план. Оголошено тендер на закупівлю спеціальних транспортних засобів для обслуговування систем водопостачання та водовідведення.

Один із найбільших масштабних проєктів, що реалізовувався в області, завершено. Основними заходами проєкту було: утеплення фасадів, дахів, встановлення ІТП, ізоляція трубопроводів, заміна вікон, дверей, модернізація системи освітлення у 31 бюджетних закладах (заклади освіти). В цілому виконано робіт на суму 9,5 млн євро, в т. ч. кредитних коштів – 5,0 млн євро, грантових від Е5Р – 1,3 млн євро та 2,8 млн євро – коштів співфінансування міста, технічна допомога для підготовки та реалізації проєкту від Королівства Швеції – 0,4 млн євро.

Волинська ОВА виступає територіальним координатором ініціативи «Угода Мерів» та співпрацює у цьому напрямку з Національним координатором – Міністерством розвитку громад та територій України. Це допомагає волинським громадам – учасникам ініціативи переймати найкращий досвід реалізації проєктів з енергоефективності та отримувати додаткові ресурси.

Триває робота з впровадження систем енергетичного менеджменту у закладах обласного підпорядкування. Так, станом на початок 2025 року системами енергетичного менеджменту охоплено 58 закладів обласного підпорядкування, а енергомоніторинг здійснюється у 174 будівлях, з них у 62 будівлях енергомоніторинг здійснюється автоматично.

4.4. Житлово-комунальне господарство

Водопостачання

Забезпечення споживачів питною водою в області здійснюють 46 суб'єктів господарювання, які отримали ліцензію на цей вид господарської діяльності, зокрема 4 спеціалізовані підприємства водопровідно-каналізаційного господарства, що створені у таких містах: Луцьк, Ковель, Нововолинськ та Володимир. В інших населених пунктах цю діяльність здійснюють міські, сільські та селищні виробничі управління житлово-комунального господарства, комунальні підприємства.

В цілому в області централізованим водопостачанням охоплено 12 міст (100 %), 17 селищ (82 %) та 319 сіл (30 %). У всіх населених пунктах вода подається цілодобово.

Таблиця 3. Структура та динаміка забезпечення централізованим водопостачанням області за період 2020-2023 рр.

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Забезпечено централізованим водопостачанням населених пунктів:				
всього по області	348	348	348	348
міста	11	11	11	11
селища	18	18	18	18
села	319	319	319	319

Для питних потреб населення області використовується вода виключно з підземних джерел водопостачання.

Таблиця 4. Структура та динаміка централізованого водопостачання по комунальних підприємствах області, в розрізі споживачів за період 2020-2023 роки

	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Відпущено води, млн. м³. всього:	30,055	32,263	31,094	30,867
на господарсько-питні потреби	19,129	18,676	17,689	18,070
на виробничі потреби	9,878	12,493	12,303	11,628
на сільськогосподарські потреби	0,152	0,105	0,064	0,001
на зрошення	0,670	0,744	0,777	0,886
на інші потреби	0,226	0,245	0,261	0,282

Комунальними підприємствами у 2023 році відпущено 30,867 млн.м³ води.

Загальна протяжність водопровідних мереж – 1337,1 км. Загальна кількість водопровідних насосних станцій 185 од., кількість свердловин 275 од., водопровідних очисних споруд 17 од.

Існуючі проблеми:

- незадовільний стан водопровідних мереж;
- незадовільний екологічний стан окремих підземних джерел питного водопостачання (*підвищені концентрації заліза, органолептичних показників*);
- незадовільний технічний стан і зношеність значної частини основних фондів систем питного водопостачання та водовідведення;
- застосування застарілих технологій та обладнання в системах питного водопостачання і водовідведення міських та інших населених пунктів;
- висока енергоємність обладнання, встановленого на об'єктах централізованого питного водопостачання та водовідведення.

Висновок

Розв'язання проблеми можливо шляхом:

- охорони та раціонального використання джерел питного водопостачання;
- доведення якості питної води до вимог державних стандартів;
- завершення розпочатого будівництва, реконструкції та ремонту об'єктів позаплощадкового водопостачання населених пунктів області;
- будівництва нових та реконструкції існуючих локальних систем водопостачання;
- проведення тампонажу недіючих та безгосподарних свердловин;
- проведення реконструкції, технічного переоснащення та будівництва нових (*при необхідності*) водоочисних споруд із впровадженням сучасних методів очистки (*багатоступеневих*);
- реконструкції та заміни на екологічно безпечні методи знезараження питної води (*гіпохлорид натрію, ультрафіолетові лампи*);
- здійснення заміни та санації зношених мереж для запобігання витоків з систем водопостачання з використанням нових матеріалів та методів відновлення трубопроводів;
- зниження енергоємності системи водопостачання;
- введення 100-відсоткового обліку та забезпечення раціонального споживання води;

- розроблення схем оптимізації роботи систем централізованого водопостачання та водовідведення в містах і селищах області;
- створення для сільської місцевості районних централізованих відомчих лабораторій (оснащених сучасним контрольно-аналітичним обладнанням) для здійснення контролю за якістю питної води ;
- проведення модернізації насосного обладнання з встановленням регуляторів обертів електродвигунів для економного використання електроенергії.

Водовідведення

Централізованим водовідведенням забезпечено 9 міст (82%), 18 селищ (82%) та 25 сільських населених пунктів (2%).

За 2023 рік відведено стічних вод 20,23 млн. м³ у рік.

Таблиця 5. Структура та динаміка забезпечення централізованим водовідведенням Волинської області за період 2020-2023 роки населених пунктів

Найменування показника	2020 р.	2021р.	2022 р.	2023 р.
<i>Питоме водовідведення на одну людину, л/добу</i>				
Всього по області	370,1	275,5	289,2	304,6
Міста	152,9	116,9	107,2	104,7
Селища		26,1	65,7	63,4
Села	217,2	132,5	116,3	136,5

Таблиця 6. Структура та динаміка централізованого водопостачання по комунальних підприємствах області, в розрізі споживачів

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
<i>Зібрано стічних вод, млн м³</i>				
Всього по області	23,42	22,89	18,34	20,23
Міста	23,32	22,11	18,25	20,14
Селища	0,10	0,18	0,09	0,09
Села	-	0,60	-	-

В області функціонує 33 каналізаційних очисних споруди (далі - КОС). Потребує реконструкції та капітального ремонту 8 КОС. Відведення та перекачку стічних вод забезпечує 115 каналізаційних насосних станцій. Із загальної протяжності каналізаційних мереж – 816,5 км.

Практично всі очисні споруди каналізації збудовані до 1990 року на технологіях, розроблених у 60-70 роках минулого століття, і на даний час потребують реконструкції, а в окремих населених пунктах – будівництва нових.

Спорудження, оптимізація та реконструкція централізованих систем водовідведення є одним із пріоритетних завдань соціально-економічної політики держави та важливим фактором зниження соціальної напруженості в суспільстві.

Існуючі проблеми

Незадовільна екологічна ситуація, яка потребує відтворення водних ресурсів та їх захисту від забруднення та виснаження.

Надмірне навантаження на водні об'єкти внаслідок скидання неочищених та недостатньо очищених стічних вод, що призводить до кризового зменшення їх самовідтворювальних можливостей.

Незадовільний технічний стан та зношеність основних фондів систем водовідведення, висока енергоємність та високий ступінь аварійності централізованих систем водовідведення. Відсутність в окремих населених пунктах систем водовідведення.

Висновок

Комплексне розв'язання проблем потребує:

- збільшення обсягу будівництва та реконструкції централізованих систем водовідведення у результаті залучення коштів державного і місцевих бюджетів, забудовників та інших інвесторів;

- перегляд планів та розроблення комплексних програм розвитку централізованих систем водовідведення населених пунктів з урахуванням нових видів і методів їх спорудження;
- підвищення відповідальності користувачів централізованих систем водовідведення за їх належну експлуатацію та утримання, недопущення використання таких систем не за призначенням;
- розроблення схем оптимізації роботи систем централізованого водовідведення в містах і селищах області;
- проведення робіт із будівництва систем водовідведення та реконструкції мереж каналізації відповідно до визначених пріоритетів;
- запровадження підтримки інтегрованих проєктів розвитку сільських територій, обов'язковою складовою яких є забезпечення сільських населених пунктів водопостачанням та водовідведенням.

Житлове господарство

В області експлуатується 3812 багатоквартирних житлових будинків.

Для створення конкурентного середовища на ринку послуг з управління та утримання багатоквартирного житлового фонду, забезпечення належного утримання майна багатоквартирних будинків, захисту прав їх співвласників та підвищення відповідальності за його збереження і використання в області станом на 01.04.2025 року створено 1390 об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (далі - ОСББ), які обслуговують 1455 багатоквартирні житлові будинки, що становить 38 відсотки від загальної кількості багатоквартирного житлового фонду.

В області діють місцеві програми співфінансування заходів енергоефективності в багатоквартирних будинках, в яких створено ОСББ, відповідно до Програми «ЕНЕРГОДІМ». За період 2020-2024 років з місцевих бюджетів компенсацію частини суми кредиту або відсоткової ставки кредиту на здійснення енергоефективних заходів отримали 35 ОСББ на суму 30,8 млн гривень.

Запроваджуються нові форми управління: в 610 будинках управління здійснюється управителем, обраним співвласниками самостійно, в 799 будинках управління провадить управитель, призначений за результатами конкурсу органом місцевого самоврядування.

Станом на 01.10.2023 року в області нараховується 72 гуртожитки різних форм власності, з них 59 гуртожитків знаходиться у власності відповідних територіальних громад, 13 – у власності підприємств, установ, організацій, утворених у процесі корпоратизації чи приватизації, сільськогосподарських підприємств. Із 59 гуртожитків, що знаходяться у власності територіальних громад, у 55 гуртожитках проводиться приватизація займаного житла мешканцями.

В області нараховується 13 гуртожитків, що були включені до статутних капіталів товариств, створених у процесі приватизації (корпоратизації) і які підлягають передачі у власність територіальних громад за умови попередньої повної компенсації вартості гуртожитку або безоплатно, за умови згоди на це власника гуртожитку. Одним із шляхів реалізації мешканцями цих гуртожитків конституційного права на житло відповідно до Закону України «Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків» є приватизація житла за умови передачі їх у власність територіальних громад.

Проблеми

Для вдосконалення роботи з питань створення і функціонування ОСББ на законодавчому рівні необхідно врегулювати питання розробки та прийняття єдиного порядку оформлення прибудинкових територій багатоквартирних будинків об'єднанням співвласників та житлово-будівельним кооперативам.

Висновок

В економічній площині пріоритетними напрямками в житлово-комунальній галузі залишаються:

контроль за встановленням економічно-обґрунтованих тарифів на житлово-комунальні послуги;

оплата у повному обсязі усіма категоріями споживачів житлово-комунальних послуг;

недопущення заборгованості з виплати заробітної плати на підприємствах житлово-комунальної галузі.

Також необхідно здійснити:

Прискорене запровадження в дію законодавчих та нормативних актів в сфері житлово-комунального господарства.

Спрощення процедури та інформаційна і юридична підтримка оформлення ОСББ, управителів.

Створення конкурентного середовища на ринку комунальних послуг.

Створення сприятливих умов для залучення інвестиційних ресурсів для стимулювання енергозбереження в галузі житлово-комунального господарства.

4.5. Освітня інфраструктура

Дошкільна освіта

У 2024 році в області функціонувало 478 закладів дошкільної освіти різних типів та форм власності, в яких виховувалося 27 431 дитина віком від 2 до 6 (7) років (для порівняння: у 2020 році — 489 ЗДО, 37,8 тис. вихованців; у 2021 році — 484 ЗДО, 33,5 тис.; у 2022 році — 486 ЗДО, 33 тис.; у 2023 році — 481 ЗДО, понад 28 тис.).

За останні чотири роки мережа закладів дошкільної освіти зменшилася на 2,2% (з 489 у 2020 році до 478 у 2024 році), а кількість вихованців — на 27,4% (з 37,8 тис. до 27 431 дитини).

Відсоток охоплення дітей закладами дошкільної освіти різних типів та форм власності у 2024 році становило: дошкільного віку (3-5 років) – 92,4 %; старшого дошкільного віку (від 5 до 6(7) років – 100 %.

Зниження кількісних показників створення додаткових місць у закладах дошкільної освіти зумовлено демографічною ситуацією, поширенням коронавірусної інфекції COVID-19 та введенням в дію воєнного стану.

Проблемні питання: збереження діючої мережі закладів дошкільної освіти відповідно до реальних потреб та сприяння розвитку мережі закладів дошкільної освіти приватної форми власності; створення безпечних умов у закладах дошкільної освіти; підвищення заробітної плати та її обчислення згідно з новими вимогами; впровадження в освітній процес дошкільних навчальних закладів сучасних освітніх технологій, у тому числі проведення їх комп'ютеризації з підключенням до Інтернету; бронювання педагогічних працівників в ЗДО.

Загальна середня освіта

У 2023/2024 навчальному році в області функціонувало 535 закладів загальної середньої освіти, де навчалася 141,2 тис. учнів. В очному форматі навчання здійснювалося у 352 закладах загальної середньої освіти (66 %), дистанційно працювало 37 шкіл (7 %), на змішаному форматі освітній процес було організовано у 146 закладах освіти (27 %). У звичному режимі навчалася 105,8 тис. здобувачів освіти (75 %), дистанційне навчання було організовано для 4,7 тис. учнів (3 %), у змішаному форматі здобували освіту 30,7 тис. дітей (22 %).

В області триває оптимізація мережі закладів освіти та приведення її у відповідність до норм чинного законодавства. Станом на звітну дату створено 50 опорних закладів з 80 філіями, де навчалася понад 23 тис. учнів., з них у філіях – 4,4 тис. дітей (у 2022/2023 навчальному році – 45 опорних закладів освіти з 83 філіями у 2021/2022 – 43 опорні заклади та 75 філій, у 2019/2020 – 37 опорних закладів з 66 філіями).

Станом на звітну дату парк шкільних автобусів налічує 240 одиниць. Забезпечено організоване підвезення до закладів освіти 16 тис. учнів, що становить 97 % загальної потреби, з них 89 % дітей підвозяться шкільними автобусами, 5,4 % – рейсовими, маршрутними транспортними засобами (за кошти місцевих бюджетів) та 3 % дітей доїжджають орендованим транспортом. З початку оголошення воєнного стану для потреб ЗСУ вилучено 66 шкільних автобусів, які перебували в комунальній власності територіальних громад. Загальна потреба в придбанні транспорту становила 53 одиниці.

У складних умовах воєнного стану минули 2023-2024 роки. Першочерговим завданням було створення безпечного освітнього середовища та збереження життя і здоров'я учасників освітнього процесу. Органами місцевого самоврядування спільно з представниками Головного управління ДСНС у Волинській області обстежено і приведено до готовності для використання за призначенням захисні споруди цивільного захисту та облаштовані найпростіші укриття. Зокрема, організовано укриття учасників освітнього процесу в 1008 закладах освіти (96,4 %), з них: 59 у захисних спорудах цивільного захисту (сховище, ПРУ); 597 у найпростіших укриттях; 352 у захисних спорудах інших суб'єктів

господарювання. Позитивні висновки про стан готовності захисних споруд та можливості їх використання за призначенням отримали 97,6% закладів дошкільної, 95,3% загальної середньої, 92,9% професійно-технічної, 93,5% фахової передвищої та вищої і 100% позашкільної освіти та інших установ.

Новим викликом у випадку загрози блекауту стало забезпечення закладів освіти резервними та автономними джерелами енергопостачання. За оперативними даними 57% закладів освіти готові до використання альтернативних джерел живлення. Робота щодо створення та покращення безпечного освітнього середовища у закладах освіти триває.

З метою дотримання вимог особистої безпеки, формування навичок самозахисту в умовах надзвичайних ситуацій у закладах освіти створюються класи безпеки. Станом на звітну дату в закладах загальної середньої освіти області відкрито та функціонує 116 класів безпеки.

У 2020 році за ініціатииви Першої леді Олени Зеленської стартувала Реформа шкільного харчування. Відповідно до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на придбання обладнання, створення та модернізацію (проведення реконструкції та капітального ремонту) їдалень (харчоблоків) закладів загальної середньої освіти, Волинь у 2024 році отримала 84 118,70 тис. грн на оновлення харчоблоків для сімох закладів освіти.

На сьогодні в області завершено модернізацію двох об'єктів харчоблоків:

Дубівського ліцею Дубівської сільської ради Ковельського району Волинської області (технологічна модель організації харчування «опорна кухня», загальна вартість об'єкта – 16 571,493 тис. грн).

Волинського обласного ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Небесної Сотні (технологічна модель організації харчування «базова кухня», загальна вартість об'єкта – 66 100 тис. грн).

Також створено два «кулінарні хаби» на базі комунального закладу професійної освіти «Нововолинський центр професійної освіти» Волинської обласної ради та державного професійно-технічного навчального закладу «Камінь-Каширське вище професійне училище» (наказ управління освіти і науки облдержадміністрації від 15 травня 2024 року № 183). Курси підвищення кваліфікації кухарів шкільних їдалень у 2023–2024 роках пройшли 52 особи.

У 2024 році завершилась реалізація проекту на проектування, відновлення, будівництво, модернізацію, облаштування, ремонт об'єктів будівництва громадського призначення, яку виділили у 2023 році трьома закладами загальної середньої освіти у загальній сумі 32,6 млн гривень, а саме: на реконструкцію опорного навчального закладу «Дубівська ЗОШ I-III ступенів» - 7 млн 50 тис. грн, за адресою: вулиця Пришкільна, 10, село Дубове Ковельського району Волинської області (виділено коштів місцевого бюджету 15 млн 482 тис. грн, кошти державного бюджету освоєно в повному обсязі); реконструкція навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I- II ступенів - дошкільного навчального закладу села Вербка Дубівської сільської ради» з добудовою спортивного залу, їдальні та новим будівництвом котельні на вулиці Ватутіна, 108 в, за адресою: село Вербка Ковельського району Волинської області (II черга) – 8 млн 856 тис. 580 грн (виділено коштів з обласного бюджету у розмірі – 5 млн 339 тис. 885 гривень, місцевого бюджету – 5 млн 121 тис. 139 гривень, кошти державного бюджету освоєно в повному обсязі; капітальний ремонт з протиаварійними та енергозберігаючими заходами ліцею села Лютниче Зимнівської сільської ради Володимирського району Волинської області за адресою: вулиця Молодіжна, 2, село Лютниче Володимирського району Волинської області – 16 млн 743 тис. 626 гривень (виділено коштів з обласного бюджету - 5 млн гривень, кошти місцевого бюджету – 3 млн 452 тис. 83 грн, кошти закладами освіти освоєно в повному обсязі).

Продовження повномасштабного військового протистояння та пов'язані із цим безпекові загрози унеможливили повернення у 2023 році до ЗНО, тому зовнішнє незалежне оцінювання здобувачів повної загальної середньої освіти, як і 2022 року, відбувалося у формі комп'ютеризованого національного мультипредметного тестування (далі – НМТ).

Незважаючи на труднощі, пов'язані з роботою в умовах воєнного стану, усі етапи підготовки та проведення національного мультипредметного тесту відбулися на високому організаційному рівні.

Аналіз статистичних даних загальної результативності національного НМТ 2023 року показав, що за низкою основних показників волинські учасники демонструють досить високий

рівень на тлі всеукраїнських результатів, зокрема, понад 10 тисяч абітурієнтів отримали об'єктивні результати своїх навчальних здобутків та здобули можливість вступу до закладів вищої освіти.

Проведений поглиблений аналіз результатів НМТ засвідчив певні особливості їх розподілу залежно від типу місцевості, де розташовано заклади, у яких учасники здобували повну загальну середню освіту.

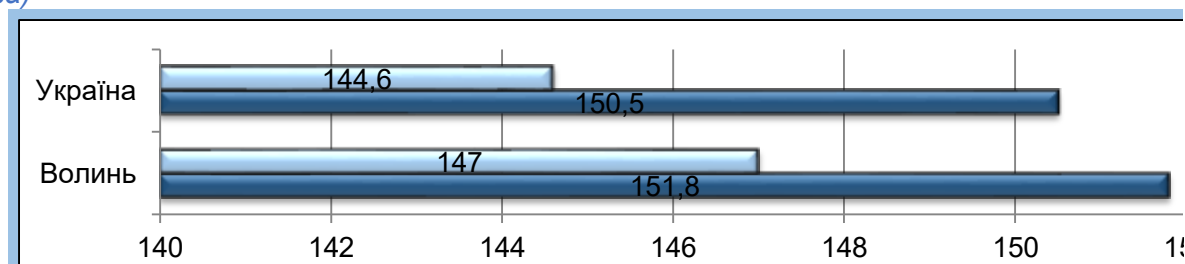
Оскільки понад 83% усіх учасників цьогорічного НМТ склали здобувачі повної загальної середньої освіти поточного року, на основі аналізу даних зазначеної категорії, зроблено висновок, що з усіх предметів тесту випускники міських закладів освіти демонструють вищі результати, аніж учні, що навчалися у селі або селищі. Варто зазначити, що повторюючись другий рік поспіль цей аспект вказує на формування негативної тенденції поглиблення «розриву» у якості навчальних результатів міської та сільської молоді. Очевидно, що це явище потребує додаткового аналізу з боку педагогів та освітніх менеджерів з метою пошуку причин та усунення наслідків окресленої проблеми.

Для волинських випускників ця різниця складає від 11,0 – 12,1 балів з хімії та фізики до 2,0 бала з історії України, 4,8 бала - з української мови та 6,6 бала – з математики (для порівняння: у загальноукраїнському масштабі різниця результатів коливається у діапазоні від 2,7 бала (історія України) до 10,9 бала (фізика) та 10,5 бала (хімія)).

Таблиця 7. Порівняльні дані успішності за середнім балом за типом території реєстрації/проживання учасників НМТ-2023

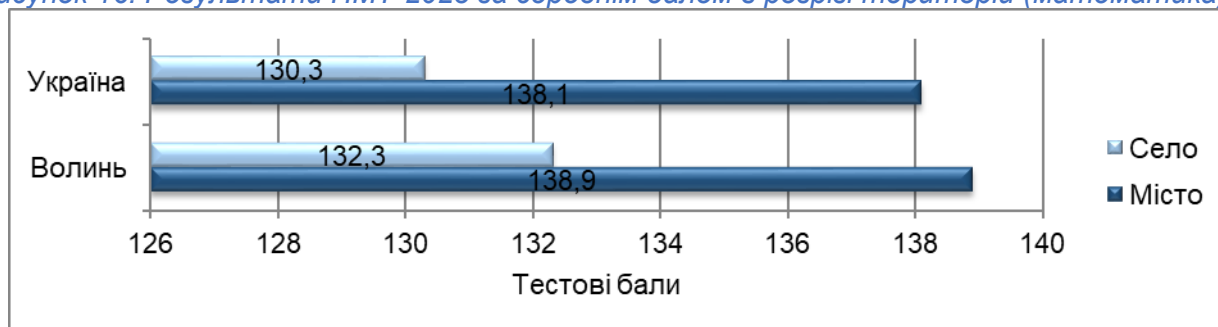
№	Предмет НМТ	Середній бал за шкалою 100-200 балів		Різниця (балів)
		місто	село, селище	
1	Українська мова	151,8	147,0	- 4,8
2	Математика	138,9	132,3	- 6,6
3	Історія України	144,5	142,5	- 2,0
4	Англійська мова	154,2	149,2	- 5,0
5	Біологія	150,7	145,3	- 5,4
6	Фізика	145,5	133,4	- 12,1
7	Хімія	152,4	141,4	- 11,0

Рисунок 15. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (українська мова)

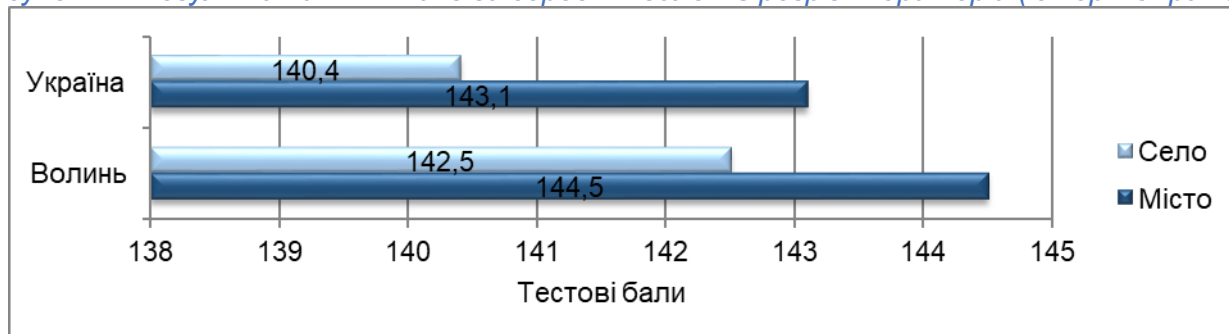
Джерело: Власні напрацювання

Рисунок 16. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (математика)

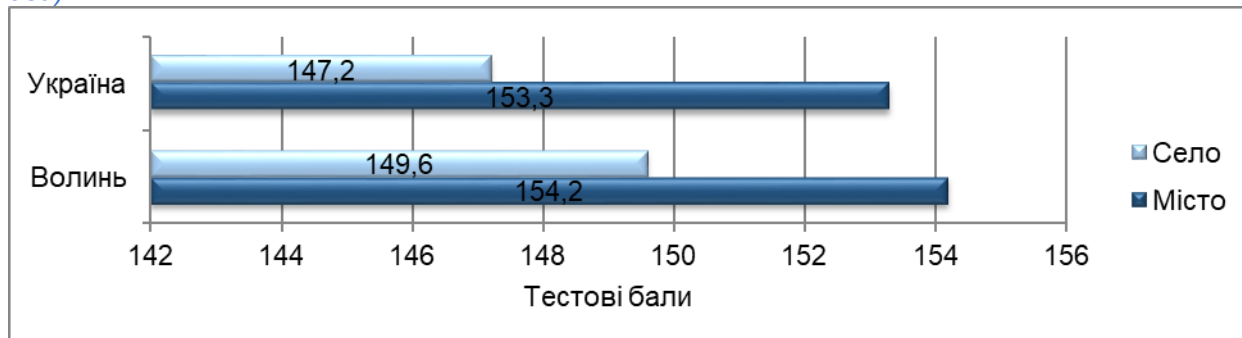
Джерело: Власні напрацювання

Рисунок 17. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (історія України)

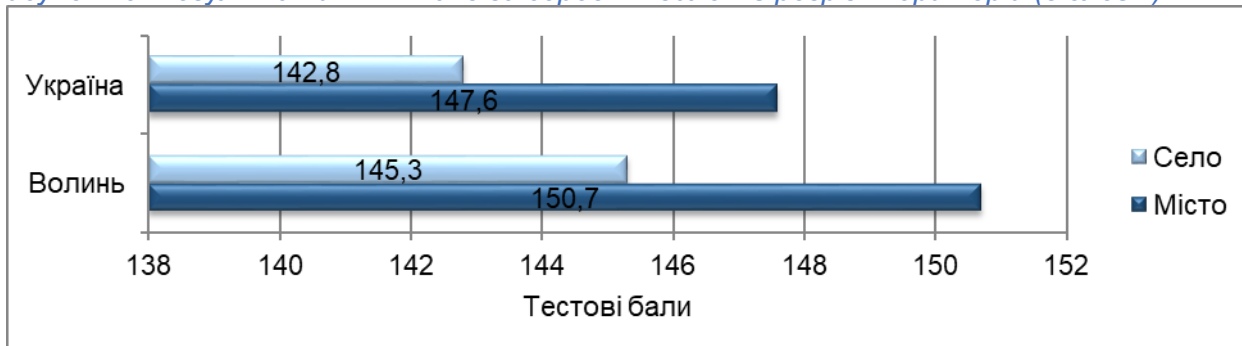
Джерело: Власні напрацювання

Рисунок 18. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (англійська мова)

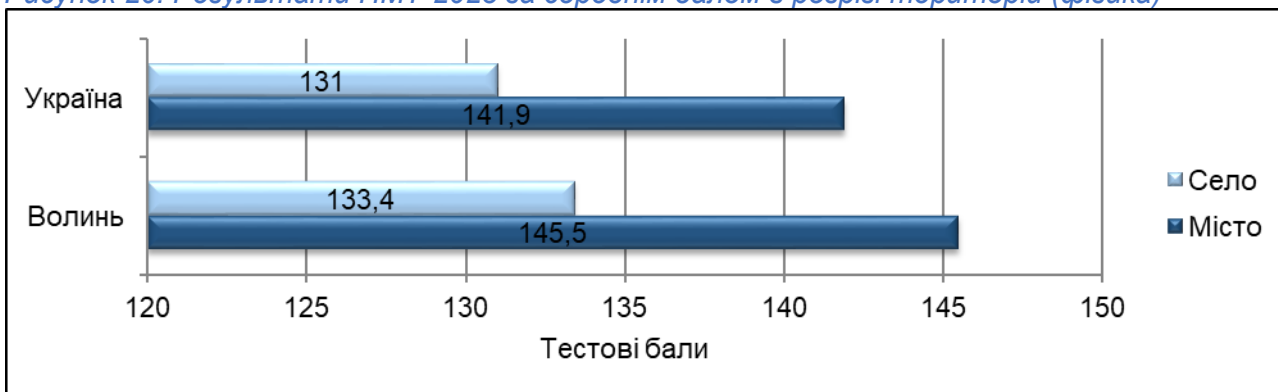
Джерело: Власні напрацювання

Рисунок 19. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (біологія)

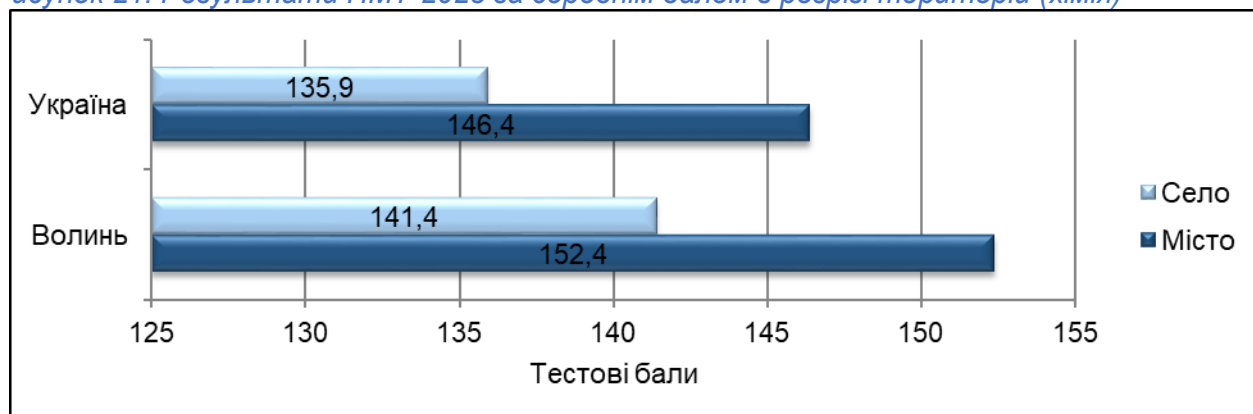
Джерело: Власні напрацювання

Рисунок 20. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (фізика)

Джерело: Власні напрацювання

Рисунок 21. Результати НМТ-2023 за середнім балом в розрізі територій (хімія)

Джерело: Власні напрацювання

Освіта дітей з особливими освітніми потребами (інклюзивне навчання)

В області активно впроваджується інклюзивна освіта. Інклюзивне навчання організовано у 85 закладах дошкільної освіти для 354 дітей (торік: у 67 закладах дошкільної освіти для 181 дитини), у 426 школах для 1657 учнів (торік: у 377 школах для 1268 учнів), що відповідно зумовило ріст кількості фахівців, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами, а саме: системний супровід забезпечують 167 /103 (через дріб показник 2023 року) асистентів вихователя та 17/9 вчителів-дефектологів у дошкільних закладах і 1074 (958) асистентів вчителя та 93 (73) вчитель-дефектолог у школах.

З метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на надання психолого-педагогічної допомоги й системного кваліфікованого супроводження за місцем проживання в області сформовано мережу інклюзивно-ресурсних центрів, яка налічує 26 закладів та Волинський обласний ресурсний центр з підтримки інклюзивної освіти. З числа 4389 дітей (осіб), які отримували підтримку в ІРЦ області упродовж 2024 року: 2471 пройшли комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку, з них мають інтелектуальні труднощі 1 099, функціональні труднощі - 1 787, фізичні труднощі – 238, навчальні труднощі – 694, соціоадаптаційні (соціокультурні) труднощі – 571. У тому числі із зазначеної категорії здобували освіту у ЗДО - 731, ЗЗСО - 2593, ЗППТО – 14, ЗФПО –2, крім цього 863 дітям корекційно-розвиткові послуги надавались безпосередньо фахівцями ІРЦ.

Необхідно забезпечити доступ для осіб з інвалідністю з порушенням зору, слуху та мовлення до офіційних веб-сайтів, реєстрів і електронних послуг, доступ до яких забезпечується через Інтернет.

Проблемним залишається питання подальшого розширення мережі інклюзивно-ресурсних центрів для забезпечення рівного доступу до якісної психолого-педагогічної допомоги дітям з особливими освітніми потребами у всіх громадах області.

Професійна (професійно-технічна) освіта

В області продовжується активна робота щодо створення якісної, гнучкої і практичної системи професійної освіти. Проведено оптимізацію мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти. На сьогодні в області функціонує 14 закладів професійної

(професійно-технічної) освіти (1 професійний коледж, 3 вищі професійні училища, 2 центри професійно-технічної освіти, 2 центри професійної освіти, 3 професійні ліцеї та 2 професійно-технічні училища, 1 заклад при кримінально-виконавчій установі закритого типу). Окрім того три фахові коледжі здійснюють підготовку робітничих кадрів для регіонального ринку праці.

З метою наближення професійного навчання до умов реального виробництва, у 3 закладах професійної (професійно-технічної) освіти області впроваджено елементи дуальної форми навчання:

Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Регіональний професійний коледж м. Володимир»,

Державний професійно-технічний навчальний заклад «Луцьке вище професійне училище», Відокремлений структурний підрозділ «Волинський фаховий коледж Національного університету харчових технологій» (за ОКР «Кваліфікований робітник»).

Загалом у 2024 році за дуальною формою за різними видами підготовки здобували освіту 111 осіб з 8-ми професій. В області працює цілий ряд великих підприємств, де здобувачі освіти проходять навчання за дуальною формою, зокрема, ПрАТ «СКФ Україна», ПрАТ «Теремно хліб», ТзОВ «П'ятині», ПрАТ НВК «Мікроклімат», ТзОВ «Гербор-холдінг», ТОВ «Спеціалізовані енергетичні технології» («SETech»), СТО «Авто-люкс», ФВФ «Корунд» та інші.

Для потреб регіону та держави заклади професійної освіти області здійснюють підготовку робітничих кадрів за більш як з 80-ти професій.

З кожним роком запит на робітничі кадри на ринку праці зростає, а отже збільшуються планові обсяги регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів. Однак за період війни, що триває, виконання регіонального замовлення залишається на рівні 2,9 тис. осіб, а виконання державного замовлення зменшилось на 24%. Як наслідок – загальний контингент здобувачів профтехосвіти за державним/регіональним замовленням зменшився з 7,5 тисяч осіб у 2022 році до 6,6 тисяч осіб у 2024 році.

Таблиця 8. Підготовка кадрів

№ з/п	Роки	План (осіб)	Факт (осіб)	%
Державне замовлення				
1.	2022	305	213	70%
2.	2023	279	189	67,7%
3.	2024	175	162	92,6%
Регіональне замовлення				
1.	2022	3003	2902	97%
2.	2023	3172	2881	90,8%
3.	2024	3234	2898	90%

Найбільш популярні професії серед вступників закладів професійної (професійно-технічної) освіти є: «Кухар; кондитер», «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів», «Слюсар-ремонтник; майстер з діагностики та налагодження електронного устаткування автомобільних засобів», «Електрозварник ручного зварювання», «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва; слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування; водій автотранспортних засобів», «Перукар (перукар-модельєр)». Саме ці професії і є затребуваними на ринку праці.

Працевлаштування випускників визначає роль і місце системи підготовки кваліфікованих робітників на ринку праці області. Кожного року першим робочим місцем забезпечується до 67% випускників закладів освіти.

У 2022–2024 роках в зв'язку з виїздом молоді за кордон через повномасштабну війну показники випуску і працевлаштування по області зменшилися:

Таблиця 9. Працевлаштування випускників

Роки	Випуск (осіб)	Працевлаштування (осіб)	%
2022	3437	2208	64%
2023	3009	1952	65%
2024	2717	1823	67%

Важливим елементом у підготовці кваліфікованих робітників є кадрова політика закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Як свідчать статистичні дані, кількісний показник педагогічних знизився: 2022/2023 навчальний рік – 1001 особа, 2023/2024 навчальний рік – 946 особи. Насамперед ця ситуація пов'язана зі зменшенням контингенту учнів закладів освіти.

Щороку на 16% збільшується кількість педагогічних працівників пенсійного та передпенсійного віку, які працюють в закладах професійної освіти. Молоді люди після закінчення закладів вищої освіти не бажають працювати в системі профтехосвіти, тому вакантні посади за три роки збільшилися до 35-ти. До Збройних сил України із закладів професійної освіти мобілізовано 3 відсотки працівників.

У 2022 році загальна сума фінансування склала – 415 658,9 тис. гривень (11 закладів – з обласного бюджету, 5 закладів з бюджету м. Луцька). Бюджет закладів професійної освіти області, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників, збільшився на 12,8 %. Середня вартість підготовки 1 учня в закладі у 2022 році склала – 57 806,00 грн, що на 24 % більше у порівнянні з 2020 роком (43 885,00 грн).

У 2023 році загальна сума фінансування склала – 450 072,4 тис. гривень (11 закладів – з обласного бюджету, 5 закладів з бюджету м. Луцька). Бюджет закладів професійної освіти області, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників, збільшився на 8,3 %. Середня вартість підготовки 1 учня в закладі у 2023 році склала – 67 245,00 грн, що на 16 % більше у порівнянні з 2022 роком (57 806,00 грн).

У 2024 році загальна сума фінансування склала – 483 768,9 тис. гривень (11 закладів – з обласного бюджету, 5 закладів з бюджету м. Луцька). Бюджет закладів професійної освіти області, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників, збільшився на 7,5 %. Середня вартість підготовки 1 учня в закладі у 2024 році склала – 74 290,00 грн, що на 10 % більше у порівнянні з 2023 роком (67 245,00 грн).

Упродовж 2022-2024 років удосконалюється навчально-виробнича база закладів освіти. Функціонує 19 навчально-практичних центрів у сучасних будівлях з новітнім обладнанням та технікою. На їх оснащення з різних бюджетів фінансування спрямовано понад 40 млн. гривень.

З метою збереження й примноження потенціалу регіональної системи закладів професійної (професійно-технічної) освіти, спроможності формувати якісний людський капітал, в області працюють 2 центри професійних кваліфікацій: на базі Заклад професійної (професійно-технічної) освіти «Регіональний професійний коледж м. Володимир» і Технічного фахового коледжу Луцького національного технічного університету. Центри присвоюють професійні кваліфікації на основі неформального й інформального навчання. У центрах підтверджують професійну кваліфікацію, здобуту за кордоном.

Заклади професійної освіти працюють над зміцненням матеріально-технічної бази: у 2023 році кількість обладнання, що використовуються у навчальному процесі, становило 2990 од., 2024 році – 2961 одиниці. Зменшується кількість обладнання, термін експлуатації якого понад 20 років, натомість збільшується кількість нової техніки терміном до 10 років.

Таблиця 10. Навчально-виробниче обладнання і техніка закладів професійної (професійно-технічної) освіти

№ з/п	Роки	Кількість обладнання	Термін експлуатації обладнання, %			Отримано за рік, (од.)	Вибуло за рік, (од.)
			до 10 років	від 10 до 20 років	понад 20 років		
1.	2023	2961	48,13	19,52	32,35	77	49
2.	2024	2990	51,77	17,66	30,57	163	134

Проблемні питання:

1. Підготовка робітничих кадрів закладами професійної освіти не в повній мірі забезпечує потребу роботодавців у кваліфікованих робітниках.
2. Відтік здобувачів освіти у зв'язку з виїздом за кордон.
3. Морально застаріла та фізично зношена навчально-матеріальна база закладів, особливо з професій сільськогосподарського спрямування, транспорту, частково металообробки та деревообробки, що негативно впливає на якість підготовки робітничих кадрів, знижує можливість самореалізації.

Фахова передвища та вища освіта

До освітньої мережі області входять 10 закладів вищої та 20 закладів фахової передвищої освіти, з них 13 закладів державної форми власності, 7 — комунальної та 10 — приватної.

Середньорічний контингент закладів вищої та фахової передвищої освіти становить близько 18 тис. осіб. За державним/регіональним замовленням кількість здобувачів, зарахованих на 1-й курс, становила у 2022-2023 роках близько 2,5 тис. осіб, у 2024 році — 2,7 тис. осіб.

У 2022 році наповнюваність закладів вищої та фахової передвищої освіти складала близько 26 тис. осіб, у 2023 році — 31 тис. осіб, у 2024 році — 34,5 тис. осіб, у 2025 році — 38 тис. осіб. Відсоток працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти коливається у межах 63%.

В 7-ми закладах фахової передвищої та вищої освіти впроваджено елементи дуальної форми навчання, з них: 3 заклади вищої та 4 фахової передвищої освіти.

Проблемні питання:

1. Спостерігається втрата кадрового потенціалу у зв'язку з низькою оплатою праці. Заклади вищої освіти змушені оптимізувати витрати на оплату праці науково-педагогічним, науковим і педагогічним працівникам.

Молодіжна політика

Реалізація молодіжної політики в області у 2023 році здійснювалась департаментом культури, молоді та спорту Волинської обласної державної адміністрації в рамках Обласної цільової соціальної програми «Молодь Волині» на 2021-2025 роки та Обласної цільової програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2021-2025 роки у 2023 році, завдяки яким реалізуються заходи, спрямовані на забезпечення духовного розвитку молоді, формування всебічно розвиненої, соціально активної особистості, удосконалення національно-патріотичного виховання та формування громадянської свідомості у молодого покоління. На реалізацію програм у 2023 році загалом виділено 980,0 тис.грн.

На території області успішно функціонують такі комунальні установи та громадські організації, основною метою діяльності яких є вирішення питань соціального становлення та розвитку молоді, соціалізації та самореалізації її у різних сферах соціального життя та утвердження національної ідентичності громадян на основі духовних цінностей українського народу, національної самобутності.

Щорічно проводиться низка заходів за різними напрямками програми «Молодь Волині» та програми національно-патріотичного виховання дітей та молоді, зокрема: навчання по створенню молодіжних центрів/просторів, школа лідерів, проведення молодіжного таборування «Літня дебатна школа», тренінг Молодіжний працівник, проведення навчань та стажування для лідерів молодіжних рад «Школа управління», ініціатива «Центр базової військової підготовки «Рекрут» військово-патріотичні табори «Повстанець», «Рейнджер кемп», «Волинська Січ», «Січ» тощо.

Водночас, одним із важливих напрямів розвитку молодіжної інфраструктури є створення та функціонування молодіжних центрів. З метою сприяння самореалізації молодих людей, підвищення рівня громадянської освіти, популяризації здорового способу життя, волонтерства, молодіжного підприємництва, підвищення рівня мобільності молоді тощо в області постійно зростає мережа молодіжних центрів. Окрім того, при Волинській облдержадміністрації діє Молодіжна рада.

Пріоритетні напрями розвитку:

1. Створення системи всебічної підтримки, формування та розвитку громадянської активності молоді для її самовизначення і самореалізації.
2. Удосконалення національно-патріотичного виховання дітей та молоді, формування стійкого усвідомлення громадянином України своєї приналежності до української нації та здатності до збройного спротиву російській агресії, захисту України.
3. Забезпечення правових, гуманітарних, економічних передумов для становлення молоді особи.
4. Виховання високоморальних особистостей, які плекають українські традиції, духовні цінності, володіють відповідними знаннями, вміннями та навичками, здатні реалізувати свій потенціал в умовах сучасного суспільства.

Фізкультура і спорт:

В області працюють 28 дитячо-юнацьких спортивних шкіл, з них 2 — спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи олімпійського резерву, 1 — дитячо-юнацька спортивна школа для

осіб з інвалідністю, до занять з різних видів спорту залучено близько 9000 дітей та підлітків, роботу з якими проводять понад 370 тренерів-викладачів. Кількість осіб, які охоплені фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю в області становить 68800 людей.

У рамках соціального проєкту «Активні парки – локації здорової України» у Волинській області облаштовано 12 локацій у дев'яти територіальних громадах, де рухову активність з населенням забезпечують координатори. За час функціонування активних парків проведено ряд спортивно-масових заходів із залученням осіб різних вікових категорій, у тому числі осіб з інвалідністю.

Пріоритетні напрямки розвитку на період до 2027 року

1. Збільшення кількості населення, яке займається оздоровчою руховою активністю та спортом.
2. Забезпечення розвитку фізичної культури та спорту на рівні територіальних громад, зокрема шляхом розширення мережі закладів та створення інклюзивної спортивної інфраструктури.
3. Розвиток спортивної інфраструктури.
4. Підвищення престижу професії тренера, спортсмена та фахівця галузі, мотивації для подальшого росту спортивних результатів.
5. Підвищення спортивної майстерності спортсменів з олімпійських, неолімпійських та видів спорту осіб з інвалідності.
6. Мотивація та фінансова підтримка провідних спортсменів та тренерів області, покращення соціально-побутових умов провідних спортсменів області.
7. Створення умов для залучення осіб та дітей з інвалідністю, у тому числі тих, хто отримали її внаслідок збройної агресії РФ, ветеранів війни до занять фізичною культурою, спортом та фізкультурно-спортивною реабілітацією.
8. Підвищення якості навчально-тренувального процесу, створення умов для організації та проведення фізкультурно-оздоровчих, спортивних заходів та спортивних змагань.

4.6. Культура

Основними завданнями в галузі культури області є забезпечення реалізації прав громадян на доступ до інформації, здобуття мистецької освіти, залучення до культурних цінностей і духовних надбань, створення умов для функціонування базової мережі закладів культури місцевого рівня, надання якісних культурних послуг для всіх верств населення, дослідження, охорона і популяризація елементів нематеріальної культурної спадщини краю.

На території Державного історико-культурного заповідника розташовані єдиний в Україні Музей дзвонів, Музей книги з унікальною колекцією стародруків релігійного та світського характеру, експозиція «Лесина вітальня» у Будинку Косачів. Луцький замок та експозиції працюють щоденно, без вихідних.

Станом на 01.01.2025 року в територіальних громадах Волинської області функціонує 28 Центрів культурних послуг (центри культури та дозвілля, центри культури, дозвілля, молоді, туризму та спорту тощо). Чотири з них мають назву Центр культурних послуг – це ЦКП Володимирської, Рожищенської міських рад, Ратнівської селищної та Сошичненської сільської рад. Ці заклади здійснюють свою діяльність згідно затверджених статутів або положень, якими передбачені не лише культурно-просвітницькі та культурно-дозвілєві функції, а й широкий спектр інших напрямків діяльності, зокрема: туристичні, спортивно-оздоровчі тощо. Центри культурних послуг, як простір для нових видів дозвілля, співпраці та гуманітарної, культурної підтримки жителів громади, виконують і керівну та методичну функції для всіх закладів культури в територіальній громаді.

В області діє 1857 аматорських колективів, з них – 605 дитячий. 1531 аматорський колектив працює у сільській місцевості, серед них 520 аматорських гуртків і колективів для дітей. Почесне звання «народний аматорський» та «зразковий аматорський» носять 226 колективів.

Важливим напрямком роботи закладів культури територіальних громад області є дослідження, популяризація та охорона нематеріальної культурної спадщини (далі – НКС), що сприяє збереженню унікальних традицій і ремесел, які становлять важливу частину культурної ідентичності Волинського регіону. Станом на квітень 2025 року до обласного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини внесено 42 унікальні елементи,

серед яких такі, як побутові звичаї, традиційні ремесла, обряди та страви, характерні для Волині.

Міністерством культури та стратегічних комунікацій України до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини України включено наступні елементи: «Традиція соломоплетіння у Турійській громаді Волинської області»; «Приготування української традиційної страви «Голубці»; «Традиційне ткацтво у Камінь-Каширській громаді»; «Весільний обряд «Читання корони».

Ці елементи є невід'ємною частиною культурної спадщини Волинського краю, їх вивчення та охорона сприяють збереженню унікальних традицій і ремесел, що формують культурну ідентичність цього регіону та національну культурну спадщину України.

В області працює 36 мистецьких шкіл (22 музичних, 3 художніх, 11 шкіл мистецтв) та 7 їх філій. Крім того, в громадах діють класи навчання гри на різних інструментах. Контингент учнів, які здобувають мистецьку освіту, складає 7748 дітей, викладацький склад налічує 819 педагогів.

В співпраці з мистецькими школами проводяться обласні, регіональні та всеукраїнські конкурси, що сприяє виявленню молодих талантів, збереженню і відтворенню традиційних жанрів українського національного мистецтва, збагаченню репертуару, популяризації виконавства на музичних інструментах.

Мережу музейних закладів області складають - 13 комунальних, 84 громадських музеїв.

У музейних закладах проводиться робота з оцифрування фондів (діджиталізація музейних колекцій), а саме: облік музейних предметів через новостворену інформаційну систему, фотофіксація самих предметів, 3D зйомка унікальних предметів, інформування у соціальних мережах та на сайтах про хід оцифрування.

В 2023 році Волинський краєзнавчий музей включений у пілотний проєкт по відцифруванню фондів зібрань за програмою, розробленою Міністерством культури та інформаційної політики. У 2024 році Волинським краєзнавчим музеєм за підтримки Українського культурного фонду був реалізований грантовий проєкт «Садиба Косачів – сучасний осередок культурних наративів та сенсів українського суспільства».

Станом на 01 січня 2025 року бібліотечна мережа області представлена 502 закладами, з них 3 – обласні, 499 – бібліотеки, що функціонують у територіальних громадах. Для забезпечення інформацією віддалених користувачів діють 14 бібліотечних сайтів, 288 активних блогів і сторінок в соцмережах. Загальна кількість звернень на веб-сайти бібліотек у 2024 році становила понад 493 тисяч переглядів за рік. Станом на 01.01.2025 року комп'ютерами забезпечені 229 книгозбірень, з них мають доступ до мережі інтернет 180 бібліотек. Книгозбірні області оснащені 837 комп'ютерами проти 833 у 2023 році, в т. ч. з доступом до всесвітньої мережі Інтернет – 706 комп'ютерів. Проблемним залишається забезпечення бібліотек окремих громад комп'ютерною технікою та підключенням до Інтернету.

У 54 об'єднаних територіальних громадах в підпорядкуванні перебувають 499 бібліотек. Серед варіантів організації мережі бібліотечних установ у громаді переважає форма комунального закладу (публічна бібліотека) з відокремленими структурними підрозділами (філіями) в 27 територіальних громадах. 110 бібліотечних установ на правах структурних підрозділів увійшли до 15 Центрів культури. Модель публічно-шкільна бібліотека функціонує у Дубівській територіальній громаді (7 публічно-шкільних бібліотек). Не визначилися з варіантом організації мережі бібліотек 10 територіальних громад, в яких функціонує 73 бібліотечні установи.

Проблемні питання:

Волинська обласна філармонія - єдина в Україні, що не має власного концертного залу, всі концертні заходи здійснюються на виїзді. Тому є гострою потреба у будівництві концертного залу філармонії, що можливо лише за рахунок коштів з державного бюджету. Відповідні пропозиції неодноразово вносилися до Міністерства культури України, Волинської обласної ради.

4.7. Розвиток туризму

Туристичний потенціал області формують 3 центри туристичної інфраструктури; 3 національні парки; 231 рекреаційна зона; 123 рекреаційних пункти; 267 озер; 298 агросадиб;

152 заклади розміщення; 2 санаторії; 13 комунальних музеїв; 1529 об'єктів культурної спадщини; 24 екостежки; 3 кінних клуби; 11 фестивалів; 7 топових туристичних маршрутів; 5 активних туристичних клубів; 1 екопарк; 2 офіційних туристичних веб-ресурси.

Основні напрямки розвитку туристичної галузі області (відповідно до Програми розвитку туризму у Волинській області на 2022- 2026 роки):

1. Безпека туристів;
2. Розвиток туристичної інфраструктури;
3. Кадрове, науково-методологічне та технологічне забезпечення галузі;
4. Маркетингова політика розвитку туризму.

1. Безпека туристів.

Створення безпечних умов перебування туристів на території області, захист їх законних прав та інтересів.

Комунальним закладом «Волинський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» постійно забезпечується надання оперативної медичної допомоги автотуристам та іншим учасникам дорожнього руху на автомобільних та транспортних коридорах України та забезпечується безпека туристів при проведенні масових туристських заходів відповідно до заявок, поданих суб'єктами туристичної діяльності.

Визначено 18 місць масового відпочинку на воді у 2025 році. З метою недопущення травмування людей під час купання, водолазно-рятувальним підрозділом Управління ДСНС в області, напередодні купального періоду здійснюється обстеження дна акваторій визначених місць масового відпочинку.

2. Розвиток туристичної інфраструктури:

- позначення маршрутів проїзду до туристичних об'єктів та місць туристичних відвідувань;
- розвиток мережі автокемпінгів;
- благоустрій рекреаційних зон та об'єктів туристичних відвідувань;
- сприяння розвитку вело туризму;
- забезпечення доступності об'єктів туристичних відвідувань та закладів туристичної інфраструктури для осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Розроблена проектна документація на поточний ремонт (облаштування вхідної групи) музею Волинської ікони в м. Луцьку по вул. Ярощука, 5. Планується облаштувати підйомником музей Волинської ікони для осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Періодично організовуються поїздки туристичними маршрутами області для осіб, які проходять реабілітацію та лікування в медичних установах області.

Разом з тим, у державній Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, яка розроблена Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, окремим пунктом задекларовано створення курорту державного значення на території Шацького приозер'я.

Стимулювання розвитку малого підприємництва у сфері організації відпочинку у селі, забезпечення його нормативно-правовою, рекламно-інформаційною та організаційною підтримкою органами виконавчої влади; створення умов для всебічного заохочення населення області до участі у розвитку сільського туризму як високорентабельної ланки туристичної індустрії та додаткового джерела поповнення особистих доходів громадян, місцевих і державного бюджетів.

Заплановано проведення інвентаризації та сертифікація садиб області. Формування промоційного каталогу та оцифрування отриманих даних для туристичного порталу.

3. Кадрове, науково-методологічне та технологічне забезпечення галузі.

Проводяться навчання для голів ТГ та осіб місцевого самоврядування, які працюють у галузі туризму. Береться участь у онлайн заходах, щодо підвищення фахової підготовки та відбувається обмін кращими практиками, напрацьовуються ідеї співробітництва територіальних громад задля створення сприятливих умов для розвитку туризму та локального підприємництва в цій галузі, покращення туристичних послуг.

4. Маркетингова політика розвитку туризму.

Проведення комплексної рекламної кампанії туристично-рекреаційних ресурсів та кращих пропозицій туристичних компаній, створення позитивно іміджу на всеукраїнському та міжнародному ринках туристичних послуг.

Створено бренд «Волинь унікальна» та продовжується його просування. Видано сучасні промоційні каталоги українською і англійською мовою, відзнято промоційний відеофільм про туристичний, краєзнавчий потенціал Волинської області «Tour de Ukraine - Волинь».

Реалізовано проект за сприяння Проекту USAID «ГОВЕРЛА», впроваджується геоінформаційна система «Аналітичний портал Волині». За результатами впровадження кожен структурний підрозділ матиме власні галузеві дашборди, в тому числі «Туристичний потенціал Волинської області».

Узагальнені реєстри туристичних даних по 54 громадам області, а саме: музеї, рекреаційно-відпочинкові зони, туристичні маршрути, санаторії, табори, пансіонати, водойми для відпочинку, велодоріжки (промальовані веломаршрути), заклади громадського харчування, парки, сквери, зелені садиби, заклади ночівлі, кінні школи, клуби, пам'ятки архітектури, замки, палаци, заклади громадського харчування, екостежки, водойми для риболовлі, водойми для спортивної риболовлі, туроператори, турагенти, символи м.Луцька-Кликуни. Підготовлені Е-реєстри екскурсководів, гідів, перекладачів, інших фахівців у сфері туризму Волинської області.

Проблемні питання:

- недофінансування галузі з обласного бюджету, найнижчий показник серед усіх регіонів України;
- суттєве зменшення потоку іноземних туристів внаслідок війни;
- припинення наступних етапів робіт, щодо створення курорту державного значення «Шацьк»;
- відсутність оптимального графіку руху залізничних потягів;
- недосконале законодавство, яке регулює сферу сільського (зеленого) туризму.

4.8. Соціальна сфера

Охорона здоров'я

В сучасних умовах медична допомога населенню у Волинській області надається як в амбулаторно-поліклінічних закладах, так і в стаціонарах різного типу (загальних, кластерних, надкластерних закладах охорони здоров'я та лікарнях громад).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2023 року №174 «Деякі питання організації спроможної мережі закладів охорони здоров'я», сформована та затверджена розпорядженням голови Волинської обласної державної адміністрації від 04 вересня 2023 року №364 «Про затвердження переліку закладів спроможної мережі закладів охорони здоров'я Волинського госпітального округу».

В спроможну мережу госпітального округу увійшли заклади первинного рівня надання медичної допомоги, екстрена медична допомога та заклади спеціалізованої медичної допомоги.

Первинна медична допомога

До первинної медичної допомоги віднесені 23 комунальних заклади охорони здоров'я, які мають статус юридичної особи. В структуру ЦПМСД входять: 170 амбулаторій ЗПСМ та 52 ФАПів.

Загальна кількість укладених декларацій з сімейними лікарями підприємств різних форм власності у Волинській області – 929 671.

Кількість укладених декларацій з сімейними лікарями комунальних закладів – 797 295, що складає 85,8% від загальної кількості укладених декларацій по області. Середня кількість декларацій на 1-го сімейного лікаря комунального закладу складає 1 294 декларацій.

Первинну медичну допомогу, також надають у області 35 надавачі приватної форми власності (12 юридичних та 23 фізичних осіб), з лікарями яких укладено 132 376 декларацій, питома вага складає 14,2% від загальної кількості укладених декларацій по області. Навантаження на сімейного лікаря, який працює у приватній сфері становить 853 декларацій на 1 лікаря.

Мережа екстреної медичної допомоги

Комунальне підприємство «Волинський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» складається з:

- центральної оперативної диспетчерської;
 - відділу медицини катастроф;
 - 14 відділень екстреної медичної допомоги (далі – ЕМД), на базі яких працює 31 пункт постійного базування бригад ЕМД та 1 пункт тимчасового базування;
 - 72 бригади екстреної медичної допомоги, з них 11 лікарських, 61 бригада парамедиків та 7 бригад медицини катастроф, які забезпечені новим санітарним транспортом.
- Пункти постійного базування бригад екстреної медичної допомоги розміщені на території області з урахуванням радіусу обслуговування до 30 км, або не більше 60 хв доїзду.

Спеціалізована медична допомога

Спеціалізована медична допомога надається надкластерними, кластерними, загальними закладами та закладами громад, загалом 37 медичних закладів.

Кількість лікарняних ліжок – 7 749 (76,07 на 10 тис. населення).

У спроможній мережі області функціонує 4 надкластерних заклади: КП «Волинська обласна клінічна лікарня», КП «Волинське обласне територіальне медичне об'єднання захисту материнства і дитинства», КП «Волинська обласна інфекційна лікарня», КП «Волинська обласна психіатрична лікарня м. Луцька»; 7 кластерних закладів: КП «Медичне об'єднання Луцької міської територіальної громади», КП «Луцька центральна районна лікарня» Підгайцівської сільської ради (Луцький район – площею 5 249,1 км² та населенням 452,4 тис. осіб), КП «Володимирське територіальне медичне об'єднання», КНП «Нововолинська центральна міська лікарня» (Володимирський район – площею 2 556,5 км² та населенням 169,2 тис. осіб), КНП «Камінь-Каширська центральна районна лікарня» Камінь-Каширської міської ради Волинської області (Камінь-Каширський район – площею 4 679,7 км² та населенням 131,1 тис. осіб), КНП Ковельське міськрайонне територіальне медичне об'єднання Ковельської міської ради, КНП «Любомльське територіальне медичне об'єднання» Любомльської міської ради (Ковельський район – площею 7 658,7 км² та населенням 266,1 тис. осіб); 9 загальних лікарень: КП «Волинський обласний госпіталь ветеранів війни», КП «Любешівська багатoproфільна лікарня» Любешівської селищної ради, КНП «Маневицька багатoproфільна лікарня» Маневицької селищної ради, КНП «Ратнівська центральна районна лікарня» Ратнівської селищної ради, КП «Рожищенська багатoproфільна лікарня» Рожищенської міської ради, КНП «Старовижівська багатoproфільна лікарня» Старовижівської селищної ради, КП «Лікарня Святого Пантелеймона Ківерцівської міської ради», КП «Горохівська багатoproфільна лікарня» Горохівської міської ради, КНП «Іваничівська багатoproфільна лікарня».

КП «Луцька міська дитяча поліклініка», КП «Медичний центр реабілітації учасників бойових дій Луцької міської територіальної громади», КНП «Берестечківська міська лікарня» Берестечківської міської ради, КП «Колківська районна лікарня», КНП «Торчинська районна лікарня» Торчинської селищної ради, КНП «Цуманська лікарня Цуманської селищної ради», КНП «Локачинська лікарня» Локачинської селищної ради, КП «Турійська лікарня планового лікування», КНП «Шацька лікарня Шацької селищної ради», КП «Ковельський центр медичної реабілітації та паліативної допомоги» Волинської обласної ради, КП «Волинська обласна стоматологічна поліклініка» Волинської обласної ради, КП «Луцька міська клінічна стоматологічна поліклініка», КП «Володимирська стоматологічна поліклініка», КП «Горохівська стоматологічна поліклініка», КП «Нововолинська стоматологічна поліклініка» - лікарні громад.

У області також є: КП «Волинський обласний центр служби крові», КП «Центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям», КП «Волинський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» та КП «Волинська обласна база спеціального медичного постачання».

На Волині функціонує п'ять реперфузійних центрів на базі: КП «Волинська обласна клінічна лікарня», КП «Медичне об'єднання Луцької міської територіальної громади», КНП «Ковельське міськрайонне територіальне медичне об'єднання», КП «Володимирське територіальне медичне об'єднання», КНП «Нововолинська центральна міська лікарня», що

оснащенні сучасним обладнанням та включені до маршрутів пацієнта з серцево-судинними катастрофами (мозковий інсульт, інфаркт міокарду).

Реабілітаційна допомога, в тому числі військовослужбовцям та ветеранам, в області надається у 28 закладах охорони здоров'я, які підписали договір з Національною службою здоров'я України. Допомога надається у 16 комунальних закладах охорони здоров'я області за напрямком «реабілітаційна допомога в амбулаторних умовах» та у 12 закладах охорони здоров'я за напрямком «стаціонарна реабілітаційна допомога». Загалом в комунальних підприємствах розгорнуто 438 реабілітаційних ліжок для надання реабілітаційної допомоги.

Реабілітаційну допомогу в області надають 43 лікарі з фізичної та реабілітаційної медицини, 2 лікарі з лікувальної фізкультури, 67 фізичних терапевтів, 43 ерготерапевти, 67 асистентів фізичного терапевта, 43 асистенти ерготерапевта, 38 клінічних психологів, 20 психологів.

У рамках реалізації пілотного проекту «Зубопротезування окремих категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України» 9 закладів охорони здоров'я області, за договором з НСЗУ на проведення безоплатного зубопротезування та зуболікування військовослужбовців та ветеранів, надавали такі послуги у 2024 році та продовжують цю роботу.

На базі 25-ти комунальних закладів охорони здоров'я Волинської області, де проходять лікування військовослужбовці, організовано роботу позаштатних постійно діючих госпітальних військово-лікарських комісій, що проводять оцінку стану здоров'я військовослужбовця, визначають впливотриманих травм або захворювань на його здатність виконувати службові обов'язки та ухвалюють рішення щодо подальших дій.

Загалом з початку 2022 року станом на 26.01.2025 року у комунальних закладах охорони здоров'я області проліковано 56 550 військовослужбовців.

З 1 січня 2025 року експертиза щодо встановлення інвалідності відповідно до законодавства для повнолітніх осіб проводиться експертними командами з оцінювання повсякденного функціонування особи у 9 визначених закладах охорони здоров'я області, перелік яких затверджено розпорядженням начальника обласної військової адміністрації від 29 листопада 2024 року № 471: КП «Волинська обласна клінічна лікарня», КП «Волинська обласна інфекційна лікарня», КП «Волинська обласна психіатрична лікарня м. Луцька», КП «Медичне об'єднання Луцької міської територіальної громади», КП «Володимирське територіальне медичне об'єднання», КНП «Нововолинська центральна міська лікарня», КНП «Камінь-Каширська центральна районна лікарня»; КНП Ковельське міськрайонне територіальне медичне об'єднання, КП «Луцька центральна районна лікарня». Загалом у 9-ти визначених закладах охорони здоров'я області створено 57 експертних команд, залучено 196 лікарів, затверджено 21 адміністратора таких команд.

Проводиться постійна робота щодо забезпечення доступу населення до необхідних лікарських засобів та медичних виробів за програмою медичних гарантій. Так з початку реалізації програми реімбурсації лікарських засобів «Доступні ліки» жителям Волинської області виписано 2 128 554 електронних рецептів, погашено 2 млн. рецептів (5,1 млн. упаковок), сума відшкодування 484,63 млн. грн. Урядова програма реімбурсації «Доступні ліки» забезпечує повну або часткову оплату вартості деяких лікарських засобів та медичних виробів (тест-смужки) з бюджетних коштів. Програма реімбурсації на початок 2025 року містить 596 торгові назви лікарських засобів медичних виробів, 191 з яких є безоплатними, а препарати інсуліну (63) відпускаються безоплатно або з доплатою в залежності від категорії пацієнта.

У Волинській області станом на початок 2025 року налічується 498 місць відпуску лікарських засобів за програмою «Доступні ліки».

Пріоритетні напрямки розвитку на період до 2027 року.

1. Забезпечення створення рівних умов та безперешкодного доступу населення до своєчасної, безпечної та якісної медичної допомоги, шляхом забезпечення використання принципів інклюзивності та безбар'єрності доступу під час надання послуг охорони здоров'я, з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, порушеннями повсякденного функціонування та обмеженнями життєдіяльності.

2. Забезпечення функціонування та розвиток закладів спроможної мережі, зокрема, із створенням реабілітаційних відділень у кластерних та надкластерних закладах.

3. Розвиток послуг з психічного здоров'я, психосоціальної підтримки.
4. Підвищення якості первинної медичної допомоги, що дасть змогу запобігти госпіталізаціям, яких можна було б уникнути.
5. Подальше забезпечення реалізації програми «Доступні ліки», належного доступу до лікарських засобів, зокрема рецептурних та тих, що підлягають реімбурсації в сільській місцевості, віддалених та важкодоступних районах.
6. Забезпечення розвитку паліативної допомоги та доступу до ефективного знеболення.
7. Забезпечення медичних послуг, зокрема планової імунізації, вакцинації у відповідь на спалахи і профілактики за епідеміологічними показаннями та постекспозиційної профілактики осіб, які зазнали впливу інфекції.
8. Співпраця з місцевими громадами щодо підтримки медичних підприємств та надання місцевих стимулів для забезпечення медичними кадрами, в першу чергу у сільській місцевості.

Соціальне обслуговування та інтеграція внутрішньо переміщених осіб

Упродовж 2024 року робота органів соціальної та ветеранської політики Волині спрямовувалась на забезпечення в умовах воєнного стану реалізації державної політики щодо соціальної підтримки та надання соціальних послуг цивільному населенню, зокрема: сім'ям та особам, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах (особам похилого віку, з інвалідністю, громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, сім'ям з дітьми, малозабезпеченим, багатодітним), внутрішньо переміщеним особам, які евакуювалися з районів бойових дій і перебувають на території області, та ветеранам війни, членам їх сімей і членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни тощо.

Реалізовувались нові види підтримки населення та впроваджувались нові сервіси.

Протягом 2024 року в області забезпечено виплату державних соціальних допомог за програмами:

- «Соціальний захист дітей та сім'ї» на суму 470,7 млн грн для 25,4 тис. одержувачів;

- «Підтримка малозабезпечених сімей» на суму 775,5 млн грн для 7,8 тис. сімей.

Із загальної кількості малозабезпечених родин, які проживають в області та забезпечені державною соціальною допомогою, близько 36% є багатодітними сім'ями. Середній розмір допомоги в багатодітних малозабезпечених сім'ях склав 11 714,92 гривень;

- «Соціальний захист громадян, які потрапили в складні життєві обставини» на суму 1 578,9 млн. грн для 92,3 тис. осіб. Зокрема, щодо соціальної підтримки осіб з інвалідністю:

- на виконання Закону України «Про державну соціальну допомогу особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю» у 2024 році 18,3 тис. осіб виплачено державну соціальну допомогу, з них: 12,1 тис. осіб з інвалідністю з дитинства та 6,2 тис. – діти з інвалідністю. Крім цього, 8,4 тис. родин, в яких виховуються особи з інвалідністю, забезпечені надбавкою на догляд;

- на виконання Закону України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю» в області державну підтримку отримали 10,3 тис. осіб на суму 180,0 млн гривень.

Відповідно до Порядку надання щомісячної грошової допомоги особам, які проживають разом з особами з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу, який за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, на догляд за ним, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.08.2000 року № 1192, грошову допомогу на догляд отримали 2,4 тис. осіб, на виплату яким спрямовано 107,4 млн гривень.

Соціальна стипендія – одна зі складових державної цільової підтримки для здобуття фахової передвищої та вищої освіти для осіб, які навчаються за державним замовленням за денною або дуальною формою здобуття освіти.

Відповідно до вимог чинного законодавства, для здійснення виплати соціальної стипендії студентам закладів фахової передвищої та вищої освіти області у 2024 року спрямовано 29,5 млн гривень, з них для майже 300 студентів, які є внутрішньо переміщеними особами, 3,1 млн гривень.

В області також реалізовано заходи щодо додаткової підтримки та захисту сімей з дітьми, зокрема - програма «муніципальна няня». Послугою у 2024 році скористалися 52 сім'ї, яким

відшкодовується частина плати за послуги няні, яка здійснює догляд за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2020 року № 1180 «Деякі питання надання при народженні дитини одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка»» закладами охорони здоров'я області та органами соціального захисту населення забезпечено видачу 1 151 «пакунків малюка» сім'ям, у яких народилися діти.

За бажанням батьків замість одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» у січні-грудні 2024 року 6,2 тис. сімей отримали грошову компенсацію (постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 року № 744). Одночасно здійснено заходи щодо контролю за цільовим призначенням коштів та унеможливлення одночасного отримання «пакунку малюка» та грошової компенсації.

Забезпечено виплату допомоги «гроші ходять за дитиною» на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у 45 дитячих будинках сімейного типу (виховується 258 дітей) та 54 прийомних сім'ях (виховується 113 дітей) на загальну суму 50,5 млн грн.

Здійснено виплати соціальної допомоги на утримання дитини в сім'ї патронатних вихователів на суму 779,0 млн грн.

Із квітня 2024 року запроваджено новий вид тимчасової допомоги на дітей щодо яких встановлено факт відсутності батьківського піклування та які тимчасово влаштовані в сім'ю родичів, знайомих, прийомну сім'ю або дитячий будинок сімейного типу, «Дитина не одна».

Відповідно до Порядку призначення і виплати тимчасової допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2024 року № 331, призначено допомоги на 16 дітей. При цьому загальна сума виплати за зверненнями становить 695,3 тис. грн.

На виконання рішення Уряду (постанова КМУ від 26 листопада 2024 року № 1341 «Деякі питання підтримки окремих категорій осіб для проходження зимового періоду 2024/2025 року «Тепла зима» (далі – Постанова 1341), протягом грудня 2024 року родини, які є малозабезпеченими сім'ями з дітьми або сім'ями-ВПО з дітьми, які у листопаді 2024 року були одержувачами державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям та допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, отримали на кожну дитину до 18 років одноразову грошову допомогу у розмірі 6 500,00 гривень.

Зокрема, відповідно до Постанови 1341, призначено виплату одноразової грошової допомоги:

7 062 малозабезпеченим сім'ям на 20 538 дітей, сума виплати - 133,5 млн грн;

2 753 дітям з числа внутрішньо переміщених осіб на суму 17,89 млн грн;

133 ВПО з інвалідністю I групи на загальну суму 864,5 тис. грн.

У 2024 році виплачено одноразову грошову допомогу в розмірі 10 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, встановленого на 1 січня 2024 року, 412 жінкам, які удостоєні почесного звання України «Мати-героїня» на загальну суму 12,5 млн гривень.

Одночасно задля соціальної підтримки волинянок, які народили та виховали до восьмирічного віку п'ятьох і більше дітей, та реалізації їх права на присвоєння звання «Мати-героїня», протягом 2024 року розглянуто 214 пакетів документів претенденток, 173 клопотання підтримано.

Упродовж січня-грудня 2024 року безоплатним харчуванням забезпечено близько 15,9 тис. дітей, які навчаються в закладах освіти Камінь-Каширського та Луцького районів, віднесених до зони радіоактивного забруднення, на загальну суму 106,9 млн гривень. На час відсутності гарячого харчування батькам потерпілих дітей виплачена грошова компенсація в сумі 27,2 млн гривень.

За дванадцять місяців 2024 року відшкодовано витрати: на оплату додаткової відпустки особам, віднесеними до 1 і 2 категорій постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи та відпустки працівникам, які працюють на територіях радіоактивного забруднення на суму 45,8 млн грн; виплати компенсації за пільгове забезпечення харчовими продуктами 5,0 тис. громадянам, віднесених до 1 і 2 категорій на суму 24,1 млн грн; компенсації за шкоду, заподіяну здоров'ю, та допомоги на оздоровлення 3 046 постраждалим особам на суму 419,7 тис. гривень.

Від початку повномасштабного вторгнення в територіальних громадах області знайшли прихисток 81,1 тис. переміщених осіб.

За даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб у Волинській області станом на кінець грудня 2024 року на обліку перебувало 43,3 тис. громадян, що становить 31,5 тис. сімей, у яких виховується 11,4 тис. дітей. Зокрема: 8,2 тис. осіб - у Володимирському районі; 3,3 тис. осіб - у Камінь-Каширському районі; 10,2 тис. осіб - у Ковельському районі та 21,6 тис. осіб у Луцькому районі.

Здійснюється системна періодична оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб на рівні громад на всіх етапах внутрішнього переміщення, формування потреб у міжнародній гуманітарній допомозі для внутрішньо переміщених осіб, забезпечено оновлення інформації про місця тимчасового проживання в громадах, які потенційно можуть прийняти внутрішньо переміщених осіб, проведення моніторингу стану, облаштування, кількості мешканців та вільних ліжок-місць у місцях тимчасового проживання.

Вжито заходи щодо забезпечення надання внутрішньо переміщеним особам державних виплат, зокрема: забезпечено надання допомоги на проживання допомоги внутрішньо переміщеним особам (у 2024 році для 6,3 тис. одержувачів, на суму 347,7 млн гривень).

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 09.05.2023 № 470 при обласній військовій адміністрації створено Координаційний центр підтримки цивільного населення області (розпорядження обласної військової адміністрації від 07.06.2023 № 247), пріоритетні напрями роботи якого спрямовані на адаптацію та покращення умов життя постраждалого населення, вирішення питань соціального захисту, забезпечення житлом, сприяння працевлаштування та професійного навчання, надання психосоціальної, медичної та правової допомоги.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 р. № 812, при Волинській обласній державній адміністрації утворено Раду з питань внутрішньо переміщених осіб (розпорядження обласної військової адміністрації від 31.08.2023 № 360). Ради з питань ВПО створено при усіх районних державних (військових) адміністраціях та 20 територіальних громадах.

Підтримка ВПО здійснюється шляхом виконання Комплексної регіональної програми підтримки внутрішньо переміщених осіб на 2024–2026 роки (наказ начальника обласної військової адміністрації від 04 червня 2023 року № 362).

З початку повномасштабного вторгнення загальний бюджет на заходи для переміщених осіб, зокрема для організації тимчасового перебування та відпочинку ВПО у санаторно-курортних та інших закладах області становить **9,0** млн грн.

В 2024 році профінансовано 227,6 тис. грн, послугами проживання у Центрі тривалого перебування РГ ЄХБ «Фіміам» Головинської територіальної громади забезпечено 52 особи, які перемістилися на Волинь.

За ініціативою «Прихисток» на часткову компенсацію комунальних витрат власникам житла області було спрямовано 8 239,3 тис. грн з резервного фонду державного бюджету та 66 006,73 тис. грн донорської допомоги.

В області функціонує п'ять психоневрологічних інтернатних закладів та Луцький геріатричний пансіонат. Планова ємність закладів складає 805 ліжок-місць. Станом на 01.01.2025 року у закладах проживає 874 підопічних, в тому числі у психоневрологічних інтернатах 709 мешканців. В Луцькому геріатричному пансіонаті 4 особи перебувають на платному перебуванні, в Луцькому пансіонаті, Берестечківському та Горохівському психоневрологічних інтернатах 15 осіб з диференційованою оплатою за проживання.

З початку військових дій в інтернатні заклади області прийнято 190 підопічних з інтернатних закладів: Коростенського геріатричного пансіонату для ветеранів війни та праці Житомирської області, Покровського та Слов'янського психоневрологічних інтернатів Донецької області, Стародобровільського та Іллінського психоневрологічних інтернатів Дніпропетровської області, Вовчанського геріатричного пансіонату Харківської області. Станом на 01.01.2025 в інтернатних закладах проживає 159 внутрішньо переміщених осіб.

У Єдиній інформаційній системі соціальної сфери (далі – ЄІССС) до розділу Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг внесено 76 надавачів соціальних послуг (в тому числі: 10 територіальних центрів соціального обслуговування, 31 центр надання соціальних послуг, 14 недержавних надавачів тощо).

Соціальні послуги громадянам похилого віку, особам з інвалідністю та іншим категоріям населення, які потрапили в складні життєві обставини, в області надають 10 територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), 31 центр надання соціальних послуг Соціальні послуги надаються понад 20,0 тис. особам.

З початку року 46 громад через створені комунальні заклади та структурні підрозділи територіальних громад надавали самостійно соціальні послуги, а 7 громад делегували повноваження надання соціальних послуг іншим громадам, а саме Устилузька громада – Зимнівській громаді; Луківська – Турійській; Смідинська, Сереховичівська – Дубечненській громаді; Велимченська, Забродівська, Самарівська – Заболоттівській громаді.

З вересня 2024 року територіальним центром соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Луцької міської територіальної громади розпочато надання соціальної послуги «денний догляд», розгорнуто 6 ліжкомісць. Послуга надається особам похилого віку та особам з інвалідністю, які відносяться до маломобільних груп населення громади (в тому числі, які пересуваються на кріслах колісних), частково не здатні до обслуговування, потребують стороннього догляду та допомоги і не мають протипоказань для перебування в колективі, не більше 30 робочих днів на рік.

Висновок

Органами соціального захисту населення проводиться:

- забезпечення реалізації державної політики у сфері соціальної підтримки сімей та осіб, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, сім'ям з дітьми, малозабезпеченим, багатодітним;
- забезпечення реалізації прав і задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб, поліпшення умов їхньої життєдіяльності з урахуванням потреб окремих категорій осіб (осіб з інвалідністю, багатодітних сімей, літніх людей тощо) та принципу єдності родин, створення фінансових, організаційно-правових і технічних механізмів для забезпечення комфортного соціального клімату.

4.9. Цифрова трансформація

Регіональна програма інформатизації «Цифрова Волинь» на 2023-2025 роки, затверджена наказом начальника обласної державної адміністрації від 08.12.2022 №500, містить 51 завдання (роботи, проекти) інформатизації з загальним обсягом фінансування 27109 тис. грн.

Реалізовано, зокрема, наступні проекти:

- відкриття центру підтримки підприємців Дія.Бізнес у місті Луцьк;
- відкриття 8 Дія. Центрів;
- розширено мережу центрів надання адміністративних послуг.

В області функціонує 53 ЦНАП, 1 мобільний ЦНАП в м. Устилуг, 6 територіальних підрозділів, 126 віддалених робочих місць адміністраторів ЦНАП, 47 старостатів. Разом 233 точок, якими у 2024 році надано 888010 адміністративних послуг.

Забезпечується обслуговування ветеранів війни та членам їх сімей за принципом «Єдиного вікна» загалом у 159 населених пунктах, де задіяно 228 працівників ЦНАП.

Відкрито 37 «Єдиних вікон» для ветеранів, де впроваджується комплексний підхід до отримання спектру адміністративних послуг в одному місці від одного або декількох суб'єктів надання таких послуг;

Реалізовано проект із забезпечення 20 ЦНАПів мобільними валізами, які дозволяють надавати адмінпослуги поза місцем розташування ЦНАП людям поважного віку, маломобільним групам та у віддалених населених пунктах, а також проект із забезпечення ЦНАПів 9 планшетами з метою забезпечення ефективної комунікації працівників ЦНАПів у громадах з відвідувачами, які спілкуються жестовою мовою, а відтак — якісний сервіс відповідно до вимог безбар'єрності;

У центрах надання адміністративних послуг використовується Дія.QR, де за QR-кодом можна отримувати електронні копії цифрових документів користувачів Дії.

9 ЦНАП облаштовано сонячними панелями.

Запуск розробленого ІТ фахівцями Master of Code Global Телеграм чат-боту «Робота на Волині», який має понад 2 тисячі підписників https://t.me/employer_volyn;

У співпраці з командою розробників ІТ-компанії «WebMaestro» модернізовано вебсайт ОВА - <https://www.voladm.gov.ua/> покращено його веб-доступність та створено можливість накладання Дія.Підпису на електронні звернення до Волинської ОВА;

Створено цифровий інтерактивний онлайн-дашборд впровадження електронних журналів закладами загальної середньої освіти Волинської області - <https://voladm.gov.ua/new/cifrovizaciya-osviti-90-shkil-volini-vprovadili-elektronni-zhurnali/>

У всіх громадах області запроваджено сервіс попередження спроб несанкціонованих проникнень в інформаційні системи DNS Security на базі Cisco Umbrella;

Впроваджено у громадах інструменти електронної демократії (е-звернення, е-петицію, е-консультацію, бюджет участі);

Усі громади області підключено до системи електронного документообігу;

Реалізовано проекти з забезпечення укриттів закладів освіти wi-fi покриттям (залучено 262 роутери); забезпечення пунктів незламності доступом до Інтернету (залучено 35 супутникових терміналів «Starlink»);

За підтримки Міністерства цифрової трансформації України та швейцарсько-української Програми EGAP, що виконується Фондом Східна Європа, у Волинській ОДА проведено другий в Україні інформаційний аудит відкритих даних, що має на меті побудувати ефективну комунікацію між громадянами, органами влади, бізнесом, міжнародними донорами, зробити діяльність ОВА більш прозорою та максимально залучити громадськість до процесів державотворення;

Проведено хакатони у форматі CTF за участі представників Департаменту кіберполіції Національної поліції України, управлінь Держспецзв'язку та СБУ в області, науковців, представників ІТ-бізнесу, органів державної влади та місцевого самоврядування;

Впроваджено проєкт «Інвестиційний маркетплейс громади», в рамках якого розроблено 8 електронних каталогів інвестиційної привабливості для 8 громад області;

Проведено цифровий хакатон з побудови персонального бренду із залученням двох провідних ВНЗ області – Луцького національного технічного університету та Волинського національного університету імені Лесі Українки, на якому розглянуто нові підходи до просування інвестиційних пропозицій громад Волині із залученням молоді;

Створено дашборд покриття населених пунктів області широкосмуговим доступом до Інтернету: <https://bit.ly/3RU1Bbl>;

Впровадження підключення громад області у Viber та Telegram до муніципальний чат-бот «СВОЇ» для покращення комунікації жителів з представниками представницької ради та комунальними установами.

Організовано підключення комунального підприємства бюро технічної інвентаризації (КП "Волиньпроект") до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що дозволило спростити реєстраційні процедури у сферах державної реєстрації нерухомості та обтяжень рухомого майна, а також забезпечило громадян і юридичних осіб зручними та доступними адміністративними послугами, у тому числі в електронній формі;

У рамках домовленості Мінцифри з корпорацією Microsoft підключено понад 300 безкоштовних ліцензій Microsoft 365 E3 працівникам місцевих державних адміністрацій.

Створено офіс впровадження цифрових рішень «Digital Volyn» з метою підтримки цифрової трансформації регіону та підвищення спроможності органів державної влади, місцевого самоврядування у плануванні та впровадження цифрових перетворень на місцях;

Облаштовано «meeting room» — пресцентр Волинської ОВА.

Розділ 5. Економічний розвиток та підприємництво

5.1. Загальні показники економічного розвитку області

Узагальнюючими показниками, які характеризують рівень розвитку економіки регіону, є валовий регіональний продукт (далі - ВРП) та валова додана вартість (далі - ВДВ).

Обсяг валового регіонального продукту області у 2021 році у фактичних цінах становив 52535 млн. грн. або 92,5% до попереднього року. Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу у 2021 році становив понад 90,0 тис. грн., це 68,6% показника по Україні.

В структурі валової доданої вартості області пріоритетними є такі види економічної діяльності як сільське господарство, промисловість та торгівля. У 2020 році частка області у ВВП України становила 1,8 %.

Виходячи із зазначеного, область відноситься до числа аграрно-промислових регіонів із розвиненою сферою обслуговування. Разом з тим, показник валової доданої вартості у розрахунку на одну особу хоч і зріс протягом останніх років, однак ще залишається значно нижчим від середнього показника по Україні.

5.2. Промисловість

Промисловість для області – це пріоритетна і перспективна галузь. Індекс промислової продукції у січні 2024 року порівняно з січнем 2023 року становив 104,5 відсотка (по Україні – 97,1,3%).

Економічний потенціал області формують підприємства таких галузей промисловості: харчової, машинобудівної, деревообробної та виробництва паперу, виробництва гумових та пластмасових виробів, виробництва меблів, металургійного виробництва, текстильного виробництва та виробництва одягу, добувної і хімічної галузей.

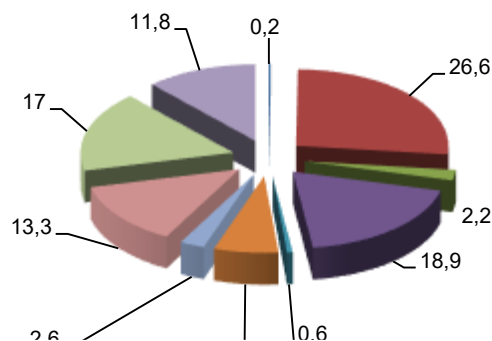
Найбільшу питому вагу в переробній промисловості займають: виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (26,6%), вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (18,9%), машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування (13,3%). Ця тенденція зберігається протягом 2012-2023 років.

Обсяг реалізованої промислової продукції в 2023 році становив 63,858 млрд. грн., у 2024 році – 66,72 млрд. грн.

Волинська область на шостому місці із 20-ти у рейтингу економічної стійкості областей, опублікованому виданням «Ділова столиця».

Як повідомляє видання, аналізували інформацію за 2023 рік та перший квартал 2024 року у чотирьох важливих сферах економічного життя: сільськогосподарське виробництво, експорт товарів, прийом в експлуатацію житлових будинків і прийом експлуатацію нежитлових будівель. Шосте місце в рейтингу здобула Волинська область.

Рисунок 22. Структура обсягів реалізованої промислової продукції за основними видами діяльності у 2023 р.

Джерело: Власні напрацювання

5.3. Сільське господарство

Аграрний сектор (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) забезпечує продовольчу безпеку області та продовольчу незалежність країни.

Виробництвом сільськогосподарської продукції в області займаються понад 1000 агропідприємств, із них – 700 фермерських господарств, а також понад 144,6 тисячі особистих селянських господарств.

Крім того, станом на 01.04.2025 року, в області зареєстровано понад 100 сімейних фермерських господарств без набуття статусу юридичної особи у формі фізичної особи-підприємця згідно статті 81 Закону України «Про фермерське господарство».

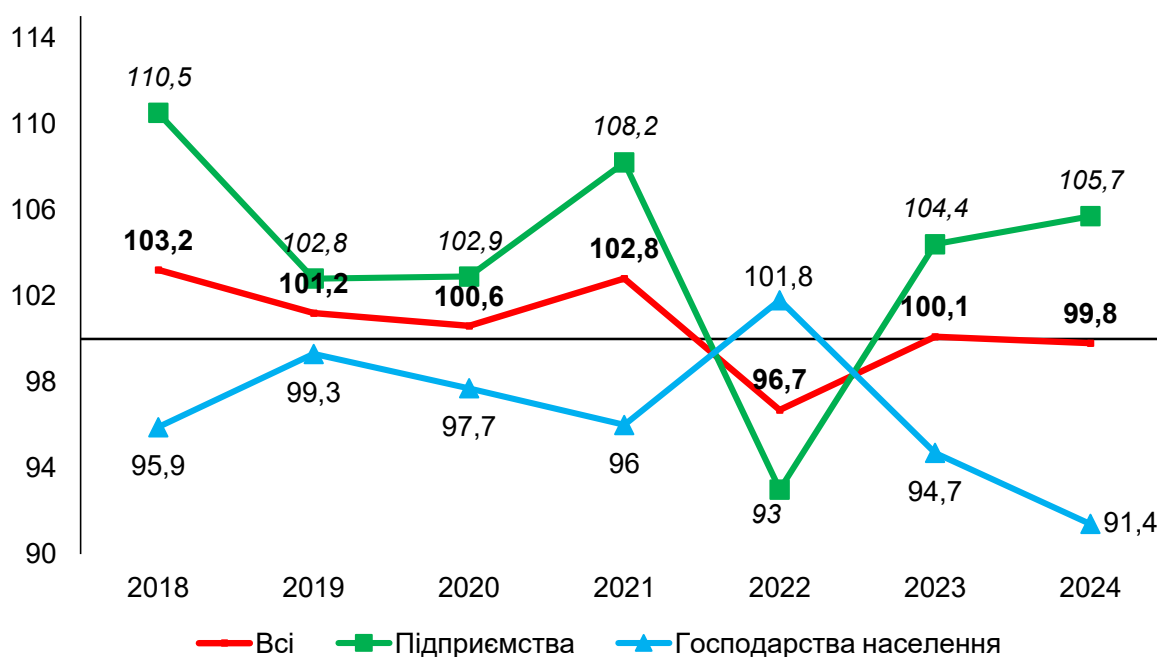
Позитивним є те, що відбувається процес омолодження фермерства.

Пріоритетними напрямками розвитку аграрного сектору економіки області є виробництво зернових та технічних культур, картоплі та овочів, м'яса та молока.

Область займає 2014,4 тис. га – 3,3% території України, в т.ч. сільськогосподарські угіддя – 1047,5 тис. га, рілля – 672,3 тис. га та виробляє 3% загальнодержавних обсягів продукції сільського господарства.

Агропромисловий комплекс Волині в умовах правового режиму воєнного стану працює стабільно. У 2024 році (за попередніми даними) індекс сільськогосподарської продукції порівняно із відповідним періодом 2023 року становив 99,8 відсотка, в тому числі в агропідприємств – 105,7 відсотка, у господарств населення – 91,4 відсотка.

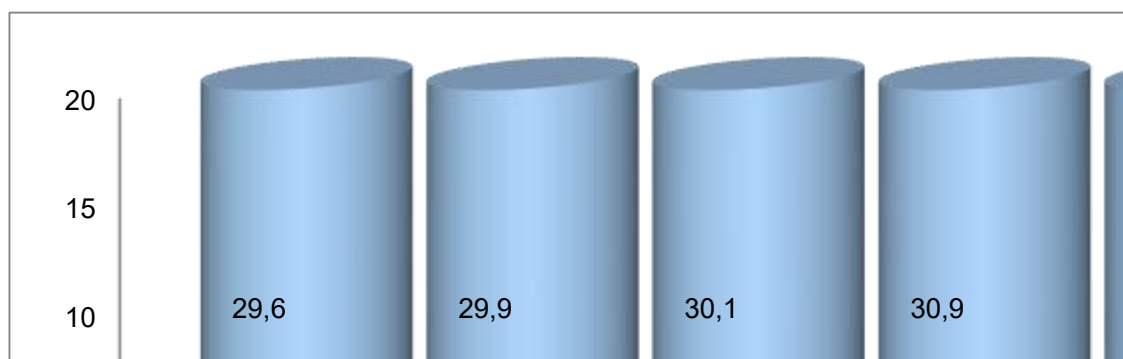
Рисунок 23. Індекси продукції сільського господарства за категоріями господарств, %

Джерело: Власні напрацювання

За 2024 рік вироблено сільськогосподарської продукції на суму майже 30 млрд гривень (в постійних цінах 2021 року), в т.ч. 21,2 млрд грн (або 79 %) – продукція рослинництва та 8,7 млрд грн (21 %) – продукція тваринництва.

Рисунок 24. Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства (в постійних цінах 2021 р.), млрд. грн.

Джерело: Власні напрацювання

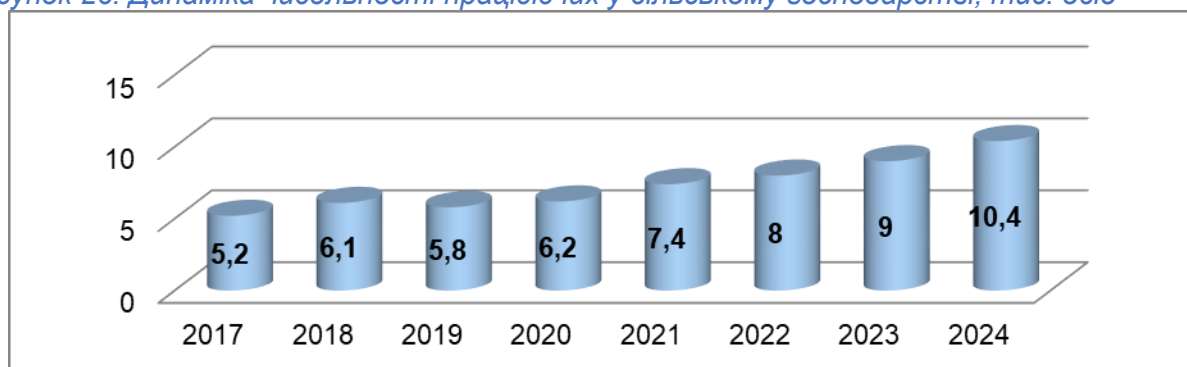
Рисунок 25. Динаміка виробництва валової продукції сільського господарства за напрямками (в постійних цінах 2021р.), млрд. грн.

Джерело: Власні напрацювання

У 2024 році в галузі середньооблікова чисельність працівників становила більше 10 тисяч осіб.

Рисунок 26. Динаміка чисельності працюючих у сільському господарстві, тис. осіб

Джерело: Власні напрацювання

Волинська область спеціалізується на розвитку м'ясо-молочного скотарства. Селекційно-племінна робота спрямована на поліпшення генетичної якості тварин шляхом ефективного використання в селекційному процесі найцінніших світових генетичних ресурсів для створення високопродуктивного поголів'я сільськогосподарських тварин. Волинь виробляє 4 % загальнодержавних обсягів продукції тваринництва та є лідером країни за кількістю ВРХ м'ясного напрямку продуктивності – 20% такого поголів'я вирощується на Волині. В регіоні утримується 9,1 тис. голів ВРХ м'ясного напрямку продуктивності, в тому числі 3,8 тис. корів. Племінна база представлена 6 племінними заводами та 6 племінними репродукторами.

В усіх категоріях господарств станом на 1 березня 2025 року утримувалось: 99,4 тисячі голів ВРХ, в т.ч. 55 тисяч корів, 174 тисячі свиней.

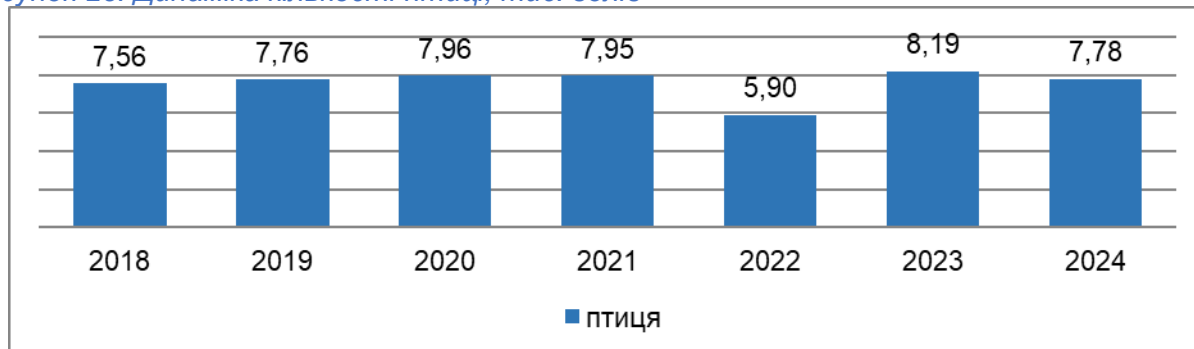
За останні роки спостерігається скорочення сільськогосподарських тварин.

Рисунок 27. Динаміка кількості сільськогосподарських тварин, тис. голів

Джерело: Власні напрацювання

Рисунок 28. Динаміка кількості птиці, тис. голів

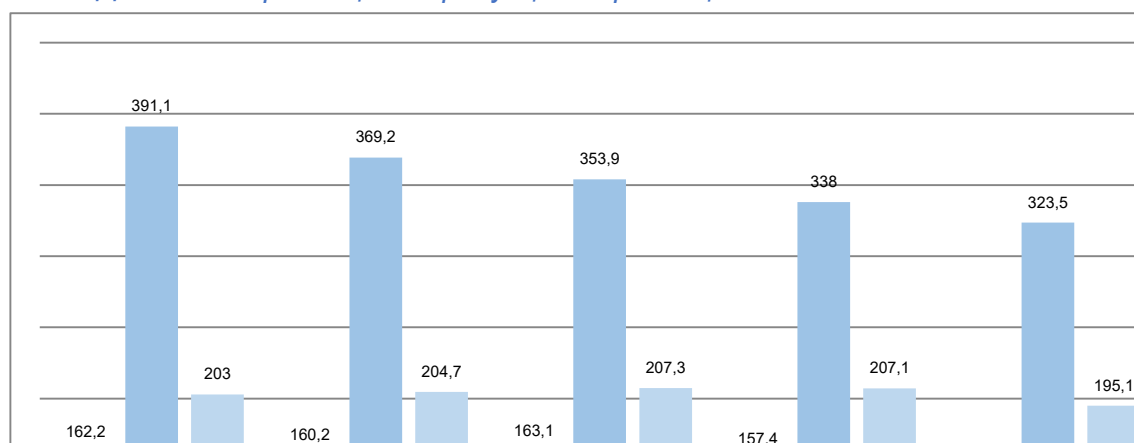

Джерело: Власні напрацювання

Господарствами усіх категорій за 2024 рік реалізовано на забій 160,7 тисячі тонн живої маси сільськогосподарських тварин (на 16 % більше до рівня 2023 року), вироблено 279,1 тисячі тонн молока (96 %) та 182,2 млн шт. яєць (96 %).

Пріоритетним завданням розвитку молочного скотарства в області і надалі залишається реконструкція та будівництво молочних ферм та комплексів, облаштування міні доїльних залів та молокопроводів у невеликих фермерських господарствах, селянських (родинних) фермах та стабілізації чисельності поголів'я.

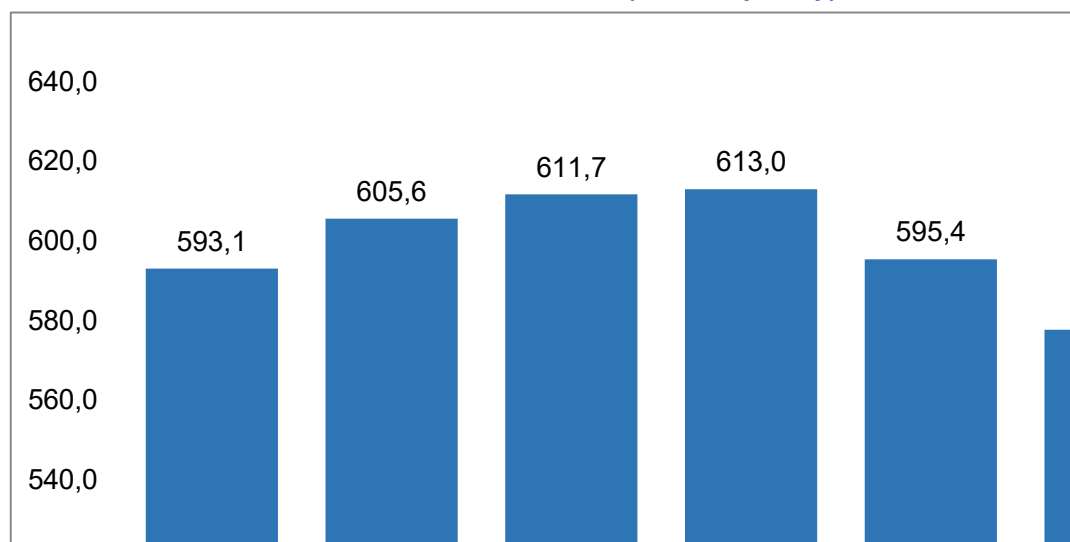
Рисунок 29. Динаміка виробництва продукції тваринництва

Джерело: Власні напрацювання

Позитивним фактором агропромислового виробництва є скорочення площі обслугованих земель, особливо у зоні Полісся. За останні десять років введено у сільськогосподарський обіг понад 100 тис. га обслуговуваної ріллі.

Рисунок 30. Динаміка посівних площ сільськогосподарських культур, тис. га

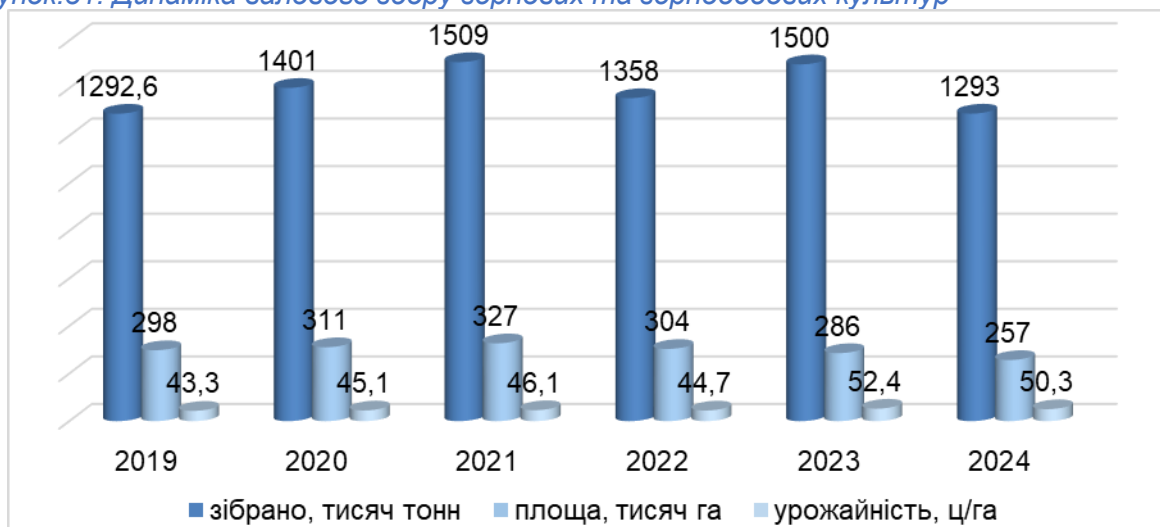

Джерело: Власні напрацювання

В області у 2024 році намолочено 1,3 млн. тонн зернових та зернобобових з площі 257,2 тис. га при середній врожайності 50,3 ц/га. Всього зібрано: пшениці 646 тис. тонн з площі 130,4 тис. га при середній врожайності 49,5 ц/га, ячменю 103,8 тис. тонн з площі 27,9 тис. га при середній врожайності 37,2 ц/га, гречки 2,9 тис. тонн з площі 2,5 тис. га при середній урожайності 11,3 ц/га, соняшника 57,8 тис. тонн з площі 21,2 тис. га при середній урожайності 27,3 ц/га, сої 225,3 тис. тонн з площі 89,8 тис. га при середній урожайності – 25,1 ц/га, кукурудзи 414,3 тис. тонн з площі 43,8 тис. га середня врожайність – 94,7 ц/га. Цукрових буряків накопано 550,4 тис. тонн з площі 10,9 тис. га, середня урожайність – 505,9 ц/га.

Під урожай 2025 року посіяно 165,5 тис. га озимих зернових, з них: озимої пшениці – 145,0 тис. га (+ 25 тис. га до рівня 2024 року), озимого жита – 13,0 тис. га, озимого ячменю – 7,5 тис. га, крім того 50,0 тис. га озимого ріпаку (+ 13 тис. га до рівня 2024 року).

Рисунок 31. Динаміка валового збору зернових та зернобобових культур

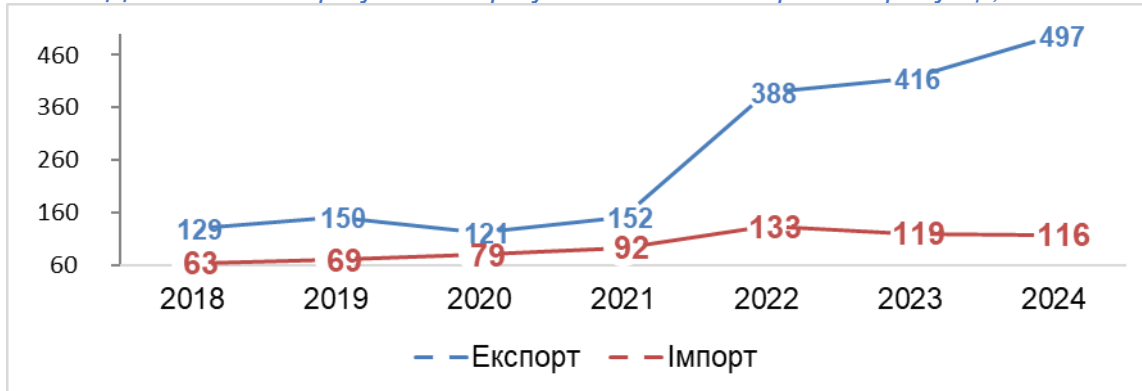

Джерело: Власні напрацювання

Волинські підприємства освоюють світові ринки та презентують власну продукцію на міжнародних виставках і форумах.

Аграрний експорт зростає з року в рік. За 2024 рік аграрії експортували продукції на суму 496,9 млн дол. США (42% в експорті Волині), імпортували на суму 116,5 млн дол. США (5% в імпорті Волині), позитивне сальдо аграрної продукції – 380,4 млн дол. США. У структурі аграрного експорту 74,2 % займає продукція рослинництва, якої експортовано на суму 368,6 млн дол. США. З 2013 року зростає позитивне сальдо галузі.

Рисунок 32. Динаміка експорту та імпорту сільськогосподарської продукції, млн.дол.США

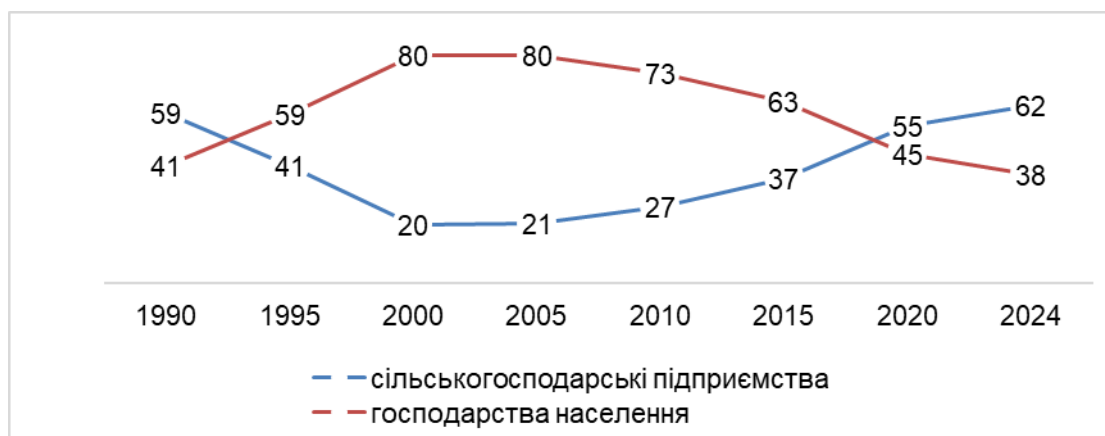

Джерело: Власні напрацювання

Особисті селянські господарства (далі – ОСГ) займають провідні позиції з виробництва таких видів сільськогосподарської продукції як картопля, овочі, плоди та ягоди, що залишається основним джерелом доходів сільського населення. В основному це господарства сімейного типу, що виробляють, споживають та реалізують сільськогосподарську продукцію.

За 2024 р. домогосподарства виробили продукції на суму 11,3 млрд гривень, або 38% у загальному виробництві. Упродовж останніх років утримується тенденція поступового скорочення їх частки у загальнообласному виробництві сільськогосподарської продукції.

Рисунок 33. Вклад різних категорій господарств у виробництво валової продукції сільського господарства, %

Джерело: Власні напрацювання

На Волині невеликі фермерські та особисті селянські господарства зайняли нішу вирощування овочів та картоплі. Для формування однорідних партій продукції проводиться робота щодо об'єднання селян у групи виробників.

Починаючи з 2010 року спостерігається стале збільшення виробництва як основних, традиційних сільськогосподарських культур, так і нових для нашого регіону культур. Зокрема, більше ніж у двічі збільшилось виробництво зернових культур (із 579 тис. тонн у 2010 році до понад 1 500 тис. тон у 2021 і 2023 роках), а починаючи із 2014 року валовий збір зернових демонструє позитивну динаміку вище позначки в 1 млн тонн.

Ще стрімкіші темпи нарощування обсягів виробництва кукурудзи. За останні 10 років її обсяги виробництва збільшилися у більш як шість разів із 62 до більш як 400 тисяч тон.

Позитивною є динаміка виробництва технічних культур. Виробництво ріпаку збільшилось з 38 до 150 тис. тон, сої із 17 до 225 тис. тон. Урожай соняшнику, котрий практично не вирощувався у 2010 році, у 2023 році склав понад 60 тис. тон.

Досягнення високих виробничих показників стало можливим лише завдяки запровадженню сучасних технологій і, звичайно, погодних умов, зміною клімату, а основою майбутнього врожаю завжди був і залишається якісний посівний матеріал.

Волинь має хороші умови для розвитку садівництва та ягідництва. Йде тенденція до збільшення їх площ як у сільгосп підприємствах, так і господарствах населення.

У агровиробників ємність елеваторів та зерноскладів становить майже 1,5 млн тонн, що забезпечує повне збереження вирощеного врожаю зернових та зернобобових культур.

Розвивається тепличне господарство: ТОВ «Повний кошик» має в користуванні 31 теплиць та на площі 270 га вирощує 16 видів овочевих культур, які реалізують у торговій мережі країни.

В області розвивається органічне виробництво – це 5,2 тисячі гектарів сільськогосподарських земель (органічних і перехідного періоду), на яких працюють 20 сертифікованих операторів органічної продукції, посвідчених сертифікатом «Органік стандарт». Практично всі волинські господарства сертифіковані на виробництво продукції рослинництва, і лише ТОВ «Старий Порицьк» – на виробництво продукції тваринництва. Це єдине підприємство на Волині, що виробляє органічну молочну продукцію. Діяльність господарства «Старий Порицьк» охоплює широкий спектр галузей, включаючи рослинництво, тваринництво та переробку молочної продукції (органічну сироварню відкрито ще у 2016 році). Під брендом «Старий Порицьк» виробляється більше ніж 40 видів органічної молочної продукції.

ТОВ «БІО БЕРРІ» спільно з Прилісненською ТГ створили ягідний кластер із залученням земель, які не використовували більш ніж 20 років, упорядковували й заклали на ній плантації полуниці, суниці альпійської, малини, обліпихи. ТзОВ «САВ АГРО ПАРТНЕР» спеціалізується на вирощуванні і подальшому заморожуванні та продажу овочів, ягід.

Сильними сторонами області є наявність родючих сільськогосподарських угідь, відсутність потужних об'єктів-забруднювачів довкілля та зон екологічного лиха. Ці сильні сторони є порівняльною перевагою, оскільки дають можливість впровадити систему державної підтримки сільськогосподарських підприємств, в тому числі дрібних сільгосптоваровиробників, з використанням нових технологій, добрив та техніки, впровадити державну програму виробництва екологічно чистих продуктів харчування, та розвинути сферу переробки вторинної сировини, туристично-рекреаційної галузі та є підґрунтям для реалізації загальнодержавних та міжнародних природоохоронних програм та заходів.

Сільське господарство дає можливість росту переробній промисловості, продукція якої складає близько 25 відсотка в загальному обсязі реалізованої промислової продукції регіону.

Пріоритетні напрямки до 2027 року:

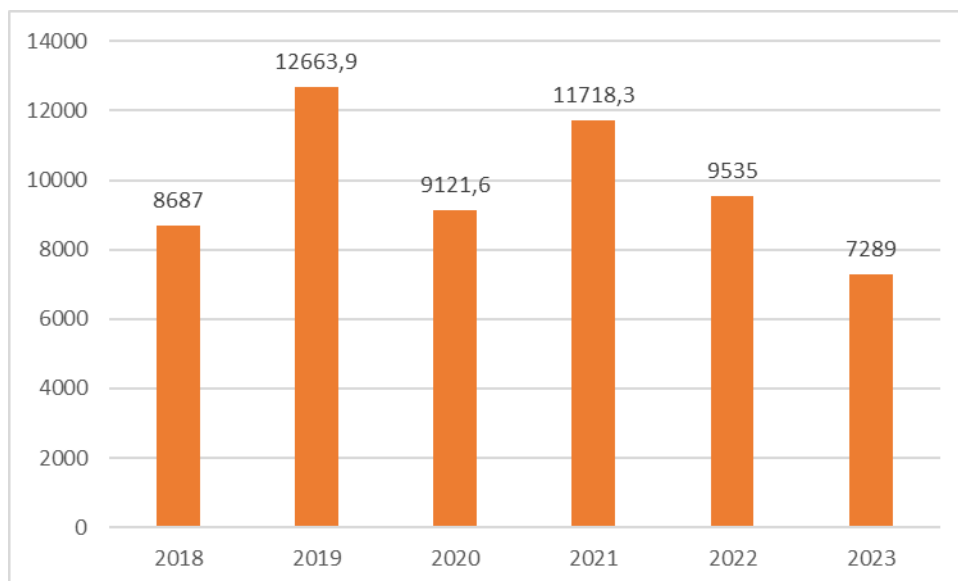
1. Створення нових переробних потужностей. Логістика та інфраструктура;
2. Розвиток малого бізнесу на селі через створення СПД різних форм власності, в т.ч. сімейних фермерських господарств;
3. Збільшення виробництва продукції сільського господарства за рахунок впровадження сучасних технологій;
4. Розвиток галузі тваринництва за рахунок фінансової підтримки;
5. Популяризація споживання органічної продукції, а також диверсифікації аграрного виробництва, вирощування нішевих культур.

5.4. Інвестиційна та будівельна діяльність

На Волині реалізуються заходи, спрямовані на створення сприятливого інвестиційного клімату та розвиток інфраструктури інвестиційної діяльності для забезпечення модернізації господарського комплексу регіону, забезпечення комплексного використання та збереження природних сировинних ресурсів.

Протягом 2018-2023 рр. сума вкладених в економіку області капітальних інвестицій збільшились на 2,1 млрд. грн. і у 2021 р. і становила 11718,3 млн грн. При чому основний та стрімкий ріст відбувся у 2019 році. Однак у 2023 році відбувся спад і становив 7289 млн грн.

Рисунок 34. Обсяг капітальних інвестицій у фактичних цінах, млн. грн.

Джерело: Власні напрацювання

Обсяг вкладених капітальних інвестицій у Волинську область протягом 6-ти останніх років серед західного регіону постійно перевищує рівень Закарпатської, Рівненської областей.

Таблиця 11. Капітальні інвестиції, млн. грн

Назва регіону	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Волинська	8687,0	12663,9	9121,6	11718,3	9535,0	7289
Закарпатська	7500,6	9330,0	5081,0	9184,3	6818,0	6365
Івано-Франківська	9393,7	9305,5	6338,0	12282,0	6851,5	8429
Львівська	28995,5	31061,5	23641,5	31483,8	26161,4	21510
Рівненська	7228,0	6729,2	5650,6	21469,4	12042,5	9829
Тернопільська	8375,0	9210,3	7296,8	10660,2	8501,8	6349
Хмельницька	11274,9	10534,1	10617,0	13515,4	9753,2	8437

За 2023 р. **будівельними підприємствами** області здано в експлуатацію 316277м² житлових будівель, що становить 115,2% до 2022 року.

У розрахунку на одну особу області у 2022 році в середньому припадало 9081 грн іноземних інвестицій (в Україні – 11430 грн).

У січні-жовтні 2023р. експорт товарів становив 706,7 млн.дол. США, або 79,5% порівняно із січнем-жовтнем 2022р., імпорт – 2118,9 млн.дол., або 132,5%. Негативне сальдо склало 1412,2 млн.дол. (у січні-жовтні 2022 р. також негативне – 710,9 млн.дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 0,33 (у січні-жовтні 2022 р. – 0,56). Зовнішньоторговельні операції проводились з партнерами із 127 країн світу.

5.5. Інноваційна діяльність

Суттєвим важелем ефективного регіонального розвитку виступає інноваційна діяльність підприємств, що сприяє розширенню асортименту, випуску оновленої конкурентоспроможної продукції.

На підприємствах та в організаціях, які здійснювали наукові дослідження і розробки, кількість виконавців таких робіт протягом 2022 р. зменшилась на 28 осіб становила 99 працівників (з урахуванням сумісників та осіб, які працюють за договорами цивільно-правового характеру).

Витрати на виконання наукових досліджень і розробок на 01.01.2023 року становили 10 700,0 тис.грн, з них 5700,0 тис.грн. (53,7%) - фундаментальних наукових досліджень.

Пріоритетні напрямки розвитку:

Розширення зовнішньоекономічних зв'язків у сфері торгівлі товарами та послугами, залучення іноземних інвестицій, діяльності спільних підприємств, співробітництві в галузі науково-технічних розробок тощо.

Модернізація виробничого комплексу і соціальної сфери області потребує значних обсягів інвестицій (приватного, передусім іноземного капіталу, кредитів та позик, коштів, державного та місцевих бюджетів). Для цього необхідно реалізувати комплекс заходів із забезпечення інвестиційної привабливості регіону, стимулювання залучення інвестицій у його розвиток, налагодження співпраці у цій сфері органів державної та місцевої влади, інвесторів, фінансових та спеціалізованих установ.

5.6. Галузі з економічним та інноваційним потенціалом

Галузі з економічним та інноваційним потенціалом, які наведені далі, визначені за результатами аналізу, проведеного групою експертів Joint Research Centre (JRC) Європейської комісії.

Первинний відбір включав 131 галузь.

Для статичного аналізу визначено 34 галузі з використанням даних про кількість працівників, які складають 61,1% загальної зайнятості у області. Використовуючи дані про середню заробітну плату, було визначено 20 галузей, що становлять 20,2% загальної зайнятості у області. Поєднання результатів за цими двома критеріями – у 10 галузях, що становлять 17,2% загальної зайнятості у області.

Для динамічного аналізу було визначено 22 галузі з використанням даних про зміну кількості працівників, які становлять 16,3% загальної зайнятості в області. Використовуючи дані про зміну середньої заробітної плати, було визначено 17 галузей, що становлять 21,1% загальної зайнятості у області. Поєднання результатів за цими двома критеріями – у 7 галузях, що становить 10,7% загальної зайнятості у області.

Таблиця 12. Порогові значення, що використовуються для економічного відображення

Критерій	Порогове значення для області	Примітка
Ступінь спеціалізації	1.25	Аналогічні порогові значення визначені для пілотних областей (Харківської, Одеської, Запорізької)
Критична маса	0.25%	
Заробітна плата щодо області	0.90	
Заробітна плата щодо національної галузі	0.90	

Таблиця 13. Відображення економічного потенціалу: результати області

Критерій	Поріг	Кількість вибраних галузей	Частка регіональної зайнятості
Початкова кількість галузей, включених в аналіз	-	131	-
Статичний аналіз - Зайнятість			
Ступінь спеціалізації	1,25	46	
Критична маса	0,25%	61	
Обидва	-	34	61,10%
Статичний аналіз - Середня зарплата			
Щодо області	0,9	32	
Щодо сукупної промисловості	0,9	31	
Обидва		20	20,20%
Зайнятість с середня зарплата	-	10	17,20%
Динамічний аналіз - Зміна зайнятості			
Щодо області	3 з 5 років & період	28	
Щодо сукупної промисловості	3 з 5 років & період	31	
Обидва		22	16,30%

Динамічний аналіз - Зміна у середній зарплаті			
Щодо області	3 з 5 років & період	22	
Щодо сукупної промисловості	3 з 5 років & період	44	
Обидва		17	21,1
Зміна зайнятості с Зміна середньої заробітної плати		7	10,7
Статистичний та динамічний аналіз		0	0

Таблиця 14. Галузі, які за статичним та динамічним аналізом мають найбільший економічний потенціал подальшого розвитку

КВЕД	Назва галузі
10.9	Виробництво готових кормів для тварин
22	Лісозаготівлі
16.2	Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння
17	Виробництво паперу та паперових виробів
23.3	Виробництво будівельних матеріалів із глини
28.4	Виробництво металообробних машин і верстатів
31	Виробництво меблів
46.2	Оптова торгівля сільськогосподарською сировиною та живими тваринами
46.3	Оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами

Таблиця 15. показує визначені галузі для кожної з категорій. За результатами розрахункового аналізу обрано 9, які за статичним та динамічним аналізом мають найбільший економічний потенціал подальшого розвитку.

Таблиця 15. Визначені галузі з економічним потенціалом області

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
	обраних галузей	34	20	10	22	17	9
12	Вирощування багаторічних культур				x		
14	Тваринництво	x				x	
15	Змішане сільське господарство	x					
16	Допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяурожайна діяльність		x				
21	Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві	x	x	x			
22	Лісозаготівлі	x			x	x	x
101	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	x	x	x			
103	Перероблення та консервування фруктів і овочів				x		
106	Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів	x					
107	Виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів	x					

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
108	Виробництво інших харчових продуктів	х					
109	Виробництво готових кормів для тварин	х	х	х	х		
139	Виробництво інших текстильних виробів	х					
141	Виробництво одягу, крім хутряного	х					
150	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів				х		
161	Лісопильне та стругальне виробництво	х				х	
162	Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння	х	х	х	х	х	х
17	Виробництво паперу та паперових виробів	х			х	х	х
204	Виробництво фарб, лаків і подібної продукції, друкарської фарби та мастик				х		
222	Виробництво пластмасових виробів		х				
231	Виробництво скла та виробів зі скла					х	
233	Виробництво будівельних	х	х	х		х	

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
	матеріалів із глини						
236	Виготовлення виробів із бетону, гіпсу та цементу					x	
251	Виробництво будівельних металевих конструкцій і виробів					x	
256	Оброблення металів та нанесення покриття на метали; механічне оброблення металевих виробів					x	
259	Виробництво інших готових металевих виробів	x					
271	Виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільної та контрольної апаратури		x				
281	Виробництво машин і устаткування загального призначення	x	x	x			
284	Виробництво металообробних машин і верстатів		x		x	x	x

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
29	Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	х	х	х			
31	Виробництво меблів	х	х	х	х	х	х
324	Виробництво ігор та іграшок		х				
331	Ремонт і технічне обслуговування готових металевих виробів, машин і устаткування		х				
353	Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря	х					
36	Забір, очищення та постачання води				х		
37	Каналізація, відведення й очищення стічних вод	х	х	х			
381	Збирання відходів	х					
411	Організація будівництва будівель		х				
412	Будівництво житлових і нежитлових будівель	х				х	
421	Будівництво доріг і залізниць	х					
422	Будівництво		х		х		

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
	комунікацій						
429	Будівництво інших споруд	x	x	x			
453	Торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів	x					
461	Оптова торгівля за винагороду чи на основі контракту				x		
462	Оптова торгівля сільськогосподарською сировиною та живими тваринами	x			x	x	x
463	Оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами	x			x	x	x
464	Оптова торгівля товарами господарського призначення					x	
466	Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням				x		
467	Інші види спеціалізованої оптової торгівлі	x					
471	Роздрібна торгівля в неспеціалізованих	x					

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
	магазинах						
473	Роздрібна торгівля паливом	x					
494	Вантажний автомобільний транспорт, надання послуг перевезення речей	x			x		
562	Постачання готових страв					x	
611	Діяльність у сфері провідного електрозв'язку				x		
639	Надання інших інформаційних послуг				x		
682	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна	x					
692	Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування				x		
702	Консультування з питань керування	x					
712	Технічні випробування та дослідження		x				
811	Комплексне обслуговування		x		x		

КВЕД	ГАЛУЗЬ	статичний аналіз			динамічний аналіз		
		зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА	зайнятість	середня зарплата	ОБИДВА
	об'єктів						
855	Інші види освіти				x		

Інноваційний потенціал

У 2014 році всього 3 галузі мали інноваційний потенціал в області, 3 галузі мають інноваційний потенціал у сукупній промисловості у країні, 3 галузі мають інноваційний потенціал за двома критеріями. У 2016 році 2 галузі мають інноваційний потенціал в області, 2 галузі мають інноваційний потенціал у сукупній промисловості у країні та 2 галузі мають інноваційний потенціал за двома критеріями. Поеднуючи 2014 році і 2016 році 1 галузь має інноваційний потенціал за ці роки, що становить 3,2% загальної зайнятості в області.

Таблиця 16. Відображення інноваційного потенціалу: результати області

Критерій	Поріг	Кількість вибраних галузей	Частка регіональної зайнятості
Початкова кількість галузей, включених у аналіз	--	131	--
2014			
• Інноваційний потенціал щодо області	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	3	
• Інноваційний потенціал щодо сукупної промисловості	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	3	
• Обидва		3	--
2016			
• Інноваційний потенціал щодо області	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	31	
• Інноваційний потенціал щодо сукупної промисловості	LQ вище 1.25 у 2 типах інновацій	27	
• Обидва		25	--
2014 і 2016	Усі критерії за 2014 і 2016	1	3,2%

Таблиця 17. Галузь, яка має найбільший інноваційний потенціал подальшого розвитку

КВЕД	Назва галузі
31	Виробництво меблів

Таблиця 18. Визначені галузі з інноваційним потенціалом області

КВЕД	НАЗВА	2014			2016			У 2014 та 2016	Не менше 3 критерії в
		в облас ті	у галуз і	Обидва	в облас ті	у галуз і	Обидв а		
15	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів				x	x	x		
17	Виробництво паперу та паперових виробів	x	x	x					
29	Виробництво машин і устаткування, н.в.і.у.	x	x	x					
31	Виробництво меблів	x	x	x	x	x	x	x	x

Економічний та інноваційний потенціал

Для відібраних галузей промисловості проведено аналіз їх економічного та інноваційного потенціалу.

Таблиця 19. Галузі з економічним та інноваційним потенціалом області: лише КВЕД В-Е

КВЕД	Галузь	Зайнятість - Статика	Зайнятість - Динаміка	Інновації – 2014 і 2016	Інновації – не менше 3 критерій	Економіка & Інновації	Частка регіональної зайнятості
1	2	3	4	5	6	7	8
	вибраних галузей					1	3,2%
2,1	Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві	X					
2,2	Лісозаготівлі		X				
10.1	Виробництво м'яса та м'ясних продуктів	X					
10.9	Виробництво готових кормів для тварин	X					
15	Виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів			X			
16,2	Виготовлення виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння	X	X				
17	Виробництво паперу та паперових виробів		X	X			
23,3	Виробництво будівельних матеріалів із глини	X					
28.1	Виробництво машин і устаткування загального призначення	X					
28.4	Виробництво металообробних машин і верстатів		X				
29	Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів	X		X			
31	Виробництво меблів	X	X	X	X	X	3,2%
37	Каналізація, відведення й очищення стічних вод	X					
42.9	Будівництво інших споруд	X					
46.2	Оптова торгівля сільськогосподарською сировиною та живими тваринами		X				
46.3	Оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами		X				

Таблиця показує результати аналізу економічного та інноваційного потенціалу для вибраних галузей промисловості у колонках 3 та 6. Колонка 7 демонструє, чи має галузь економічний і інноваційний потенціал, а колонка 8 показує частку зайнятості у цій галузі.

За підсумками визначено 1 галузь промисловості, яка демонструє як економічний, так і інноваційний потенціал, що становить 3,2 % загальної зайнятості в регіоні, а саме:

Виробництво меблів (КВЕД 31) – це галузь, яка була визначена на основі інноваційного потенціалу, що пояснюється, головним чином, відносно високою часткою інновацій продуктів

і процесу у 2014 та 2016 роках, маркетингових інновацій у 2014 році та організаційних інновацій у 2016 році. Економічний потенціал пояснюється ступенем спеціалізації – 5,730, середньою часткою регіональної зайнятості за 2012-2017 рр. – 3,2% та середньою заробітною платою на працівника щодо області за 2012-2017 роки – 181,8 грн.

Проміжні висновки

Найбільший економічний потенціал подальшого розвитку має 9 галузей економіки області, найбільший інноваційний потенціал – 1 галузь промисловості.

У підсумку за результатами аналізу економічного та інноваційного потенціалу галузей промисловості визначено 1 із них, які демонструють як економічний так і інноваційний потенціал та можуть бути визначені, як перспективні галузі регіональної смарт-спеціалізації.

Таблиця 20. Основні показники ефективності для галузей з економічним та інноваційним потенціалом області

КВЕД	Галузь	Ступінь спеціалізації, середня за 2012-2017	Частка регіональної зайнятості, середня за 2012-2017	Зарплата на працівника щодо області, середня за 2012-2017	Зарплата на працівника що промисловості у країні, середня за 2012-2017	Зміна зайнятості щодо області, 2012-2017 (позитив на # років)	Зміна зайнятості щодо промисловості у країні, 2012-2017 (позитивна протягом # років)	Зміна зарплати на працівника щодо області, 2012-2017 (позитивна протягом # років)	Зміна зарплати на працівника що промисловості у країні, 2012-2017 (позитивна протягом # років)	Інновації, Ступінь спеціалізації щодо області 2014				Інновації, Ступінь спеціалізації щодо промисловості у країні 2014				Інновації, Ступінь спеціалізації щодо області 2016				Інновації, Ступінь спеціалізації щодо промисловості у країні 2016			
										Інновації	Інновації	Організаційні інновації	Маркетингові інновації	Інновації	Інновації	Організаційні інновації	Маркетингові інновації	Інновації	Інновації	Організаційні інновації	Маркетингові інновації	Інновації	Інновації	Організаційні інновації	Маркетингові інновації
31	Виробництво меблів	5,730	3,2	181,8	183,0	18,5% (3)	15,8% (4)	44,6% (3)	31,3% (4)	4,99	2,59	0,00	7,08	1,61	1,41	0,00	1,38	6,93	4,22	27,71	10,66	2,65	2,41	3,31	1,73

5.7. Торгівля та розвиток споживчого ринку.

Ситуація на споживчому ринку є одним із важливих індикаторів економічного розвитку області. У 2023 році обсяг оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів становить 176,5 млрд.грн., у тому числі: великі підприємства – 516,0 тис.грн.; середні підприємства – 955,0 тис.грн.; малі підприємства – 294,6 тис.грн.

Відбуваються позитивні зміни в розвитку матеріально-технічної бази закладів торгівлі, зокрема створюються роздрібні торговельні підприємства з впровадженням сучасних технологій європейських стандартів, а також вітчизняні торговельні мережі однієї торговельної марки.

В регіоні впроваджуються сучасні стандарти та підвищується якість торговельного обслуговування населення.

Динамічно розвивається фірмова торгівля, що сприяє здешевленню товарів та розвитку ринкових структур.

Проблеми :

Наявність в галузі невідповідних місць торгівлі та значного відсотка «тіньового» бізнесу.

Нерівномірне розміщення торговельних об'єктів в розрізі населених пунктів.

Недостатнє впровадження сучасних форм та методів торгівлі у сільській місцевості.

Надходження на споживчий ринок неякісних та фальсифікованих товарів, недосконалість системи контролю за якістю і безпекою продукції.

5.8. Розвиток малого та середнього підприємництва

На початок 2024 року в області функціонувало 5975 підприємств, у тому числі: 5623 малих підприємств (з них 4750 – це мікропідприємства), 314 середніх та 11 великих підприємств.

Таблиця 21. Кількість підприємств, одиниць

Підприємства/роки	2019	2020	2021	2022	2023
Великі	10	8	11	14	11
Середні	377	366	355	330	341
Малі	5905	5673	5912	4858	5623
у тому числі мікропідприємства	5004	4782	5013	4021	4750

Спостерігалась позитивна тенденція до збільшення кількості малих підприємств. У порівнянні з попереднім періодом їх кількість збільшилась на 15,7 відсотка (765 підприємств). Разом з тим, кількість середніх підприємств збільшилась на 3,33 відсотка (11 підприємств).

Таблиця 22. Основні показники діяльності підприємств у 2023 році

Показники	Підприємства			
	великі	середні	малі	з малих - мікропідприємства
Кількість, одиниць	11	341	5623	4750
Питома вага у загальній кількості, у %	0,18	5,7	94,11	79,2
Обсяг реалізованої продукції, млрд. грн.	70,56	160,56	58,17	18,53
Питома вага у загальних обсягах реалізації, у %	24,2	55,5	20,1	6,4

У Волинській області достатньо активно представлене жіноче підприємництво. Аналіз участі жінок у підприємницькій діяльності за регіонами показує, що у Волинській області жінки-підприємниці складають 45,1% - 47,5%.

Згідно даних Опендатабот за період квітень 2022 – серпень 2023 відкрито на 4057 фізичних осіб-підприємців більше ніж закрилось. А частка нових фізичних осіб-підприємців відкритих жінками становить 56,44%.

- швейне виробництво ТОВ «Варно» (релокація з Краматорська), що на початку травня розпочало повноцінну роботу у Турійській громаді, де працевлаштовано 30 осіб та виконуються контракти для покупців з ЄС;
 - ФОП Олександр Мосійчук з Харкова, що налагодив виробництво у Луцьку ортодонтичних апаратів;
 - ФОП Владислав Буданов з Харкова, що налагодив у Нововолинську пошиття продукції легкої промисловості для військових (розгрукки, плитоноски тощо);
 - ТОВ ПЗІІ "ГАБАСИТ УКРАЇНА" у Нововолинську розпочало виробництво промислової стрічки для волинського підприємства «Кроноспан Україна»;
 - встановлено обладнання та запущено випуск побутової хімії та миючих засобів у Луцькій громаді компанії-виробника ТОВ «Юнілайф ПВ» (релокація з Павлограда).
- У багатьох релокованих підприємств є інтерес до роботи в складі індустріальних парків. Релоковані підприємства розглядають індустріальні парки в розрізі додаткових експортних можливостей та інтеграції в існуючі підприємства області як майбутні постачальники сировини та промислової продукції. ТзОВ «Альмасара» перемістило потужності олійного виробництва з Харківщини в Нововолинськ, де придбано комерційну нерухомість. В них є зацікавленість до індустріальних парків в розрізі додаткових експортних можливостей та створення потужностей з виробництва супутньої продукції, в тому числі паливних пелет.

Пріоритетним напрямком є ефективна релокація підприємств є важливим стратегічним пріоритетом як збереження економічного потенціалу, так і формування її збалансованого просторового розвитку.

Інфраструктура підприємництва

Основними завданнями ЦНАП у Волинській області є створення зручних і доступних умов надання адміністративних послуг, а також можливість мешканцям області та суб'єктам господарювання в максимально короткі терміни в межах одного приміщення подати заявки, отримати адміністративні послуги за спрощеною процедурою через адміністраторів.

Волинь є одним із лідерів у сфері цифровізації, а надання адміністративних послуг для громадян – одним із пріоритетних напрямів роботи органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

В області станом на 01.01.2025 р. функціонує 53 ЦНАП, 6 територіальних підрозділів, 126 віддалених робочих місць адміністраторів ЦНАП та 1 мобільний ЦНАП в м.Устилуг.

Щорічно оновлюється реєстр суб'єктів підтримки підприємництва у Волинській області. Станом на 01.09.2024 року кількість кредитно-фінансових установ – 32 од.

З метою розвитку партнерства влади і бізнесу у вирішенні питань соціально-економічного розвитку утворена та функціонує Регіональна рада підприємців при обласній державній адміністрації. Здійснює діяльність Координаційна рада з питань розвитку підприємництва в області. Відповідні координаційні ради функціонують в усіх райдержадміністраціях, виконкомах міських (міст обласного значення) рад. Напрацьовані ними актуальні питання ведення бізнесу враховуються при прийнятті управлінських рішень та підготовці пропозицій центральним органам виконавчої влади.

Центр Дія.Бізнес у Луцьку відкрито в березні 2023 р. з ініціативи Міністерства цифрової трансформації України, Офісу з розвитку підприємництва та експорту, за сприяння Волинської обласної державної адміністрації та за підтримки ІТ-компаній ideil, redesign, Uksibbank BNP Paribas Group та Mastercard. Нова локація стане місцем для об'єднання підприємницької спільноти Волинської області. Відвідувачі зможуть отримати корисні послуги для розвитку власної справи: від безоплатних консультацій і освітніх бізнес-подій до робочого коворкінг-простору та pop-up-локації для тестування свого продукту перед виходом на ринок. Центр Дія.Бізнес - місце для розвитку підприємців у Луцьку. За півроку роботи тут провели 130+ подій та 200+ консультацій, а центр відвідало понад 3 800 гостей.

Агенція регіонального розвитку Волинської області - неприбуткова та не бюджетна установа, що створена на засадах партнерства між державним, приватним та громадським секторами з метою ефективної реалізації державної регіональної політики. Надає широкий спектр послуг на території Волинської області. Головна місія - створення сприятливих умов для розвитку області.

Волинська торгово-промислова палата є недержавною неприбутковою самоврядною організацією, яка об'єднує юридичних осіб, які створені і діють відповідно до законодавства України, та громадян України, зареєстрованих як підприємці, та їх об'єднання в регіоні

діяльності Палати. Головною метою - є реалізація державної політики з питань розвитку підприємництва, об'єднання фінансово-економічного та науково-технічного потенціалу для розробки і здійснення регіональних програм і проектів, співпраця з органами державної влади та самоврядування області в реалізації соціально-економічних програм, спрямованих на розвиток підприємництва, налагодження ділових відносин між промисловцями, підприємцями та органами влади, з метою подальшого розвитку Волинського регіону. Торгово-промисловою палатою започатковано діалог «Відбудова України. Волинські успішні проекти». Разом із представниками бізнесу, банківських установ, забудовників, інвесторів, науковців, громадського сектору та обласної влади проводиться обговорення ситуації в країні та подальша повоєнна відбудова держави.

Акценти відбудови, звісно, зміщені на регіони, які постраждали внаслідок активних бойових дій. Проте планування та створення відповідної інфраструктури для ВПО, релокованого бізнесу в нашому регіоні для подальшого успішного функціонування всіх сфер життєдіяльності нашої держави є не менш важливим аспектом. Волинський бізнес, поряд із владою та громадськістю активно залучається до цього процесу.

Для реалізації підтримки підприємництва розроблені проектні пропозиції щодо платформи підтримки підприємництва в громадах та створення експортного каталогу області. Окремим проектом є аналітичний портал області, що має стати основою для прийняття рішень щодо реалізації нових бізнес ідей та інвестиційних проектів.

Станом на 1 січня 2025 р. 27 територіальних громад мають розроблені та затверджені стратегії розвитку, в тому числі: 13 громад розробляють стратегії розвитку, 14 громад ще не почали роботу над розробкою власних стратегій розвитку. За підтримки експертів програми проекту USAID «Говерла» розроблено стратегії у 5-ти територіальних громадах: Рожищенська і Ківерцівська міські громади, Шацька і Локачинська селищні громади та Боратинська сільська громада.

Застосування стратегічного планування дасть можливість досягти зростання ефективності використання бюджетних ресурсів, збільшення результативності від проведених заходів, вдосконалення розуміння та покращення зв'язків між місцевою владою та громадянами, процесу прийняття рішень, вдосконалення комунікацій та зв'язків з громадськістю та зростання потенційної підтримки.

Висновок

Діяльність малого підприємництва та його показники не повною мірою відповідають можливостям і потребам економіки області. На сьогодні частка малого та середнього підприємництва незначна в структурі доходів області.

Не повною мірою використовуються наявні географічні, природні, трудові ресурси і переваги регіону для розвитку малого бізнесу.

Програми державної підтримки 5%, 7%, 9% активно використовуються в аграрному секторі – обсяг таких програм в 2023-2024 році перевищив 180 млн.грн., в промисловості більш поширені грантові програми для переробних підприємств. Для ФОПів немає достатньо ефективних кредитних продуктів. Високі відсоткові ставки для суб'єктів підприємницької діяльності, особливо це стосується жінок-підприємниць. Жінкам набагато складніше отримати кредит, тому що вони мають менше ресурсів, які можуть слугувати заставою. Жінки зазвичай отримують короткострокові кредити під вищі відсоткові ставки².

Відсутність стартового капіталу для започаткування бізнесу та брак обігових коштів для розвитку бізнесу, особливо це стосується жінок-підприємців. В Україні 60% опитаних жінок вказують, що однією з основних проблем є відсутність фінансування³.

Недостатнє запровадження стимулюючих факторів для активного впровадження суб'єктами малого і середнього підприємництва передових технологій та інноваційного виробництва, виробництва конкурентоспроможної продукції і послуг.

Недостатнє інформаційне забезпечення, яке б своєчасно і зрозуміло доносило до зацікавлених чоловіків та жінок підприємців зміни у процедурах та порядку реєстрації, оподаткуванні, отриманні дозволів та ліцензій, користуванні майном тощо.

² Жінки у владі та прийнятті рішень у країнах Східного партнерства, управління Кантором / проект HiQStep, Європейська Комісія, 2016.

³ Центр менеджменту та підприємництва Університету Фенікс (2015 р.) «Бар'єри для підприємництва для жінок в Україні: кількісне дослідження [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://research.phoenix.edu/research-centers/center-management-and-entrepreneurship/news/under-standing-gender-equality-business>

Невисокий рівень кваліфікації підприємців: відсутність навичок бізнес планування, маркетингу, менеджменту та проблеми підбору кваліфікованого персоналу, особливо це стосується жінок⁴.

Пропозиції

Необхідність впровадження стимулюючих інструментів для суб'єктів малого і середнього підприємництва для реалізації ними інвестиційних бізнес-проектів у сфері переробки сільськогосподарської продукції.

Удосконалення системи кредитування малого бізнесу.

Поліпшення інвестиційного іміджу сфери бізнесу малих міст і районів області.

Розвиток жіночого підприємництва.

Продовження роботи зі створення в Україні та області передбачуваного, прозорого та економічно - обґрунтованого нормативно-правового поля у сфері підприємницької діяльності, реалізації спрощених механізмів отримання дозвільних документів та адміністративних послуг органів виконавчої влади.

⁴ Аналітичне дослідження: Інклюзивний розвиток бізнесу. Жіноче підприємництво, Київ, 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/490/Woman_Business_PLEDDG_2019.pdf

Розділ 6 Фінансово-бюджетна сфера

6.1. Загальна характеристика

Місцеві бюджети області функціонують в умовах зміни моделі адміністративно-територіального устрою, децентралізації повноважень органів влади та фінансових ресурсів для їх реалізації, зміни системи місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин, пов'язаних з реформою адміністративно-територіального устрою.

З 2015 року система місцевих бюджетів зазнала докорінних змін як у частині її учасників, так і фінансових джерел органів місцевого самоврядування різних рівнів.

Таблиця 23. Зміни у системі місцевих бюджетів області в процесі децентралізації та передачі повноважень органам місцевого самоврядування ОТГ

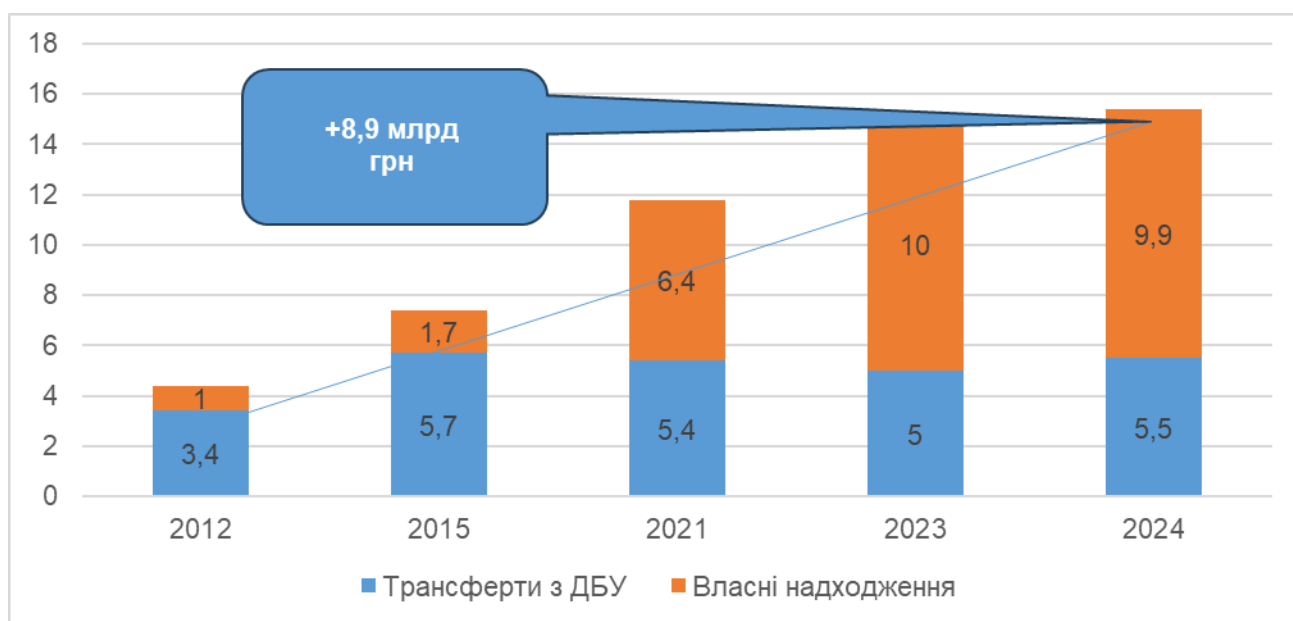
	Стан до реформи	Стан після реформи
Кількість місцевих бюджетів області	429	59
Кількість зведених місцевих бюджетів області	21	59
Створено нових територіальних громад	-	54
Увійшло місцевих рад до складу нових громад	-	354

В ході реформи децентралізації влади в області створено 54 бюджети нових територіальних громад, до складу яких увійшло понад триста п'ятдесят органів місцевого самоврядування області.

Сьогодні система місцевих бюджетів області включає 59 бюджетів, у тому числі 1 обласний, 4 районних бюджети, 54 бюджети територіальних громад.

Політика фінансової децентралізації дозволила не лише наростити власні фінансові ресурси місцевих бюджетів в абсолютному вимірі, але і збільшити суттєво їх частку у фінансових ресурсах регіону. Якщо у 2012 році власні доходи у структурі фінансових ресурсів регіону складали близько 20 %, то у 2021 році (до початку повномасштабного вторгнення російської федерації) за рахунок власних фінансових ресурсів сформовано уже більше половини усіх доходів загального фонду місцевих бюджетів, а у 2024 році – понад 64 відсотки.

Рисунок 37. Структура загального фонду місцевих бюджетів області у 2012-2024 рр., млрд грн.

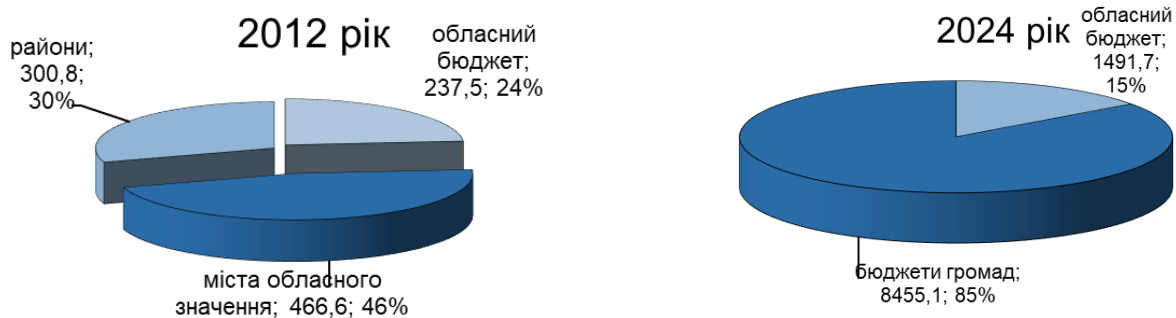

Джерело: Власні напрацювання

Фінансова децентралізація суттєво впливає також і на розподіл між місцевими бюджетами фінансових ресурсів. Це стосується як трансфертів з державного бюджету, так і власних фінансових ресурсів.

Із загального власного фінансового ресурсу місцевих бюджетів у 2012 році 24 % припадало на обласний бюджет, решта фінансового ресурсу розподілялась між бюджетами міст обласного значення (46 %) та бюджетами районів (30 %).

Рисунок 38. Розподіл власного фінансового ресурсу місцевих бюджетів у 2012-2024 рр., млн грн, %

Джерело: Власні напрацювання

Фінансова децентралізація та реформа територіальної організації влади спрямована на зменшення ролі обласних та районних бюджетів у фінансовому розвитку регіону та передачі фінансових ресурсів і повноважень органам місцевого самоврядування базового рівня для наближення фінансових повноважень до кінцевого споживача соціальних послуг.

У 2024 році частка власних доходів місцевих бюджетів області, яка припадає на обласний бюджет, зменшилась до 15 %, частка фінансового ресурсу, який залишається у бюджетах громад області, зростає до 85 %.

Крім того, після завершення формування територіальних громад значна частина фінансового ресурсу, який передається з державного бюджету місцевим бюджетам, спрямовується безпосередньо до таких бюджетів, в тому числі фінансові ресурси для підтримки освітньої галузі.

Реформа місцевих бюджетів, розпочата у 2015 році, спрямована на зміну підходів до фінансування основних бюджетних галузей, збільшення автономності функціонування медичних закладів та відповідальності органів місцевого самоврядування за функціонування загальної середньої освіти.

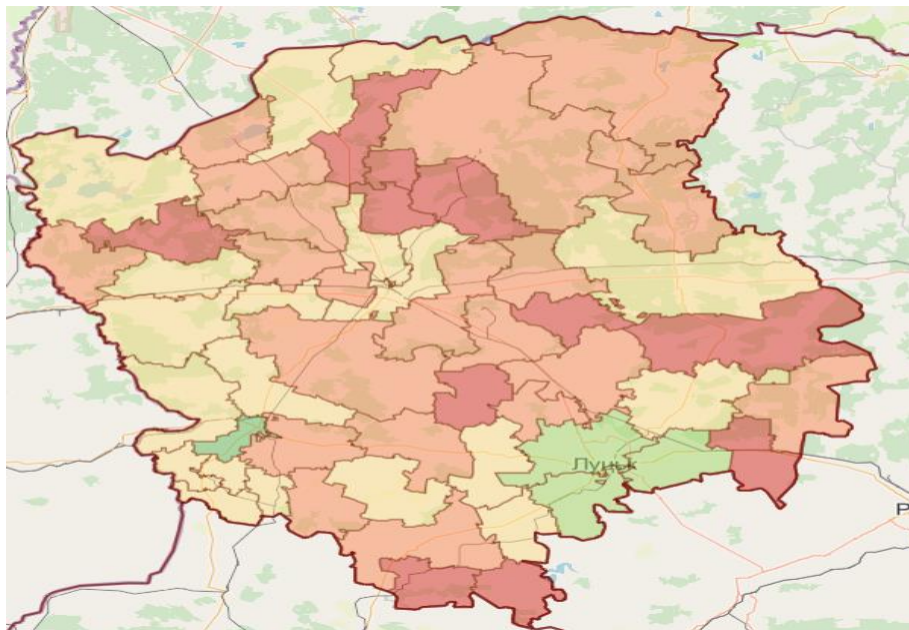
Змінами до Бюджетного кодексу України, введеними в дію з 2015 р., суттєво змінено систему балансування доходів та витрат місцевих бюджетів у системі міжбюджетного регулювання. Сьогодні міжбюджетні відносини передбачаються лише між державним бюджетом і обласними бюджетами та бюджетами територіальних громад, що створені в ході адміністративно-територіальної реформи.

При цьому, базова дотація з державного бюджету надається лише для вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя.

Відповідна система міжбюджетного вирівнювання суттєво збільшує відповідальність органів місцевого самоврядування за виконання видаткових повноважень, створює додаткові стимули для розширення доходної бази місцевих бюджетів та впроваджує чіткі критерії для оцінки самодостатності місцевих бюджетів.

Відповідно до розрахунків дотації на 2024 р., здійснених Міністерством фінансів України, у середньому по області надходження податку на доходи фізичних осіб на одного жителя складають 3,6 тис. грн, або практично на рівні бездотаційності.

Рисунок 39. Індекс податкоспроможності територіальних громад Волинської області для розрахунків дотації на 2024 рік

Джерело: <https://www.arcgis.com/apps/dashboards/e0c20d364bef4ab9b7c944e9e27e88c5>

Серед територіальних громад найвищі індекси податкоспроможності в Боратинській, Підгайцівській, Луцькій, найгірші – в Самарівській, Велимченській, Сереховичівській, Сошичненській та Доросинівській.

Разом з тим, по окремих територіях такі надходження на 1 особу складають близько 1000 гривень і менше, що свідчить про вкрай низьку фінансову спроможність відповідних органів місцевого самоврядування та негативно впливає на можливості впливу органів місцевого самоврядування коштами відповідних бюджетів на рівень соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Таблиця 24. Місцеві бюджети області у 2024 році з низькою фінансовою спроможністю за надходженнями ПДФО на 1 жителя

Назва бюджету	Надходження на 1 жителя, грн	Назва бюджету	Надходження на 1 жителя, грн
Бюджет Доросинівської ТГ	1054	Бюджет Сошичненської ТГ	840
Бюджет Заболоттівської ТГ	1008	Бюджет Самарівської ТГ	803
Бюджет Головненської ТГ	978	Бюджет Смідинської ТГ	784
Бюджет Забродівської ТГ	978	Бюджет Велимченської ТГ	239

Розміщення області у поліській зоні, відповідна економічна орієнтація, низька чисельність і густина населення є тими чинниками, що, у першу чергу, впливають на забезпеченість фінансовими ресурсами видаткових повноважень органів місцевого самоврядування та самодостатність місцевих бюджетів.

Водночас слід відзначити, що об'єднання територіальних громад у більшості випадків сприяє збільшенню фінансової самостійності місцевих бюджетів. В області щороку після 2015 року ряд місцевих бюджетів формується з рівнем надходжень податку на доходи на 1 жителя значно вищим від середнього по Україні та, відповідно, випученням частини коштів до державного бюджету у вигляді реверсної дотації. Такими найбільш фінансово спроможними територіями

області є Луцька міська територіальна громада та Боратинська, Підгайцівська сільські територіальні громади.

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації та запровадженням воєнного стану у 2022 році формування і виконання місцевих бюджетів забезпечувалося в умовах зміни структури як надходжень, так і видатків, що здійснювалися з таких бюджетів.

Основним джерелом додаткових надходжень місцевих бюджетів у 2022-2023 роках (у тому числі обласного бюджету) стали виплати військовослужбовцям та особам рядового і начальницького складу згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану». З 2024 року такі надходження зараховуються до державного бюджету.

Як і раніше, основними напрямками використання коштів місцевих бюджетів залишаються оплата праці працівників бюджетних установ, оплата спожитих енергоносіїв та комунальних послуг, забезпечення витрат на функціонування установ і закладів соціально-культурної сфери. Разом з тим, місцеві бюджети у значних обсягах здійснюють і додаткові витрати, пов'язані з впровадженням воєнного стану, спрямовані на заходи мобілізації та територіальної оборони, підтримку військових частин та правоохоронних органів, надання допомоги сім'ям військовослужбовцям та внутрішньо переміщеним особам, облаштування укриттів, закупівлі генераторів та пального, тощо.

6.2. Доходи бюджету області

У структурі надходжень місцевих бюджетів області за 2024 рік питома вага власних доходів становила 66,6 відсотка, дотацій з державного бюджету – 5,5 відсотка та субвенцій з державного бюджету – 27,9 відсотка. Порівняно з 2020 роком у структурі доходів питома вага власних надходжень збільшилась на 16,6 відсотка, з 2023 роком – на 1,2 відсотка.

Таблиця 25. Показники доходів місцевих бюджетів Волинської області у 2021-2024 рр., млн грн

Роки	Власні доходи			Трансферти з державного бюджету		Доходи (разом)
	Загальний фонд	у т.ч. ПДФО	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд	
2020	5 318,3	3 459,3	533,4	4 940,3	907,0	11 699,1
2021	6 427,0	4 238,5	440,8	5 362,1	1 017,6	13 247,5
2022	8 848,2	6 563,4	487,8	4 835,4	245,7	14 417,1
2023	10 015,0	7 156,3	850,4	5 026,7	731,1	16 623,2
2024	9 948,2	6 204,6	1 328,1	5 546,1	114,1	16 936,5

За п'ять останніх років тенденції доходів місцевих бюджетів Волинської області наступні: власні доходи загального фонду щорічно зростають, доходи спеціального фонду у 2020–2022 роках практично не змінюються, у 2024 році порівняно з 2020 роком – зросли майже утричі в основному за рахунок росту власних надходжень бюджетних установ; загальний обсяг трансфертів з державного бюджету порівняно з 2020 роком практично не змінився.

Наявність описаних вище тенденцій у власних доходах місцевих бюджетів пов'язана із щорічним зростанням надходжень податку на доходи фізичних осіб, який у свою чергу збільшувався завдяки росту номінального обсягу доходів населення, зміні мінімальних соціальних стандартів, а також через зростання надходжень у 2022–2023 рр. податку на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення та інших виплат військовослужбовцям.

Основними бюджетоутворюючими підприємствами області впродовж останніх років були СП ТОВ «Модерн-Експо», товариства з обмеженою відповідальністю «Кромберг енд Шуберт Україна», «Волинь-зерно-продукт», «Волинь Нова», «Агротехцукор», ТОВ «ЛРЗ«Мотор»,

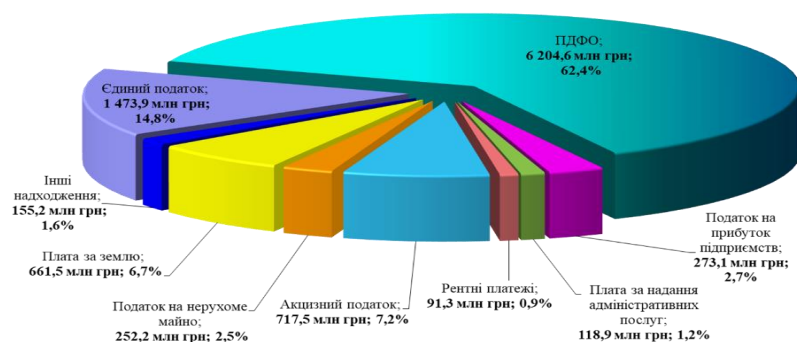
публічне акціонерне товариство «Волиньобленерго», регіональна філія «Львівська залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця», комунальні підприємства «Волинська обласна клінічна лікарня», «Медичне об'єднання Луцької міської територіальної громади». У 2024 році питома вага надходжень зазначених платників у доходах загального фонду місцевих бюджетів області склала 10 відсотків.

Таблиця 26. Основні бюджетоутворюючі підприємства місцевих бюджетів Волинської області, млн.грн.

№ з/п	код ЄДРПОУ	Назва підприємства	Надходження до місцевих бюджетів за роки:			
			2021	2022	2023	2024
1	33537560	ТОВ «Кромберг енд Шуберт Україна»	98,7	132,9	192,3	259,0
2	21751578	СП ТОВ «Модерн-Експо»	89,3	97,9	118,8	151,2
3	00131512	ПРАТ «Волиньобленерго»	70,1	65,9	71,1	92,4
4	31496816	ТЗОВ «Волинь-зерно-продукт»	40,4	53,3	78,2	86,9
5	40081195	регіональна філія "Львівська залізниця" АТ «Українська залізниця»	60,4	64,1	72,5	81,2
6	05531943	ТОВ «Волинь Нова»	21,7	11,2	40,8	75,4
7	08029701	ТОВ «ЛРЗ «Мотор»	36,3	50,3	62,3	75,4
8	01983163	КП «Волинська обласна клінічна лікарня»	27,8	38,6	51,9	64,9
9	30630302	ТОВ «Агротехцукор»	1,5	3,1	3,1	63,0
10	01982985	КП «Медичне об'єднання Луцької МТГ»	29,4	48,2	50,9	54,8
Всього по 10-ти найбільших платниках податків до місцевих бюджетів області			475,6	565,6	741,9	1004,2

У структурі власних надходжень загального фонду місцевих бюджетів області за 2024 рік 62,4 відсотка займали надходження податку на доходи фізичних осіб, 31,3 відсотка – надходження місцевих податків та зборів і акцизного податку та 6,3 відсотка – усі інші надходження місцевих бюджетів.

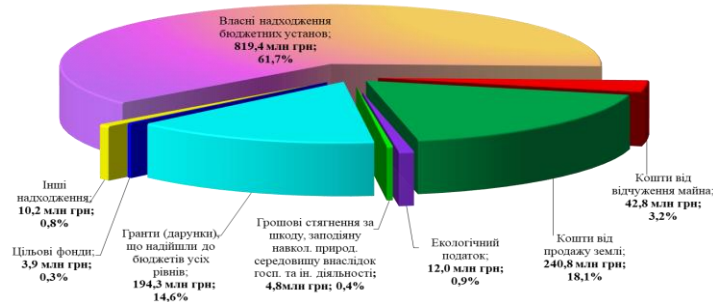
Рисунок 40. Структура доходів загального фонду місцевих бюджетів Волинської області за 2024 рік, %

Джерело: Власні напрацювання

Надходження до спеціального фонду місцевих бюджетів за 2024 рік становили 1,3 млрд грн і зросли у 3 рази порівняно з 2021 роком, у 1,6 раза порівняно з 2023 роком. У 2024 році виконані усі види доходів, які були заплановані у спеціальному фонді.

Рисунок 41. Структура доходів спеціального фонду за 2024 р. %

Джерело: Власні напрацювання

До бюджету розвитку у 2024 році надійшло 293,8 млн грн платежів, з яких надходження коштів від продажу землі – 240,8 млн грн, коштів від відчуження майна, що перебуває в комунальній власності – 42,8 млн грн і коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту – 10,2 млн гривень.

6.3. Видатки бюджету області

Виконання місцевих бюджетів в умовах війни вимагало вжиття заходів щодо концентрації наявних фінансових ресурсів та економного витрачання бюджетних коштів з урахуванням необхідності здійснення з місцевих бюджетів додаткових витрат, пов'язаних із територіальною обороною і підтримкою цивільного населення, у тому числі, внутрішньо переміщених осіб.

Упродовж останніх років видатки місцевих бюджетів області характеризуються постійною тенденцією до зростання, крім 2022 р., у зв'язку із запровадженням воєнного стану та дією постанови Кабміну від 09.06.2021 р. №590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» (зі змінами), що вплинуло на структуру видатків місцевих бюджетів та призвело до скорочення обсягів капітальних видатків. З урахуванням трансфертів з державного бюджету обсяг капітальних видатків у 2022 році скоротився до 5,8%, при цьому дві третини їх проведені з міських бюджетів (таблиця 29).

Із загального фонду бюджету на соціально-культурну сферу області у 2024 році спрямовано 10997,4 млн грн, спеціального – 1 252,9 млн грн, на інші галузі загалом – 5 348,8 млн грн. Питома вага видатків на галузі соціально-культурної сфери області за рахунок коштів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів склала 69,6%.

Таблиця 27. Аналіз зміни обсягів капітальних видатків у порівнянні з доходами місцевих бюджетів області у 2020-2024 роках, млн грн.

Рік	Доходи	Видатки		Питома вага капітальних видатків у доходах, %
		Всього:	у тому числі капітальні видатки	
2020	11 699,1	11 850,0	2 246,9	19,2
2021	13 247,5	13 167,2	2 102,1	15,9
2022	14 417,1	12 442,7	836,8	5,8
2023	16 623,2	17 166,8	2 993,1	18,0
2024	16 936,5	17 599,1	2 861,4	16,9

Основними напрямками використання коштів місцевих бюджетів були оплата праці працівників бюджетних установ, оплата спожитих енергоносіїв та комунальних послуг, забезпечення витрат на функціонування установ і закладів соціально-культурної сфери. Видатки на оплату праці з нарахуваннями та оплату енергоносіїв у структурі витрат місцевих бюджетів склали близько

70%, капітальні видатки місцевих бюджетів у 2024 році проведені на суму 2 861,4 млн грн, що склало 16,9% від усіх витрат.

Одним із пріоритетних напрямів використання у 2024 році ресурсів місцевих бюджетів, як і у попередніх роках, була підтримка обороноздатності країни. Загалом на такі витрати з місцевих бюджетів області було передбачено 1,2 млрд грн, з яких підрозділам сил безпеки і оборони у вигляді цільової субвенції на виконання програм соціально-культурного розвитку регіонів – 0,5 млрд грн, на проведення заходів з мобілізаційної підготовки та територіальної оборони – 0,7 млрд гривень. Найбільші обсяги таких видатків у бюджетах Луцької (майже 500 млн грн), Володимирської (майже 200 млн грн), Боратинської (100 млн грн), Ковельської (понад 60 млн грн) територіальних громад. З обласного бюджету на підтримку сил безпеки і оборони спрямовано 12,2 млн гривень.

Крім цього, значні кошти з місцевих бюджетів спрямовані на забезпечення функціонування закладів бюджетної сфери в умовах воєнного стану, у першу чергу, підтримку внутрішньо переміщених осіб, облаштування укриттів, закупівлі генераторів та пального, тощо.

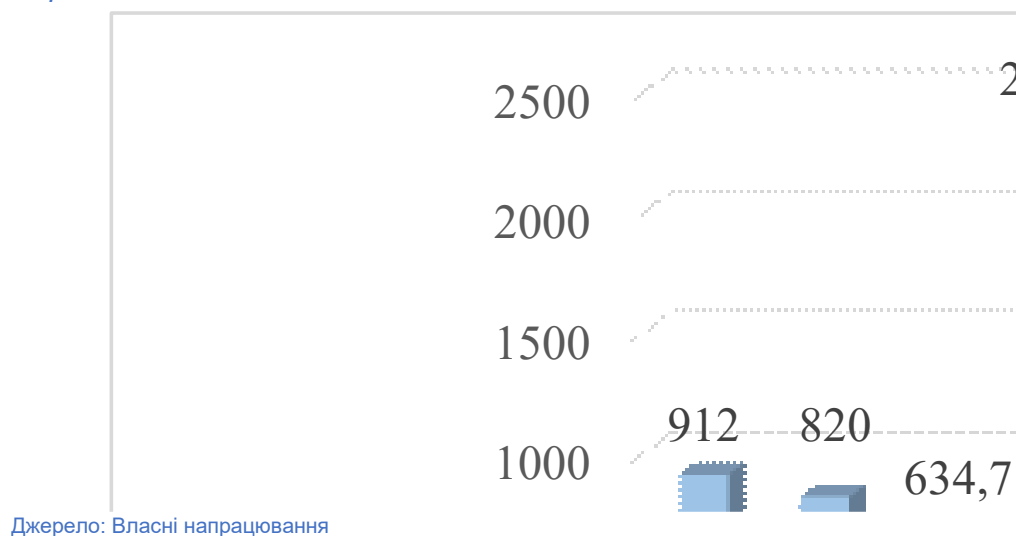
Виконання місцевих бюджетів області за видатками у 2020-2024 рр. характеризується відсутністю простроченої заборгованості із заробітної плати працівників бюджетної сфери, що свідчить про доволі високий рівень фінансової дисципліни в області.

6.4. Бюджет розвитку

Загалом за 10 останніх років обсяг використання бюджету розвитку в місцевих бюджетах області зріс більше, ніж в 4 рази, з 485,4 млн грн у 2015 році до 2 003,1 млн грн – у 2024 році. Починаючи з 2021 року, спостерігалась динаміка щодо зменшення обсягів використання таких коштів, що пояснюється негативним впливом пандемії та воєнних дій, у 2023 році ситуація змінилась у зв'язку із перевиконанням доходів місцевих бюджетів. У 2024 році такі видатки дещо зменшились.

Протягом 2024 року до бюджетів розвитку місцевих бюджетів області усіх рівнів надійшло коштів (без урахування субвенцій з державного бюджету) в обсязі 2010,8 млн. грн., що на 382 млн. грн. менше від надходжень 2023 року, однак на 1 366,9 млн грн більше від 2022 року. За останні два роки у порівнянні з попередніми роками видатки бюджету розвитку місцевих бюджетів області збільшились на 1 368,4 млн грн - з 634,7 млн грн у 2022 р. до 2 003,1 млн грн у 2024 році.

Рисунок 42. Використання коштів бюджету розвитку місцевими бюджетами у 2020-2024 рр., млн грн

Кошти бюджету розвитку використовуються разом із залишками на початок року та спрямовуються на будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів соціально-культурної сфери; автомобільних доріг; придбання спецтехніки; обладнання та інвентар; покращення матеріально-технічного забезпечення військових частин тощо. Залишок коштів

бюджету розвитку на кінець 2024 року склав 88,3 млн грн, що на 7,7 млн грн більше від показників 2023 року.

Найбільша частка витрат у загальному обсязі бюджету розвитку у 2024 році припадає на бюджети міст Луцька – 51 %, Ковеля – 8 %, Володимира – 13 %, обласний бюджет – 7 %, інші місцеві бюджети – 21 %.

6.5. Формування інвестиційної складової місцевих бюджетів за рахунок субвенцій з державного бюджету

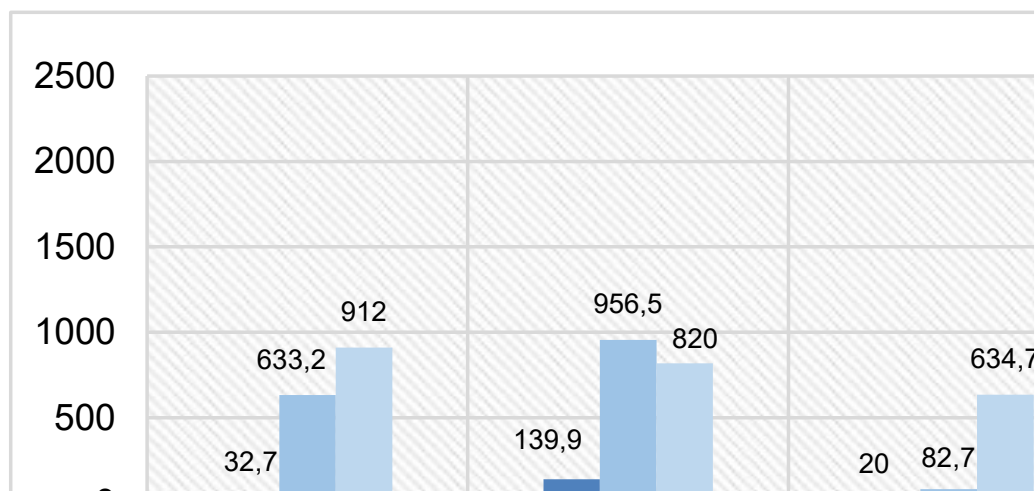
Загалом за останні 11 років обсяг капітальних видатків місцевих бюджетів області збільшився з 348,8 млн. грн. у 2014 році до 2 861,4 млн. грн. – у 2024 році.

Значна частина інвестицій в розвиток комунальної інфраструктури в попередні роки здійснювалось за рахунок цільових субвенцій з державного бюджету.

Найбільший обсяг таких субвенцій складала субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах.

Протягом 3 років у 2020, 2021 та 2023 рр., спостерігалась позитивна динаміка щодо обсягів надходження дорожньої субвенції з державного бюджету. У 2022 році обсяг бюджетних призначень цієї субвенції складав 837,1 млн грн, однак касові видатки проведені лише у сумі 82,7 млн грн, використання скоротилось більше ніж в 11 раз у порівнянні з 2021 р., що пов'язане із непроведення видатків капітального характеру органами державної казначейської служби. У 2023 році використано 659,2 млн грн субвенції, в порівнянні з 2022 роком її обсяг зріс у 8 разів. У 2024 році через відсутність дорожньої субвенції, з метою мобілізації додаткових джерел фінансування на утримання та ремонт доріг загального користування державного та місцевого значення залучались кошти місцевих бюджетів.

Рисунок 43. Використання коштів окремих інвестиційних субвенцій з державного бюджету та коштів бюджету розвитку місцевих бюджетів у 2020-2024 рр., млн грн

Джерело: Власні напрацювання

В попередні роки щорічно з державного бюджету місцевим бюджетам області виділялась субвенція на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, за три роки (2020-2022 рр.) обсяг використання якої (з урахуванням залишків попередніх років) склав 192,6 млн. грн. У 2022-2024 рр. відповідна субвенція в державному бюджеті не планувалась.

Протягом 2020-2024 років з державного бюджету виділялось ряд інвестиційних субвенцій на реалізацію проєктів в галузі освіти. Зокрема, за рахунок субвенції на придбання шкільних автобусів у 2023 році придбано 27 шкільних автобусів (використано 40,4 млн грн субвенції), у 2024 році придбано 8 одиниць (використано 20,5 млн грн). У 2024 році профінансовано субвенцію на модернізацію їдалень (харчоблоків) закладів загальної середньої освіти у сумі

76 млн грн, за рахунок яких в області завершено 4 проєкти та розпочато реалізацію інших 5 проєктів, Використовувалась у 2024 році також субвенція на створення навчально-практичних центрів сучасної професійної (професійно-технічної) освіти у сумі 30,7 млн гривень.

Проблемні питання:

Природні та економічні особливості області зумовлюють недостатню фінансову спроможність значної частини місцевих бюджетів області. Об'єднання територіальних громад на території поліських районів області без достатньої економічної бази, створення нових органів управління в малочисельних адміністративних центрах або з недостатньою чисельністю населення територіальних громад не сприяє збільшенню фінансової спроможності відповідних органів місцевого самоврядування та вирішенню основних питань соціально-економічного розвитку області.

Недостатня фінансова та кадрова спроможність значної частини громад області є однією з основних перешкод для виконання відповідними органами місцевого самоврядування у повному обсязі делегованих державою повноважень, створення для цього дієвих органів управління, формування повноцінної системи управління фінансовими ресурсами громад з функціонуванням місцевих фінансових органів, головних розпорядників коштів, наділення фінансовими повноваженнями керівників закладів бюджетної сфери.

Формування і виконання місцевих бюджетів в умовах війни вимагає вжиття заходів щодо концентрації наявних фінансових ресурсів та економного витрачання бюджетних коштів з урахуванням необхідності здійснення з місцевих бюджетів додаткових витрат, пов'язаних із територіальною обороною, підтримкою ветеранів війни та членів їх сімей, цивільного населення, у тому числі внутрішньо переміщених осіб.

Зміни у системі міжбюджетного регулювання та перехід від вирівнювання доходів і видатків місцевих бюджетів на державному рівні до підтримки фінансової спроможності місцевих бюджетів і надання основних міжбюджетних трансфертів з державного бюджету з урахуванням одержувачів послуг, спричиняють проблеми фінансового забезпечення фінансовими ресурсами розгалуженої мережі бюджетних установ.

Зміни у підходах до планування капітальних витрат місцевих бюджетів, пов'язані із побудовою цілісної, стійкої та ефективної системи управління публічними інвестиціями.

З 5 березня 2025 року набрав чинності Закон України від 16 січня 2025 № 4225-IX «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо актуалізації та удосконалення деяких положень». Цим законом до бюджетного законодавства введено ряд нових термінів: «публічні інвестиції», «публічний інвестиційний проєкт», «програма публічних інвестицій», «єдиний проєктний портфель здійснення публічних інвестицій» та затверджено порядок здійснення таких інвестицій з державного та місцевих бюджетів.

Проблемним у сфері публічних інвестицій є:

- відсутність стратегічного планування публічних інвестицій на місцевому рівні, що призводить до розпорошування обмежених ресурсів та неможливості виміряти вплив і ефективність здійснених вкладень;

- слабкий зв'язок між публічними інвестиціями та бюджетним плануванням, що призводить як до непередбачуваності фінансових ресурсів для реалізації інвестиційних проєктів, так і до відсутності коштів на утримання створених об'єктів;

- фрагментованість процедур підготовки, оцінки, відбору та реалізації інвестиційних проєктів залежно від механізмів фінансування та існування можливостей для їх уникнення, що унеможливорює створення єдиного портфелю проєктів, їх пріоритезацію та ефективний моніторинг;

- слабка інституційна спроможність органів влади щодо підготовки, оцінки та реалізації інвестиційних проєктів, зокрема відсутність формалізованих процедур на рівні органів щодо управління інвестиційними проєктами та брак кваліфікованих кадрів, особливо на місцевому рівні;

- відсутність дієвої системи моніторингу та оцінки реалізації публічних інвестиційних проєктів;

- слабе управління публічними активами, включаючи недостатній контроль за накопиченням, аналізом та поповненням реєстрової інформації про стан об'єктів державної та комунальної власності.

Процес упорядкування системи управління публічними інвестиціями для забезпечення їх ефективності та результативності вимагає встановлення відповідних процедур оцінки та відбору, незалежної експертизи, регулярного моніторингу та коригування публічних інвестиційних проектів. Для цього мають бути розроблені та затверджені: положення про місцеву інвестиційну раду; порядок розроблення та моніторингу реалізації середньострокового плану пріоритетних публічних інвестицій регіону; положення про місцеву комісію з питань розподілу публічних інвестицій; порядок розподілу коштів місцевого бюджету на підготовку та реалізацію публічних інвестиційних проектів та програм публічних інвестицій.

На обласному та місцевому рівнях мають бути утворені місцеві інвестиційні ради та комісії з питань розподілу публічних інвестицій.

Відповідно до Бюджетного кодексу України у 2025 році має бути сформовано прогноз обласного та місцевих бюджетів на 2026-2028 роки. До прогнозу має розроблятися середньостроковий план пріоритетних публічних інвестицій регіону на 2026-2028 роки.

Пріоритетні напрями розвитку на період до 2027 року

Фінансово-бюджетна політика на середньострокову перспективу буде спрямована на вирішення основних завдань з:

- концентрації ресурсів місцевих бюджетів для виконання завдань та функцій, визначених законодавством для відповідних рівнів бюджету, здійснення з місцевих бюджетів додаткових витрат, пов'язаних із територіальною обороною, підтримкою ветеранів війни та членів їх сімей, цивільного населення, розширення міжмуніципального співробітництва для вирішення спільних питань соціально-економічного розвитку громад;

- продовження реформування системи місцевих фінансів для забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, включення до системи управління фінансовими ресурсами закладів бюджетної сфери, як повноцінних учасників бюджетного процесу;

- ефективного використання обмежених ресурсів місцевих бюджетів, їх концентрації на пріоритетних напрямках розвитку адміністративно-територіальних одиниць, унормування місцевих програм, які фінансуються з місцевих бюджетів.

- запровадження системи управління публічними інвестиціями шляхом:

- ✓ спрямування ресурсів державного та місцевих бюджетів, з інших джерел на найбільш важливі потреби, зафіксовані у стратегічних документах;
- ✓ інвестування в проекти, які органи місцевого самоврядування зможуть собі дозволити реалізувати та в подальшому утримувати;
- ✓ вибір найбільш раціональних механізмів реалізації інвестиційних проектів з точки зору витрат і вигоди та досягнення запланованих результатів;
- ✓ синхронізація рішень щодо здійснення публічних інвестицій з бюджетним процесом та дотримання визначених строків підготовки та реалізації;
- ✓ спрямування коштів на захист навколишнього середовища, інклюзивність та безбар'єрність;
- ✓ дотримання прозорості процесу прийняття рішень та досягнення результатів;
- ✓ встановлення чіткої відповідальності за реалізацію проектів у встановлені строки, в рамках бюджету та згідно з установленними цілями та вимогами.

Розділ 7. Екологічна ситуація в області та безпека життєдіяльності населення

7.1. Стан атмосферного повітря

За даними Головного управління статистики у Волинській області в 2023 році в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів надійшло 4,4 тис. тонн шкідливих речовин. Порівняно з 2022 роком, загальний обсяг шкідливих речовин, які потрапили в атмосферне повітря від роботи стаціонарних джерел викидів зменшився на 0,4 тис. тонн.

У зв'язку із збільшенням навантаження пересувних джерел на атмосферне повітря відбувається погіршення якості довкілля, санітарного стану території, фіксуються перевищення концентрацій забруднюючих речовин.

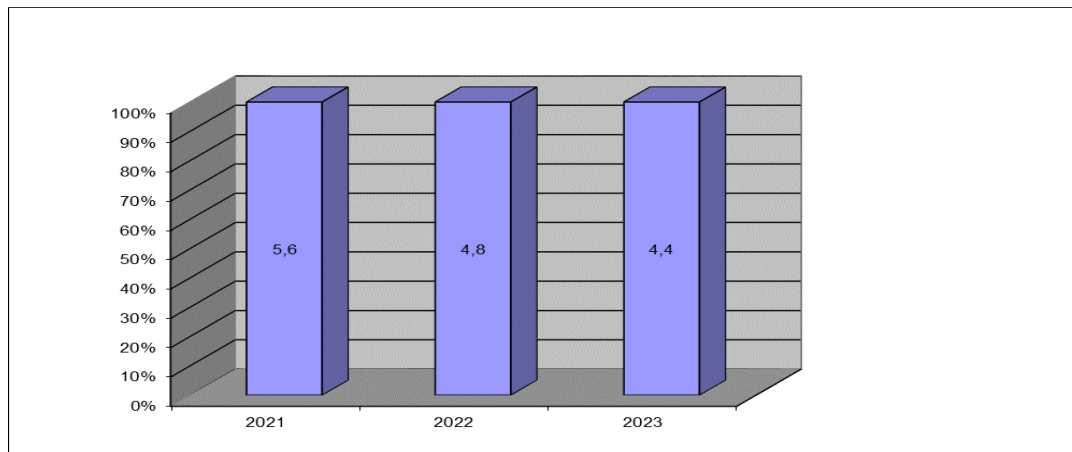
Таблиця 28. Динаміка викидів в атмосферне повітря

Роки	Викиди в атмосфеоне повітря, тис.т			Щільність викидів у розрахунку на 1кв.км, кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП
	Всього	У тому числі				
		Стаціонарними джерелами	Пересувними джерелами			
2019	*	5,3	*	300,0	5,1	0,00007
2020	*	5,0	*	200,0	4,9	0,000001
2021	*	5,6	*	200,0	4,8	0,00000005
2022	*	4,8	*	200,0	4,7	**
2023	*	4,4	*	400,0	**	**

* розрахунок викидів забруднюючих речовин та парникових газів від транспортних засобів не проводиться відповідно до наказу Державної служби статистики від 19.02.2015 № 60 про визнання таким, що втратив чинність наказ Державного комітету статистики України від 13 листопада 2008 року № 452 "Про затвердження Методики розрахунку викидів забруднюючих речовин та парникових газів у повітря від транспортних засобів".

** обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг та значення ВРП за даними Головного управління статистики у Волинській області не оприлюднено.

Рисунок 44. Динаміка викидів шкідливих речовин за період 2021-2023 рр.

У загальному обсязі викидів від стаціонарних джерел забруднення переважають метан (22,3 %), речовини у вигляді твердих суспендованих частинок (28,1%), оксид вуглецю (21,5%) та сполуки азоту (17,3%).

У сумарній кількості шкідливих речовин викиди метану та азоту оксиду (N_2O), які належать до парникових газів, станом на 2023 р. становили 0,982 та 0,046 тис. тонн.

Крім того, від стаціонарних джерел в атмосферу потрапило 0,4 т діоксиду вуглецю, який також впливає на зміну клімату.

Таблиця 29. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремих населених пунктах, тис. т

Район	2021	2022	2023
Луцький район	1,8	1,51	1,4
Камінь-Каширський район	0,5	0,5	0,4
Ковельський район	0,9	0,7	0,7
Володимирський район	2,4	2,18	1,8
Всього	5,6	4,8	4,4

Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Волинським гідрометеоцентром протягом 28 років проводяться спостереження за програмою транскордонного переносу на метеостанції М Світязь. Середньодобові концентрації визначаються при відборі проб 5 разів на добу.

За даними спостережень, рівень забруднення на М Світязь у 2023 році становив:

- по діоксиду сірки - 0,02 ГДК с.д.;
- по діоксиду азоту - 0,10 ГДК с.д.

Згідно з даними спостережень на М Світязь у 2023, як і в 2022 році не спостерігалися випадки перевищення ГДК с.д. по діоксиду азоту.

У 2023 році по М Світязь, порівнюючи з 2022 роком, середньорічні концентрації по діоксиду сірки не змінилися, а середньорічна концентрація по діоксиду азоту трохи знизилась. По діоксиду сірки відзначено незначне підвищення середньорічних концентрацій за п'ятирічний термін, а по діоксиду азоту-зниження.

Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Спостереження за станом атмосферного повітря та вмістом забруднюючих речовин, у тому числі радіоактивного забруднення, на території області проводять 3 суб'єкти державної системи моніторингу довкілля: Волинський обласний центр з гідрометеорології, Головне управління Держпродспоживслужби у Волинській області та ДУ «Волинський обласний лабораторний центр МОЗ України».

Державною гідрометеорологічною службою в області оцінка стану забруднення атмосферного повітря здійснюється за даними спостережень в місті Луцьку на 3-х стаціонарних постах спостереження. Програма обов'язкового моніторингу якості атмосферного повітря включає сім забруднюючих речовин: пил, оксид азоту, діоксид азоту (NO₂), діоксид сірки (SO₂), оксид вуглецю, фенол, формальдегід (H₂CO), а також показники радіоактивного забруднення (гамма-фон, мкР/год).

Таблиця 30. Вміст основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі станом на 2023 рік

Речовина	Клас небезпеки	Кількість міст, охоплених спостереженнями	Середньорічний вміст, мг/м ³	Середньодобові ГДК	Максимальний вміст, мг/м ³	Максимально разові ГДК	Частка міст в 2023 році (%), де середньорічний вміст перевищував:			Частка міст в 2023 році (%), де максимальний разовий вміст перевищував:		
							1 ГДК	5 ГДК	10 ГДК	1 ГДК	5 ГДК	10 ГДК
Пил		1	0.0745	0.15	0.3	0.5				-	-	-
Діоксид сірки	3	2 1-Луцьк, 2-Світязь	0.0026 0,001	0.05	0.0123	0.5				-	-	-

Оксид вуглецю	4	1	0.3488	3	3,0	5,0				-	-	-
Діоксид азоту	3	2 1-Луцьк 2-Світязь	0.0862 0,004	0.04	0,4491	0.2	2,16 ГДК			2,25	-	-
Оксид азоту	3	1	0.039	0.06	0.1642	0.4				-	-	-
Фенол	2	1	0.0061	0.003	0,017	0.01	2,03 ГДК			1,7	-	-
Формальдегід	2	1	0.0059	0.003	0.0702	0.035	1,97 ГДК			2,01	-	-

Середньорічна концентрація за 2023 рік по області була наступна: концентрація формальдегіду в атмосферному повітрі на рівні 1,97 гранично допустимих концентрацій (ГДК), фенолу- 2,03, окису азоту – 0,65, двоокис азоту – 2,16, пилу – 0,5, двоокису сірки - 0,05, окису вуглецю - 0,12 (дані наведені в таблиці 31).

Таблиця 31. Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин(в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міста Луцьк

Забруднююча речовина	Місто	Середньорічна концентрація	Максимально середньорічна концентрація
Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	м. Луцьк	0,5	0,6
Діоксид сірки	м. Луцьк	0,05	0,02
Оксид вуглецю	м. Луцьк	0,12	0,6
Діоксид азоту	м. Луцьк	2,16	2,25
Оксид азоту	м. Луцьк	0,65	0,41
Фенол	м. Луцьк	2,03	1,7
Формальдегід	м. Луцьк	1,97	2,01

Рівень забруднення атмосферного повітря м.Луцька середній по Україні. Індекс забруднення атмосфери ІЗА м.Луцька за 2023 рік становить 8,23 у 2022 році він складав 7,97.

Головне управління Держпродспоживслужби у Волинській області здійснює спостереження за якістю атмосферного повітря у житловій та рекреаційній зонах, зокрема поблизу основних доріг, санітарно-захисних зон та в робочих зонах підприємств, в зонах житлових будинків розташованих поблизу промислових об'єктів, на території шкіл, дошкільних установ та медичних закладів. Крім того, вона проводить аналіз якості повітря у житловій зоні за скаргами мешканців.

Аналізуючи викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, можна зробити висновок, що головними причинами, що обумовлюють незадовільний стан атмосферного повітря в населених пунктах є недотримання підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів, зростання кількості автомобільного транспорту, які не забезпечені приладами для нейтралізації відпрацьованих газів, і як наслідок-збільшення кількості викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря.

Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Спостереження за радіаційним забрудненням атмосфери є важливою та найоперативнішою ланкою в системі моніторингу радіоактивного забруднення навколишнього природного середовища. Система спостережень за радіоактивним забрудненням атмосфери є невід'ємною частиною національної радіаційної безпеки.

На території Волинської області контроль за рівнем радіаційного забруднення атмосферного повітря здійснює Волинський обласний центр з гідрометеорології на шести метеостанціях, які знаходяться в містах Володимир, Ковель, Луцьк, селища Любешів, Маневичі та с. Світязь.

За рівнем природної радіоактивності проводяться спостереження приладами ДБГ-06Т та ДРГ-01Т та планшетні спостереження (крім м. Ковель).

Протягом 2023 року перевищення радіаційного забруднення атмосферного повітря не виявлено, максимально-разовий рівень природного фону за рік на території області становив 11-16 мкР/год. Найбільший рівень потужності експозиційної дози гама-випромінювання було зафіксовано на м. Світязь (16 мкР/год), мінімальний - на м. Ковель (11 мкР/год).

В порівнянні з 2022 роком, середньорічні та максимальноразові значення гама-фону коливалися у межах 1-2 мкР/год, залишаючись значно нижче рівня природного фону.

Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Спільна дія багатьох чинників (соціальних, медичних, біологічних, способу життя та забруднення атмосферного повітря й питної води) значною мірою зумовлює стан здоров'я населення і захворюваність людського організму. Темпи індустріалізації та урбанізації з одночасним розвитком стресових ситуацій призвели до того, що протягом останніх років стан здоров'я населення став погіршуватись.

Забруднення атмосферного повітря впливає на здоров'я людини та біорізноманіття різними шляхами – від прямої негайної загрози до повільного поступового руйнування систем життєзабезпечення організму. Постійні атмосферні забруднення несприятливо впливають на загальну захворюваність населення. Доведено прямий зв'язок між інтенсивністю забруднення повітря і станом здоров'я, а також зростанням хронічних неспецифічних захворювань, зокрема, таких, як атеросклероз, хвороби серця, рак легень тощо. Забруднене повітря значно знижує імунітет, впливає на органи дихання, сприяючи виникненню респіраторних захворювань, катарів верхніх дихальних шляхів, ларингіту, ларинготрахеїту, фарингіту, бронхіту, пневмонії. Забруднення спричиняє серцево-судинні та інші захворювання, зумовлює виникнення віддалених наслідків, тобто мутагенну, канцерогенну, токсичну, тератогенну, алергенну, ембріотоксичну і атеросклеротичну дію. Довготривале забруднення повітря відбивається також на генетичному апараті людини. Це призводить до зниження народжуваності, народження недоношених або ослаблених дітей, до їх розумової та фізичної відсталості, тощо. Забруднене атмосферне повітря значно підвищує захворюваність та смертність населення від хронічного бронхіту, емфіземи легень, бронхіальної астми, раку легень та захворювань серцево-судинної системи, що різко знижує працездатність населення.

Дуже небезпечними для людини є сполуки азоту – нітриту і нітрату, що потрапляють у повітря з відпрацьованими газами автомобілів та під час внесення мінеральних добрив. Деякі з них є вихідними продуктами для синтезу канцерогенних речовин. Вдихання оксидів азоту є причиною розвитку емфіземи легень, звуження дихальних шляхів, набряку легень.

Зростаюче забруднення повітря свинцем сприяє накопиченню його в печінці, селезінці, нирках та інших органах. Свинець, що міститься у відпрацьованих газах автомобільного транспорту, прискорюючи розпад еритроцитів, діє як протоплазматична отрута. Свинцеве отруєння викликає також функціональні зміни вищої нервової діяльності. Основними скаргами внаслідок свинцевого отруєння є головний біль, запаморочення, підвищена роздратованість, швидка втомлюваність, порушення сну.

Забруднення атмосферного повітря діоксидом сірки частіше призводить до виникнення таких захворювань, як хронічний і астматичний бронхіт, бронхіальна астма, емфізема легень. Такі явища особливо характерні для дітей, хоча на їх здоров'я ніяким чином не впливають шкідливі умови праці, паління та інші чинники.

Здоров'я населення можна оцінити такими показниками, як середня тривалість життя при народженні або після досягнення певного віку, загальна смертність та смертність дітей до одного року життя, захворюваність і функціональні відхилення, поширеність хвороб.

7.2. Зміна клімату

Багаторічна динаміка метеорологічних показників та прояви потепління

Як і по всій території України, на Волині простежуються значні коливання температури повітря, зміна кількості та тривалості опадів, часто бувають зливи, випадає град, відзначають стрімкі переходи до позитивної температури весною, часто бувають тривалі й затяжні періоди золотої осені. Узимку на фоні прояву загального потепління спостерігаються періоди різкого зниження температури повітря, почасти до -20°C і нижче. Улітку, навпаки, температура повітря підвищується до 30°C і вище. Усі ці процеси, вочевидь, мають регіональні відмінності.

Особливість змін клімату проявляється, передусім, у просторово-часовій неоднорідності. За даними досліджень, загалом в Україні на початок ХХІ ст. простежено підвищення середньої річної температури повітря від $0,7$ до $1,0^{\circ}\text{C}$. Упродовж року відбуваються зміни температури повітря, які відображають загальну тенденцію до її зростання.

Упродовж останніх десятиліть спостерігається стійке підвищення середньої річної температури повітря з позитивними відхиленнями.

Загалом по області спостерігається збільшення опадів упродовж року з яскраво вираженим максимумом із травня по вересень, малим максимумом із січня по лютий і вираженим мінімумом із жовтня по грудень. Жовтень виділяється найбільшою стійкістю показників в багаторічному режимі.

Важливий складник прояву потепління – багаторічний режим атмосферних опадів. На всій території області простежується загальна тенденція до збільшення суми опадів за рік із позитивними відхиленнями. Такі зміни є проявом глобального потепління. Проте трапляються аномалії, які виражені різкою зміною додатного відхилення на від'ємне.

На думку вчених-кліматологів, ми живемо в період нового інтенсивного підвищення температури повітря з рекордними значеннями. Зміна регіональної температури повітря та кількості опадів на Волині відповідає глобальним змінам температури повітря й кількості опадів, які похідні від змін циркуляції атмосфери впродовж останнього століття. На початок ХХІ ст. простежується зростання температури повітря та збільшення кількості опадів по всій території України, Волині в тому числі. Найбільш інтенсивні зміни температури повітря й кількості опадів відбуваються в північній поліській частині області.

Отже, кліматичні умови Волинської області характеризуються вираженою тенденцією до змін, які потрібно враховувати не лише під час вивчення атмосферного клімату, але й для потреб містобудування, енергозбереження, агрономії та лісового господарства, квітництва, ландшафтного дизайну, визначення оптимальних умов розвитку рекреації й туризму впродовж цілого року.

Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Зміна клімату на планеті є однією з найбільш серйозних екологічних проблем сучасності, яка все частіше стає причиною негативних наслідків для довкілля, економіки та суспільства.

Зміна клімату – це не лише зміна стану довкілля, але й питання, пов'язане з правами людини для мільйонів людей та спільнот в усьому світі. Визнанням світового значення проблеми антропогенних змін клімату є те, що 194 країни ратифікували Рамкову конвенцію ООН про зміну клімату та 187 країн – Кіотський протокол до неї. Викиди парникових газів стають частинкою атмосферного повітря, так як відповідно до Закону України «Про охорону атмосферного повітря»: атмосферне повітря – життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, який є природною сумішшю газів, що знаходиться за межами жилих, виробничих та інших приміщень. Підписавши Кіотський протокол, Україна, як і інші

держави, визнала, що державний сектор економіки і приватний бізнес можуть і повинні запобігати глобальному потеплінню. Базовими аспектами у сфері адаптації до зміни клімату є:

- визначення шляхів досягнення скорочення або обмеження викидів парникових газів;
- створення і стійке функціонування національної системи для оцінки викидів і поглинання парникових газів, національної системи реєстрації;
- розробка програми участі у гнучких механізмах Кіотського протоколу - проектах спільного впровадження та міжнародної торгівлі квотами на викиди парникових газів;
- наукова підтримка всієї діяльності, пов'язаної з питанням зміни клімату;
- участь громадськості у прийнятті рішень з національних дій в області зміни клімату, що є складовою побудови громадянського суспільства в державі.

Чинне законодавство України заклало основи для охорони, збереження та відновлення стану атмосферного повітря, як одного із основних життєво важливих елементів навколишнього природного середовища, у деяких її законах ще до часу ратифікації Україною Рамкової конвенції та Кіотського протоколу. Зважаючи, що більшість парникових газів є водночас забруднюючими речовинами, то за роз'ясненням Міндовкілля на сьогодні інвентаризація антропогенних викидів парникових газів здійснюється відповідно до виданих дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Одним із пріоритетних напрямків в зменшенні впливу викидів парникових газів на зміну клімату є зменшення викидів цих газів за рахунок енергозбереження, раціоналізації структури енергозбереження, зниження непродуктивних втрат енергоресурсів, впровадження нових малоресурсоємних технологій, а також збільшення площі лісів.

Заходи щодо адаптації до зміни клімату

Основними пріоритетними заходами з адаптації до зміни клімату є:

- стала система управління водними ресурсами та стічними водами в області;
- запровадження заходів з адаптації, що ґрунтуються на природоорієнтованих рішеннях;
- покращення якості повітря області;
- використання відновлювальних джерел енергії.
- підвищення обізнаності громадськості з питаннями зміни клімату.
- збільшення площ лісів, лісосмуг та зелених насаджень;
- модернізація водогосподарської системи, осучаснення водогосподарських споруд, модернізація (ремонт) меліоративних систем;
- збереження потенціалу водних об'єктів, охорона та регулювання водоохоронних зон, лісових масивів, водно-болотних угідь;
- осучаснення систем водовідведення та водоочищення.

Заходи з адаптації у секторі енергетики

Наслідки глобальної зміни клімату чи не найбільше впливають на сектор енергетики, зокрема на виробництво енергії, постачання й розподіл, а також попит.

Заходи з адаптації у секторі енергетики включають:

- забезпечення стабільної подачі тепло-, газо- та електропостачання;
- посилення стійкості мережі електричної інфраструктури до кліматичних загроз;
- встановлення систем затінення вікон;
- інформаційно-просвітницька діяльність.

Це сприятиме підвищенню стійкості в частині адаптації до наслідків кліматичної зміни: охорона здоров'я, енергетика, навколишнє середовище і біорізноманіття та ін.

Заходи з адаптації у секторі водопостачання та водовідведення

В умовах зміни клімату забезпечення населення якісною питною водою є питанням безпеки держави. Основним завданням адаптації водного господарства до зміни клімату є збереження потенціалу та запобігання втрат обсягів та якості водних ресурсів.

Через збільшення кількості інтенсивних опадів підвищується ризик передачі патогенів, паразитів та забруднюючих речовин у поверхневі джерела водопостачання. Тому важливою умовою є постійний моніторинг і контроль якості питної води.

Щоб пом'якшити наслідки раптових підтоплень, викликаних інтенсивними опадами, важливо провести роботи з відокремлення дощової каналізації від загальної у тих ділянках, де є така можливість. Також слід збільшити частку водопроникних поверхонь (газони та зелені зони, «пористі» тротуари і автостоянки, зелені дахи тощо). Проблему підтоплень можна вирішити за рахунок утримування надлишкової води (наприклад, будівництво ставків та каналів, а також відведення дощових вод в існуючі водойми). У разі відведення дощової води у водойми чи інші водосховища, важливо підтримувати їхній належний санітарний стан та покращувати якість дощової води, що потрапляє у ці водойми. Заходи з адаптації у секторі водопостачання та водовідведення включають:

- покращення системи управління стічними водами;
- запровадження системи сталого поводження з дощовою водою;
- покращення якості питної води в мережі водопостачання;
- забезпечення доступу до питної води в умовах зміни клімату;
- створення довідника з рекомендаціями щодо сталого поводження з дощовою водою;
- інформаційно-просвітницькі заходи.

Це впливатиме в частині адаптації до наслідків кліматичної зміни: охорона здоров'я, водопостачання і водовідведення, енергетика, навколишнє середовище і біорізноманіття та ін.

Заходи з адаптації у секторі поводження з відходами

Сфера поводження з відходами чинить значний вплив на глобальну зміну клімату і загрожує екологічній безпеці у регіоні, оскільки підвищуються ризики поширення інфекційних захворювань, втрати біологічного різноманіття та зниження урожайності.

Заходи з адаптації у секторі поводження з відходами включають:

- удосконалення існуючої системи поводження з відходами;
- налагодження роздільного збору та повторного використання відходів;
- інформаційно-просвітницька кампанія.

Це дозволить підвищити стійкість визначених в частині адаптації до наслідків кліматичної зміни: охорона здоров'я, навколишнє середовище та біорізноманіття, планування землекористування, освіта та ін.

Заходи з адаптації у секторі навколишнього середовища та біорізноманіття:

Навколишнє середовище та біорізноманіття – важливе національне надбання, що є основою розвитку екотуризму у регіоні, а також передумовою комфортного життя мешканців. Біологічне різноманіття – це сукупність усіх живих організмів (рослин, тварин, мікроорганізмів) на тій чи іншій території та в межах екосистеми. Зміна клімату, забруднення довкілля та експлуатація людиною природних ресурсів негативно впливають на природні екосистеми, які потребують захисту й охорони.

Заходи з адаптації у секторі навколишнього середовища та біорізноманіття:

- використання та модернізація системи геоінформаційної системи;
- кампанії з підвищення обізнаності для зацікавлених сторін.
- збереження та збільшення зелених насаджень на території громад області.

Це підвищить стійкість в частині адаптації до наслідків кліматичної зміни: охорона здоров'я, навколишнє середовище та біорізноманіття, планування землекористування, освіта, цивільний захист населення та надзвичайні ситуації та ін.

7.3. Екологічна ситуація в галузі водокористування

За даними Регіонального офісу водних ресурсів у Волинській області у 2023 році обсяги забору води становили 43,729 млн м³, що на 2,077 млн м³ більше, ніж у 2022 році. З підземних водоносних горизонтів забрано 35,829 млн м³, з поверхневих водних об'єктів – 7,9 млн м³.

Водопостачання в області експлуатують шість спеціалізованих підприємств, які створені в містах: Луцьк, Ковель, Нововолинськ, Володимир, Ківерці, Любомль. В інших населених

пунктах цю діяльність здійснюють міські, сільські та селищні виробничі управління житлово-комунального господарства, комунальні підприємства.

Загальні запаси водних ресурсів Волинської області формуються здебільшого за рахунок місцевого й транзитного річкового стоку. Загалом аналіз водного балансу засвідчує, що запасів води достатньо для забезпечення в необхідній кількості водокористувачів і водоспоживачів усіх галузей господарства. Забір прогнозних запасів підземних вод становить 990 млн.м³, що становить 4% використаної води користувачами за 2023 рік, щоб забезпечити не лише побутові потреби населення, а й технічні потреби значної кількості промислових підприємств. Основними водоспоживачами в області є комунальне господарство, сільське господарство та промисловість (харчова, цукрова).

Таким чином, запаси поверхневих вод області достатні для їх використання на різні потреби. Використання водних ресурсів в області є раціональним, водний баланс бездефіцитний.

В 2023 році в області нараховувалось 466 основних водокористувачів, якими за рік було використано 30,867 млн.м³ свіжої води, що на 0,227 млн м³ менше, ніж у попередньому році. У 2023 році всього скинуто зворотних вод 28,177 млн м³, що на 1,075 млн м³ більше, ніж у 2022 році.

Таблиця 32. Основні показники використання і відведення води, млн. м³

Показники	2021	2022	2023
Забрано води з природних водних об'єктів - всього	43,033	42,077	43,729
у тому числі для використання			
Спожито свіжої води (включаючи морську) з неї на	32,247	31,094	30,867
виробничі потреби	12,489	12,303	11,628
побутово-питні потреби	18,663	17,689	18,07
зрошення	0,744	0,777	0,887
сільськогосподарські потреби	0,105	0,064	0,283
ставково-рибне господарство	2,358	4,203	3,675
Втрати води при транспортуванні	7,011	6,443	8,624
Загальне водовідведення з нього	31,823	27,102	28,177
у поверхневі водні об'єкти	н/д	н/д	25,253
у тому числі			
забруднених зворотних вод	0,484	-	0,046
з них без очищення	0,421	-	-
нормативно очищених	20,878	17,748	19,897
нормативно чистих без очистки	6,586	5,639	5,227
Обсяг оборотної та послідовно використаної води	4,371	2,281	7,856
Частка оборотної та послідовно використаної води, %	16	15	20
Потужність очисних споруд	78,8	76,2	76,521

Таблиця 33. Забір, використання та відведення води за 2023 рік, млн м³

Назва водного об'єкту		Забрано води всього в т.ч. із поверхневих водних об'єктів	Використано води всього в т.ч. із поверхневих водних об'єктів	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти	
				всього	з них забруднених зворотних вод
Басейн Прип'ять	р.	32,781/6,911	24,261/5,161	17,563	0,046
Басейн Західний Буг	р.	10,948/0,988	6,606/0,782	7,69	-
Разом		43,729/7,899	30,867/5,943	25,253	0,046

Таблиця 34. Використання та відведення води підприємствами галузей економіки, млн м³

Галузь економіки	Використано води	З неї на:		Відведено зворотних вод у поверхневі водні об'єкти		
		побутово-питні потреби	виробничі потреби	всього	у тому числі забруднених	з них без очищення
Житлово-комунальне господарство	17,922	16,285	1,637	20,18	0,046	-
Сільське господарство	7,049	0,102	6,063	1,993	-	-
Рибне господарство	2,851	-	2,851	1,993	-	-
Промисловість	3,834	0,25	3,537	2,364	-	-
в т.ч. енергетика	1,382	0,011	1,371	-	-	-
Інші	2,105	1,422	0,391	0,716	-	-
Всього	30,867	18,07	11,628	25,253	0,046	-

Контроль якості поверхневих вод у 2023 році проводився: Регіональним офісом водних ресурсів у Волинській області, ДУ «Волинський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» та Волинським обласним центром з гідрометеорології.

За результатами досліджень гідрохімічних показників якості води встановлено перевищення гранично допустимої концентрації по азоту амонійному, залізу загальному, нітратах, біонічному споживанню кисню та інших показниках на річках Прип'ять, Стир, Турія, Стохід.

Випадків екстремально високого забруднення води річок Волині зафіксовано не було. У літній період 2023 року за результатами лабораторних досліджень 221 проба води з відкритих водойм у місцях відпочинку за мікробіологічними показниками питома вага невідповідних становила 13,1% проти 32% у 2022 році. Не відповідали вимогам проби води річок Турія (м. Ковель), Стир, Сапалаївка (м. Луцьк), озер у Ковельському районі. За результатами невідповідних проб власникам місць масового відпочинку, органам місцевого самоврядування надавались рекомендації щодо заборони купання у таких водоймах. Інформація висвітлювалась у ЗМІ та передавалась у територіальні органи Держпродспоживслужби області для вжиття заходів реагування.

Спостереження за радіоактивним забрудненням поверхневих вод у зонах впливу атомних станцій виконувалися Рівненською гідрогеолого-меліоративною експедицією на пунктах спостережень в зоні Рівненської АЕС, що розташовані на території області на річках Турія, Стир, Західний Буг, Стохід. Кількісні значення ⁹⁰Sr та ¹³⁷Cs, які були зафіксовані в 2023 році, коливаються в допустимих межах.

В області забезпечення населення питною водою здійснюється із джерел підземних водоносних горизонтів. Поверхневі водойми використовуються для організованого відпочинку, купання та заняття спортом. Контроль за якістю питної води на території Волинської області здійснювали Державна установа «Волинський ОЛЦ МОЗ України» та Головне управління Держпродспоживслужби в області.

Централізоване водопостачання населення області здійснюється лише з підземного водоносного горизонту.

Під наглядом Головного управління Держпродспоживслужби у Волинській області перебуває 378 водопроводів та 792 джерела нецентралізованого водопостачання.

Особлива увага при здійсненні моніторингу факторів навколишнього середовища приділялася оцінці якості та безпечності питної води, що постачається в дитячі навчально-виховні заклади та заклади оздоровлення/відпочинку для дітей.

7.4. Стан ґрунтів

Ґрунти є одна із найважливіших складових частин природних комплексів, оскільки вони утворилися внаслідок взаємодії компонентів ландшафту.

Ґрунтовий покрив області надзвичайно строкатий, особливо в поліській зоні, що зумовлено впливом геологічних і геоморфологічних особливостей місцевості, клімату й рослинності. Поряд із ґрунтами, які мають високу природну родючість, наявні низькородючі, що мають відповідні фізико-хімічні особливості, запаси поживних речовин, гранулометричний склад й інші показники. Це впливає на розміщення сільськогосподарських культур, технологію їх вирощування, концентрацію та спеціалізацію виробництва, на величину і якість урожаю.

Відмінні особливості природних умов Полісся й Волинської височини позначилися на процесах ґрунтоутворення. На Поліссі переважають дерново-підзолисті, дернові оглеєні, лучно-болотні, торф'яно-болотні та торфові на торфовищах низинних, а на Волинській височині – сірі й темно-сірі опідзолені та чорноземи, на заплавах приток Західного Бугу й Стиру – торф'яно-болотні та торфові на торфовищах низинних.

Торфові ґрунти охоплюють 244,3 тис. га, або 12,9 %. Займають найбільші площі в долині річки Прип'ять та межиріччя Турії й Стоходу північніше Камінь-Каширського, а також межиріччя Стоходу та Стиру північніше від Маневич і на північний захід від Любомля до Західного Бугу. Площа всіх типів ґрунтів на території Волинської області сягає 1903,0 тис. га.

У структурі ґрунтового покриття Волинської області значні площі – 1076,7 тис. га (56,7 %) – займають гідроморфні ґрунти; серед них – лучно-болотні, болотні, торфово-болотні й торфові – 411,4 тис. га (21,7 %). Вони поширені майже в усіх адміністративних районах, із них площа антропогенно-змінених ґрунтів, що утворилися внаслідок осушення, становить 59,2 тис. га (3,1 % загальної площі сільськогосподарських угідь) і має тенденцію до зростання.

Реакція ґрунтового розчину відіграє важливу роль у розвитку рослин і ґрунтових мікроорганізмів, впливає на швидкість і напрямок перебігу в ньому хімічних і біохімічних процесів. Засвоєння рослинами елементів живлення, інтенсивність мікробіологічної життєдіяльності, мінералізація органічної речовини, розкладення ґрунтових мінералів і розчинення різноманітних важкорозчинних сполук, коагуляція і пептизація колоїдів та інші фізико-хімічні процеси великою мірою визначають реакцію ґрунту.

Для забезпечення нормального розвитку сільськогосподарських культур в умовах зростаючого забруднення оточуючого середовища ґрунти потребують тривалого екологічного обстеження – моніторингу.

В області моніторинг за станом забруднення ґрунтів здійснюють:

Волинська філія ДУ «Держґрунтохорона»;

Державна екологічна інспекція у Волинській області;

Головне управління Держгеокадастру у Волинській області.

Волинською філією щорічно проводиться агрохімічне обстеження та паспортизація земель сільськогосподарського призначення у господарствах всіх форм власності і сільських радах на площі близько 100 тис. гектарів, з якої відбирається 12 – 13 тисяч ґрунтових зразків і

проводяться до 60 тисяч аналізів з метою визначення показників родючості ґрунтів і рівнів забруднення їх важкими металами, радіонуклідами і залишковими кількостями пестицидів. На основі цих досліджень проводиться узагальнення отриманих результатів агрохімічного обстеження ґрунтів за типами сільськогосподарських угідь, розробляються агрохімічні картограми та паспорти кожного поля (ділянки) та конкретні науково обґрунтовані рекомендації по ефективному, екологічно безпечному застосуванню агрохімічних заходів.

7.5. Природно-заповідний фонд

Природно-заповідний фонд області (далі – ПЗФ) представлений наступними категоріями заповідності: природний заповідник, національні природні парки, заказники, заповідні урочища, пам'ятки природи, ботанічний сад, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Станом на 01 січня 2024 року на території Волинської області знаходиться 400 територій та об'єктів природно-заповідного фонду, з них 27 – загальнодержавного значення та 373 – місцевого значення. Фактична площа заповідності області складає 220848,3323 га.

На сьогодні питома вага площі заповідності в області складає 11,72 %. Враховуючи, що більше 15 тис. га територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення увійшли до складу територій загальнодержавного значення, фактична площа заповідності області становить – 10,96 %.

Таблиця 35. Розподіл природно-заповідного фонду за категоріями

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ			
	разом			% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	К-сть, од.	площа, га		
		усього	у т. ч. надана в постійне користування	
1	2	3	4	5
Природні заповідники	1	2975,7	2975,7	1,26
Національні природні парки	3	121767,84	30289,9	51,59
Заказники, усього	225	95344	X	40,4
в т. ч. ландшафтні	38	20640,1	X	8,75
лісові	39	5723	X	2,42
ботанічні	34	2642,7	X	1,12
загальнозоологічні	35	37241,97	X	15,78
орнітологічні	15	3586,1	X	1,52
іхтіологічні	1	46	X	0,02
гідрологічні	62	25374,03	X	10,75
загальногеологічні	1	90,1	X	0,04
Пам'ятки природи, усього	131	741,8	X	0,31
в т. ч. комплексні	1	30	X	0,01
ботанічні	101	311,85	X	0,13
зоологічні	7	44,5	X	0,02
гідрологічні	18	201,95	X	0,09
пралісові	4	153,5	X	0,07
Заповідні урочища	27	15064,02	X	6,38
Ботанічні сади	1	10	X	0,004

Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	12	110,63	X	0,05
РАЗОМ	400	236013,99	33265,63	100,00

Території національних природних парків Шацького та Прип'ять-Стохід, а також Черемського природного заповідника мають статус водно-болотних угідь міжнародного значення відповідно до Рамсарської конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів.

7.6. Поводження з відходами

Основним джерелом утворення відходів у Волинській області є підприємства гірничо-добувного, машинобудівного, будівельного, деревообробного комплексів.

Протягом 2023 року в області утворювалися відходи I-III класу небезпеки (відпрацьовані люмінесцентні лампи, акумулятори, нафтопродукти, шлами гальванічного виробництва), IV класу небезпеки (відходи деревообробної промисловості), а також побутові відходи та відходи вуглевидобувної промисловості.

Таблиця 36. Накопичення відходів суб'єктами господарювання

№ з/п	Показники	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	112	
2	Накопичено небезпечних відходів (I-III кл.), усього	тис.т.	108,442	
	у тому числі:			
3	відходи 1 класу небезпеки	тис.т	4,41	
4	відходи 2 класу небезпеки	тис.т	102,689	
5	відходи 3 класу небезпеки	тис.т	1,343	

Таблиця 37. Показники утворення відходів у динаміці за 2021 - 2023 роки

№ з/п	Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік
1	Обсяги утворення відходів:			
	Промислові (у т.ч. гірничопромислові) відходи, т *	45640,0	16754,0	-
	Відходи за формою 14-МТП (номенклатура з 17 видів), т	-	-	-
	Небезпечні (токсичні) відходи(за формою звітності № 1 – небезпечні відходи), т	14,814	22,771	4,41
	Відходи житлово-комунального господарства, тис. м³	1225	1223,7	385598
	Загальна кількість відходів, т	515,783	566,103	582,493
2	Інтенсивність утворення відходів:			
	Загальна кількість відходів на одиницю ВРП, кг/ 1 млн.грн	**	**	**
	Утворення небезпечних (токсичних) відходів I-III класів небезпеки на одиницю ВРП, кг/ 1 млн.грн**	**	**	**
	Утворення твердих побутових відходів на особу, м³/ на 1 чол.	0,001	0,001	0,001

* відходи (пуста порода від днопоглиблювальних робіт);

Значна кількість небезпечних відходів, яка утворилася в 2023 році на території області була передана підприємствам, діяльність яких пов'язана із збиранням, перевезенням та утилізацією відходів.

З метою вилучення небезпечних відходів із загальної маси ТПВ в дошкільних навчальних закладах та школах Луцької міської територіальної громади встановлений 90 спеціальний контейнер для збору побутових хімічних джерел струму (батареї та акумулятори), 5 контейнерів – для ртутних термометрів та люмінесцентних ламп та 25 приймальних пунктів небезпечних відходів у м. Ковель.

Таблиця 38. Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки

№ з/п	Показники	2021	2022	2023
1	Утворилося	630,242	566,103	582,493
2	Одержано від інших підприємств	-	-	355.502
3	у тому числі з інших країн	-	-	--
4	Використано	109,89	177,95	251,362
5	Знешкоджено (знищено)	-	-	-
6	у тому числі спалено	14,71	23,742	27,623
7	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	242,29	189,739	109.971
8	Передано іншим підприємствам	413,045	367,644	189,429
9	у тому числі іншим країнам	-	-	-
10	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств	-	-	-
11	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	0,1	*	*
12	Наявність на кінець року у сховищах організованого складування та на території підприємств	7,384	34,780	8,730

* інформація надається станом на 01.01.2021 у зв'язку з відсутністю поданих Головним управлінням статистики у Волинській області статистичних даних за 2022 та 2023 роки з урахуванням Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни».

У 2023 році збільшилась кількість населених пунктів області, де запроваджено часткове роздільне збирання побутових відходів.

Частковим роздільним збиранням побутових відходів охоплено орієнтовно до 69 % населення.

Станом на 01.01.2024 року на території області налічується 467 діючих місць видалення відходів, а це 11 полігонів твердих побутових відходів та 456 сміттєзвалищ, з них паспортизовано лише 28% та 6% мають оформлені державні акти на земельні ділянки або договори оренди землі, а це близько 226 га земель, на яких накопичено понад 1 млн тонн сміття.

Полігони твердих побутових відходів (далі - ТПВ) розташовані на території міст Луцька, Ковеля, Володимира, Нововолинська та Камінь-Каширського, Ковельського, Володимирського та Луцького районів та побудовані відповідно до розробленої та погодженої у встановленому законодавством порядку проектно-кошторисної документації.

Полігони твердих побутових відходів (далі - ТПВ) розташовані на території міст Луцька, Ковеля, Володимира, Нововолинська та Камінь-Каширського, Ковельського, Володимирського та Луцького районів та побудовані відповідно до розробленої та погодженої у встановленому законодавством порядку проектно-кошторисної документації.

Із 11 діючих полігонів ТПВ, 7 полігонів переповнені, полігони м. Нововолинськ та м. Ковель заповнені від 80 до 99%, решта 2 полігони спроможні на певний період (від 2 до 5 років) забезпечити потребу своїх населених пунктів у розміщенні побутових відходів.

Основним способом видалення твердих побутових відходів в області є їх захоронення на сміттєзвалищах. Система роздільного збирання відходів впроваджується в основному на ПЕТ- пляшки

Таблиця 39. Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) станом на 01.01.2024 року

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га
	Полігони:	11	30,445 (проектна)
	в тому числі:		
1	Володимирський район	3	7,79
2	м. Ковель	4	10,26
3	Луцький район	2	6,235
4	м. Камінь-Каширський	2	6,16
	Заводи по переробці твердих побутових відходів:	-	-

Висновки

Основним способом видалення твердих побутових відходів є їх захоронення на сміттєзвалищах, що в переважній більшості не відповідає санітарно-екологічним нормам. На даний час в області існує унітарна система збирання відходів, при якій всі побутові відходи збираються в одну ємність. Ситуацію ускладнює відсутність ефективної системи збору та формування окремих видів відходів як вторинної сировини. Як результат, на сміттєзвалище потрапляє значна кількість матеріалів, які мають високу ресурсну цінність та підлягають переробці (скло, папір, метал). Система роздільного збирання відходів впроваджується поетапно на основі ПЕТ- пляшки.

Актуальним залишається збереження біо- та ландшафтного різноманіття, формування екомережі та розвиток природно-заповідного фонду області.

Розділ 8. Головні чинники та сценарії розвитку області

8.1. SWOT-аналіз (аналіз сильних, слабких сторін регіону, можливостей і загроз)

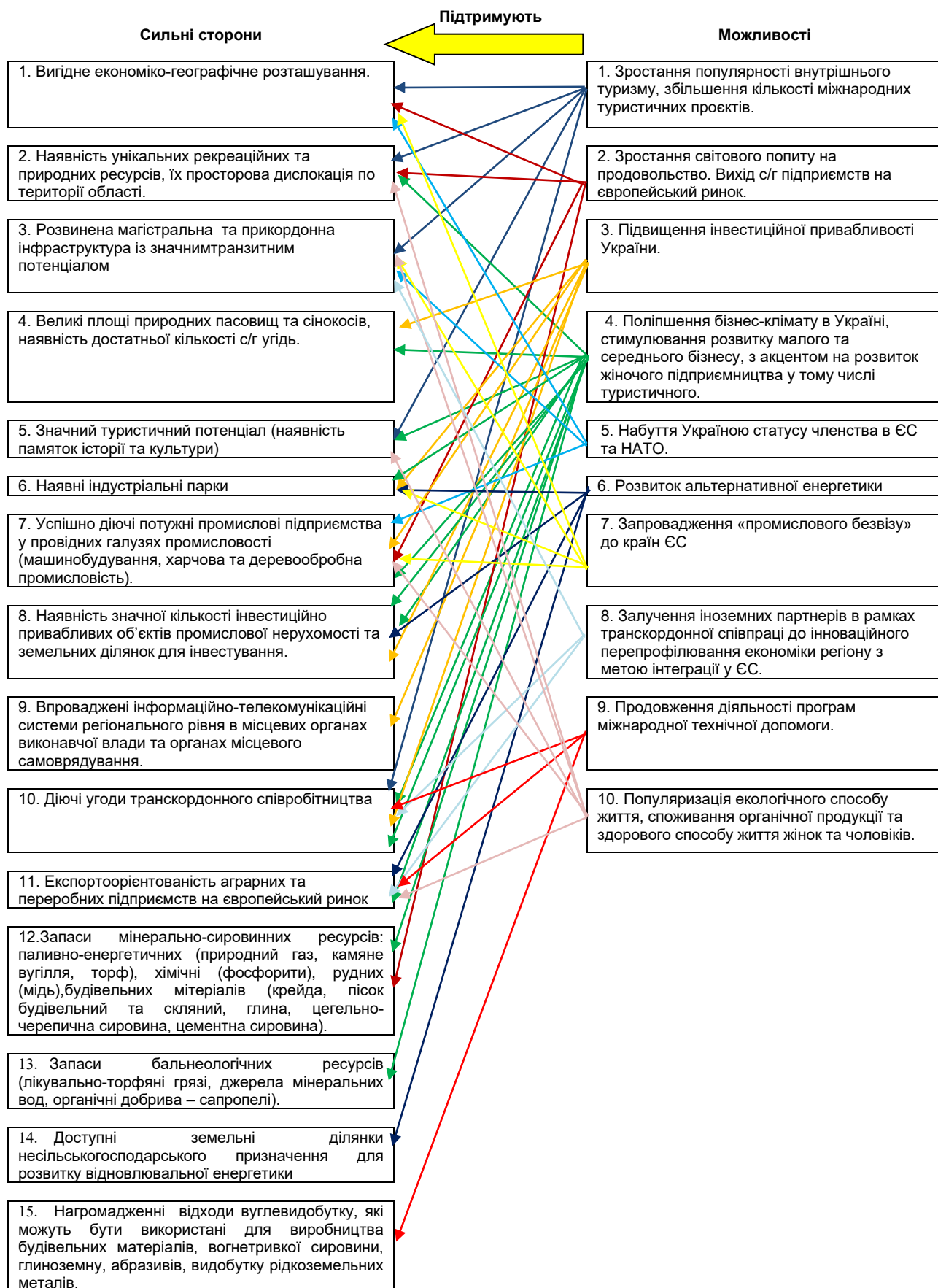
SWOT-аналіз Волинської області проведено з урахуванням стану та тенденцій розвитку регіону, актуальних проблемних питань галузей господарського комплексу та соціальної сфери, висновків до розділів аналітичної частини Стратегії (актуалізованого соціально-економічного аналізу розвитку області за 2012-2018 рр. з врахуванням періоду після повномасштабного вторгнення росії в Україну), сучасного стану розвитку регіону, а також пропозицій, наданих членами обласної робочої групи з актуалізації Стратегії.

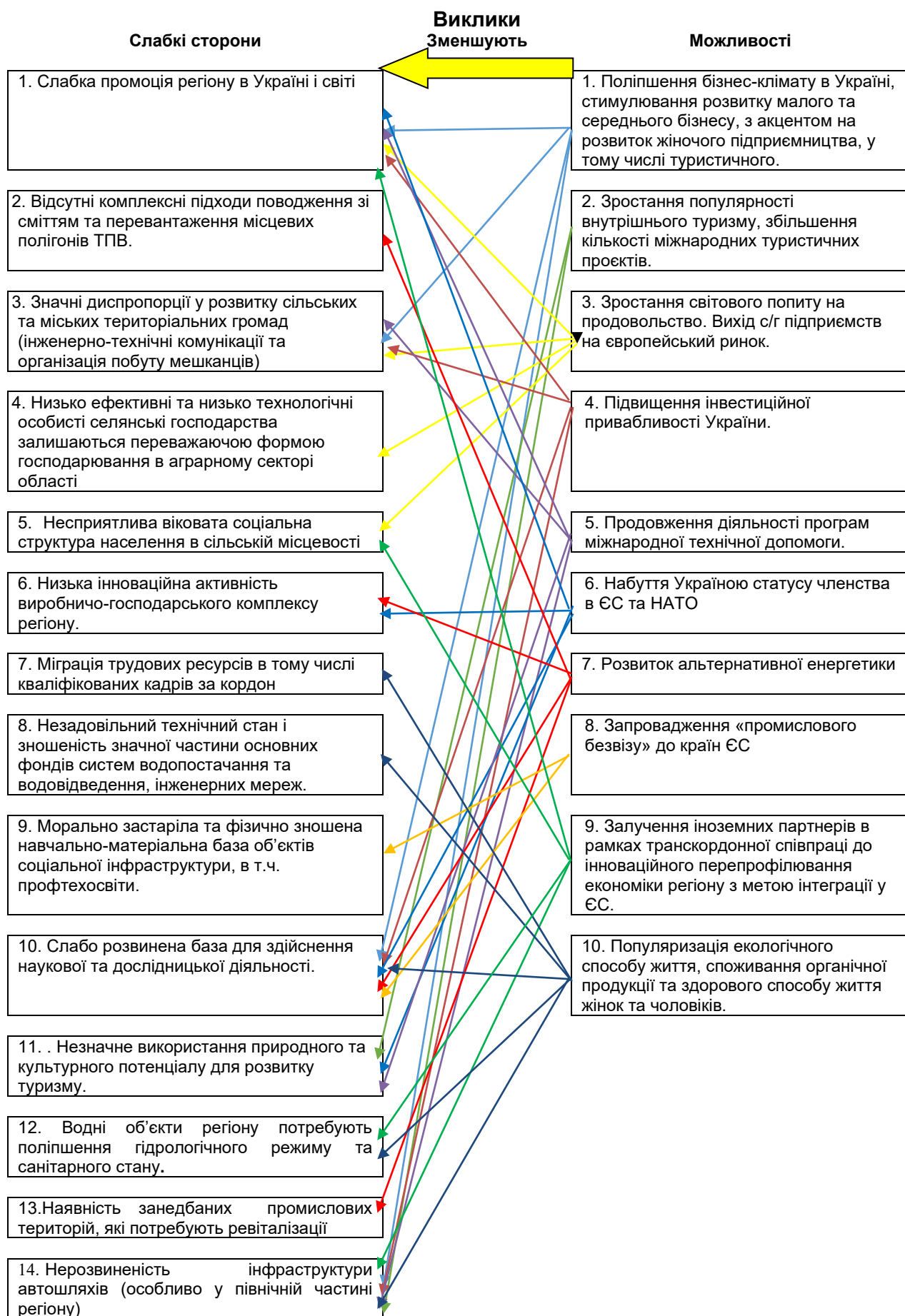
Результати SWOT-аналізу

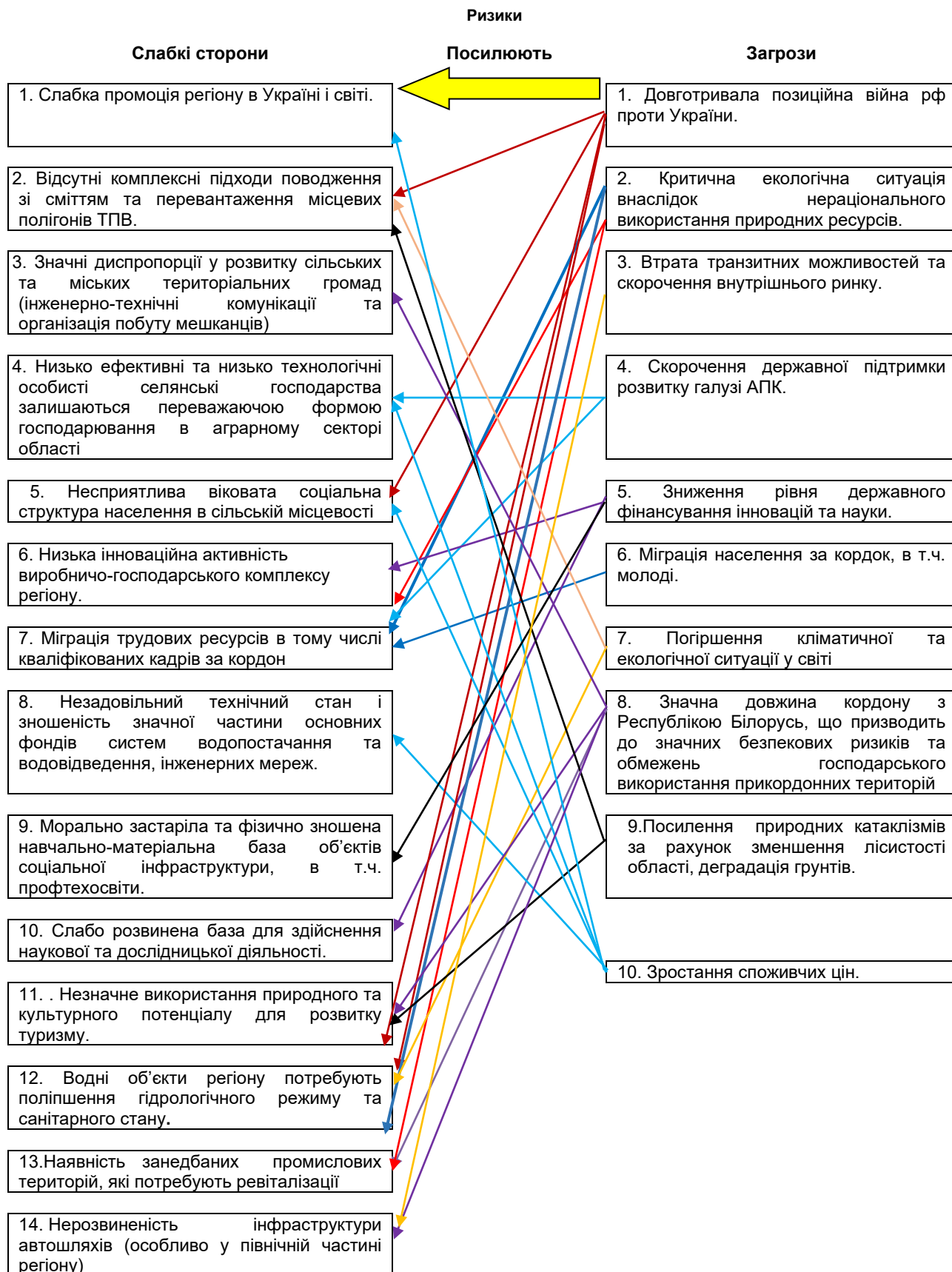
СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
1. Вигідне економіко-географічне розташування. 2. Наявність унікальних рекреаційних та природних ресурсів, їх просторова дислокація по території області. 3. Розвинена магістральна транспортна та прикордонна інфраструктура із значним транзитним потенціалом. 4. Великі площі природних пасовищ та сінокосів, наявність значної кількості с/г угідь. 5. Значний туристичний потенціал (наявність пам'яток історії та культури). 6. Наявні індустріальні парки. 7. Успішно діючі потужні промислові підприємства у провідних галузях промисловості (машинобудування, харчова та деревообробна промисловість). 8. Наявність значної кількості інвестиційно привабливих об'єктів промислової нерухомості та земельних ділянок для інвестування. 9. Впроваджені інформаційно-телекомунікаційні системи регіонального рівня в місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування. 10. Діючі угоди транскордонного співробітництва. 11. Експортоорієнтованість аграрних та переробних підприємств на європейський ринок. 12. Запаси мінерально-сировинних ресурсів: паливно-енергетичних (природний газ, кам'яне вугілля, торф), хімічних (фосфорити), рудних (мідь), будівельних матеріалів (крейда, пісок будівельний та скляний, глина, цегельно-черепична сировина, цементна сировина). 13. Запаси бальнеологічних ресурсів (лікувально-торф'яні ґразі, джерела мінеральних вод; органічні добрива – сапропелі).	1. Слабка промоція регіону в Україні і світі. 2. Відсутні комплексні підходи поводження зі сміттям та перевантаження місцевих полігонів ТПВ. 3. Значні диспропорції у розвитку сільських та міських територіальних громад (інженерно-технічні комунікації та організація побуту мешканців). 4. Низько ефективні та низько технологічні особисті селянські господарства залишаються переважаючою формою господарювання в аграрному секторі області. 5. Несприятлива вікова та соціальна структура населення в сільській місцевості 6. Низька інноваційна активність виробничо-господарського комплексу регіону. 7. Міграція трудових ресурсів в т.ч. кваліфікованих кадрів за кордон. 8. Незадовільний технічний стан і зношеність значної частини основних фондів систем водопостачання та водовідведення, інженерних мереж. 9. Морально застаріла та фізично зношена навчально-матеріальна база об'єктів соціальної інфраструктури, в т.ч. профтехосвіти. 10. Слабо розвинена база для здійснення наукової та дослідницької діяльності 11. Незначне використання природного та культурного потенціалу для розвитку туризму. 12. Водні об'єкти регіону потребують поліпшення гідрологічного режиму та санітарного стану.

14. Доступні земельні ділянки несільськогосподарського призначення для розвитку відновлюваної енергетики 15. Нагромаджені відходи вуглевидобутку, які можуть бути використані для виробництва будівельних матеріалів, вогнетривкої сировини, глинозему, абразивів, видобутку рідкоземельних металів.	13. Наявність занедбаних промислових територій, які потребують ревіталізації. 14. Нерозвиненість інфраструктури автошляхів (особливо у північній частині регіону).
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
1. Поліпшення бізнес-клімату в Україні, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, з акцентом на розвиток жіночого підприємництва, в т.ч туристичного. 2. Зростання світового попиту на продовольство. Вихід с/г та переробних підприємств на європейський ринок. 3. Зростання популярності внутрішнього туризму, збільшення кількості міжнародних туристичних проєктів. 4. Підвищення інвестиційної привабливості України 5. Залучення іноземних партнерів в рамках транскордонної співпраці до інноваційного перепрофілювання економіки регіону з метою інтеграції у ЄС. 6. Набуття Україною статусу членства в ЄС та НАТО. 7. Продовження діяльності програм міжнародної технічної допомоги. 8. Запровадження «промислового безвізу» до країн ЄС. 9. Популяризація екологічного способу життя, споживання органічної продукції та здорового способу життя. 10. Розвиток альтернативної енергетики. 11. Можливості розвитку транскордонної співпраці з країнами центральної та західної Європи. 12. Можливість розвитку транскордонної співпраці завдяки наявності відрізка «європейської» (1435 мм) залізниці до м. Ковеля. 13. Збільшення попиту на альтернативне паливо з відходів деревообробки, сільгоспвиробництва, енергетичної лози тощо. 14. Поширення інформаційно-комунікаційних технологій, у т.ч. для аналізу даних при прийнятті управлінських рішень. 15. Диверсифікація та розвиток економіки регіону в результаті впровадження справедливої трансформації вугільних громад області в рамках декарбонізації. 16. Розвиток сучасних організаційних форм в агросекторі, міжнародна сертифікація операторів органічної продукції.	1. Довготривала позиційна війна РФ проти України. 2. Критична екологічна ситуація внаслідок нераціонального використання природних ресурсів. 3. Втрата транзитних можливостей та скорочення внутрішнього ринку. 4. Скорочення державної підтримки розвитку галузі АПК. 5. Зниження рівня державного фінансування інновацій та науки. 6. Посилення природних катаклізмів за рахунок зменшення лісистості області, деградація ґрунтів. 7. Зростання споживчих цін. 8. Міграція населення за кордон, в т.ч. молоді 9. Погіршення кліматичної та екологічної ситуації в світі 10. Значна довжина кордону з Республікою Білорусь, що призводить до значних безпекових ризиків та обмежень господарського використання прикордонних територій.

8.2. SWOT – матриця. Порівняльні переваги

Переваги (визначені за результатами аналізу сильних сторін і можливостей)

Основною перевагою Волинської області є наявність унікальних рекреаційних та природних ресурсів, а також її економіко-географічне розташування (кордон з Польщею), що дозволяє використовувати транзитний рух товарів і послуг, співпрацювати з сусідніми регіонами (особливо з Люблінським воєводством), дає можливість транскордонного співробітництва, вихід промислових, с/г підприємств на європейський ринок. Розвинена магістральна транспортна та прикордонна інфраструктура із значним транзитним потенціалом.

В області представлена велика кількість пам'яток історії та культури, музеїв, які дають можливість розвивати значний туристичний потенціал.

Такі сильні сторони, як успішно діючі потужні промислові підприємства у провідних галузях промисловості (машинобудування, харчова та деревообробна промисловість), наявність значної кількості інвестиційно привабливих об'єктів промислової нерухомості та земельних ділянок для інвестування, а також наявність трудових ресурсів можуть підсилюватися такими можливостями, як запровадження «промислового безвізу» до країн ЄС, поліпшення бізнес-клімату в Україні, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу.

Продовження діяльності програм міжнародної технічної допомоги дасть можливість подальшому розвитку економічного потенціалу, сприятиме активному розвитку територіальних громад, подальшому розвитку магістральної транспортної та прикордонної інфраструктури.

Виклики (визначені за результатами аналізу слабких сторін і можливостей).

Відтік трудових ресурсів за кордон та прискорення депопуляції населення несе загрозу подальшому відтоку молоді в інші регіони країни та за кордон та призведе до скорочення трудових ресурсів (втрата людського капіталу). Особливої уваги також потребує піклування про найбільш вразливі категорії громадян до яких відносяться жінки пенсійного віку, частка яких у Волинській області складає 67% серед усіх осіб віком від 65 років та старше.

Втрата транзитного потенціалу та вимушена переорієнтація транспортно-логістичних потоків. Створення міжнародних транспортних коридорів України сприятиме не тільки досягненню стратегічних цілей інтеграції до Європейського Союзу, але й вирішенню таких завдань: залучення додаткових інвестицій у розвиток транспортної системи; прискорення темпів відновлення від занепаду вітчизняних виробників; тощо.

Поліпшення бізнес-клімату в Україні, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, з акцентом на розвиток жіночого та молодіжного підприємництва, у тому числі туристичного в сфері послуг та переробки сприятиме поліпшенню використання природного та культурного потенціалу для розвитку туризму, створенню регіонального продукту. Сприятиме зниженню рівня безробіття жінок та чоловіків, значної тіньової зайнятості.

Розширення міжнародних транспортних коридорів по території України дасть можливість ліквідувати незадовільний стан автомобільних доріг регіонального та місцевого значення.

Продовження реалізації програм міжнародної технічної допомоги сприятиме покращенню технічного та технологічного стану значної частини основних фондів систем водопостачання та водовідведення, енергопостачання в тому числі заснованого на альтернативних джерелах енергії, інженерних мереж у житловому фонді, ліквідує значні диспропорції у розвитку сільських та міських територіальних громад (інженерно-технічні комунікації та організація побуту мешканців).

Зростання бюджетної самостійності громад у зв'язку із децентралізацією влади, проведення адмінреформи дасть можливість сформувати такі громади, які дійсно будуть спроможними вирішувати всі питання місцевого значення, швидшому використанню економічного, соціального та культурного потенціалу для розвитку регіону, сприятиме ліквідації значних диспропорцій у розвитку сільських та міських територіальних громад (інженерно-технічні комунікації та організація побуту мешканців). Зменшиться дотаційність бюджету Волинської області.

Ризики (визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз).

Нестабільність економічної та політичної ситуації в Україні може посилити високий рівень безробіття, тіньову зайнятість. Це в свою чергу збільшить дотаційність бюджету області, значне соціальне навантаження бюджетів області при вкрай недостатніх обсягах бюджетів розвитку.

Скорочення державної підтримки розвитку галузі АПК посилить такі слабкі сторони як особисті низько ефективні та низько технологічні селянські господарства залишаються

переважаючою формою господарювання в аграрному секторі області та високий рівень безробіття.

Зниження рівня державного фінансування інновацій та науки несе ризик подальшому існуванню незначної частки високотехнологічної інноваційної продукції у структурі виробництва регіону, і морально застарілої та фізично зношеної навчально-матеріальної бази об'єктів соціальної інфраструктури, в т.ч. профтехосвіти.

Ключові проблеми розвитку області

На основі проведеного SWOT-аналізу можна визначити ключові проблеми розвитку області, які перешкоджають гармонійному розвитку регіону, а саме:

- високий ступінь зношеності основних фондів;
- обмеженість власних інвестиційних ресурсів підприємств для модернізації виробництва;
- висока питома вага зайнятих в неофіційному секторі економіки;
- слабо-диверсифікована економіка регіону;
- недостатня пропозиція робочих місць у сільській місцевості;
- значний рівень відтоку активних і кваліфікованих працівників за межі регіону в пошуках більш високих заробітних плат;
- низький рівень трансферу технологій;
- низький рівень інституційної та інфраструктурної підтримки підприємництва;
- нераціональне використання земельних ресурсів.

8.3. Сценарії розвитку Волинської області на 2021 - 2027 рр.

Сценарії розвитку Волинської області - деяка послідовність подій, що відображають можливі структурні зрушення, які можуть відбутися в майбутньому із значною долею ймовірності за певних умов. Такі умови, або фактори, можуть бути як зовнішні, так і внутрішні (формується всередині самою системою).

Актуалізація Стратегії зумовлена необхідністю врахування викликів, відображених у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 р., серед яких:

- наслідків повномасштабної війни РФ проти України та їх вплив на територіальні громади регіону, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;
- набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами, та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;
- рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності забезпечення зв'язку з процесом відновлення України;
- внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;
- міжнародних кліматичних зобов'язань України.

Моделювання сценаріїв розвитку Волинської області на період до 2027 року здійснюється з урахуванням наступних факторів:

- Україна втратила значний економічний потенціал, податкові та митні надходження, робочі місця. Відтак, підтримка бюджету значною мірою здійснюється за рахунок зовнішньої допомоги;
- складні соціально-економічні, безпекові умови, у яких знаходиться Україна, а також початок діалогу про можливість вступу в Європейський Союз вимагають від української влади інтенсивного проведення реформ. Однією зі сфер, яка зазнає змін та набуде більшої ваги, буде державна регіональна політика. Ймовірно, будуть удосконалені цифрові інструменти для більш тісного зв'язку між елементами планування-фінансування-реалізації-моніторингу проектів регіонального розвитку;
- передбачається нарощення міжнародної грантової підтримки, що може мати позитивний вплив на поширення навичок проектного управління серед представників органів влади, місцевого самоврядування, організацій громадянського суспільства, бізнесу;
- зростання світового попиту на продукцію сільського господарства та харчової промисловості стимулюватиме виробників підвищувати якість продукції, у т.ч. впроваджувати стандарти Європейського Союзу;
- суттєве погіршення платіжного балансу через втрату економічного потенціалу стимулюють українську владу оптимізувати бюджетні видатки і застосовувати більш широкий спектр інструментів розвитку бізнесу;

- дефіцит кадрів, який вже зараз відчуває значна частина підприємств, буде ставати дедалі гострішим в умовах продовження військових дій, і збережеться також після їх припинення;
- внаслідок впливу повномасштабної війни в Україні зазнала суттєвої трансформації транспортна логістика, зокрема, на період військових дій закритися білоруський напрям та авіап перевезення, суттєво ускладнилися морські перевезення, посилюються залізничні та автомобільні перевезення у напрямках країн ЄС;
- посилення безпекових умов для забезпечення життєдіяльності, підтримка енергонезалежності стали більш актуальними та будуть залишатися в переліку пріоритетів у середньостроковій перспективі. Частина територій України на відстані 30 км до кордонів з РФ та Білоруссю стали високо ризикованими для економічного використання, і матимуть такий статус надовго після завершення військових дій;
- найближче десятиліття буде спостерігатися зростання попиту на послуги у сфері охорони здоров'я, а також реабілітації та реінтеграції постраждалих унаслідок війни осіб.

Інерційний сценарій

(область рухається по інерції, зовнішні та внутрішні фактори впливу залишаються незмінними: активні військові дії продовжуються в умовах поступового зниження зовнішньої бюджетної та військової підтримки України, прискорюється скорочення чисельності населення за рахунок військових втрат та еміграції, гальмується проведення реформ, деградує система управління, інтеграція в ЄС гальмується).

Регіональний рівень:

Інерційний сценарій характеризується скороченням кількості працездатних і зростанням кількості непрацездатних в структурі населення області. На ринку праці зростатиме дефіцит кваліфікованих працівників, зокрема через мобілізацію, а також через міграційний відтік жінок і молоді за кордон. Збільшиться масштаб неформальної зайнятості.

Економічний потенціал та структура економіки області суттєво не зміняться. Обсяги реалізації промислової продукції дуже повільно зростатимуть. Підприємства поступово продовжуватимуть нарощувати випуск нових видів продукції, які відповідатимуть стандартам Європейського Союзу, а також працюватимуть над розширенням ринків збуту в Європі та інших частинах світу.

За інерційним сценарієм провідними галузями промислового комплексу залишатимуться харчової, машинобудівної, деревообробної та виробництва паперу, виробництва гумових та пластмасових виробів, виробництва меблів, металургійного виробництва, текстильного виробництва та виробництва одягу, добувної і хімічної галузей.

Загалом темпи зростання обсягів випуску продукції з високою доданою вартістю будуть дещо вищими, ніж зростання виробництва продукції загалом.

Дефіцит кадрів з кожним наступним роком буде зростати і суттєво обмежуватиме можливості підприємств усіх галузей. Особливо гостро цей фактор вплине на малі підприємства, що працюють на місцеві ринки збуту та розміщені в напрямку від Луцька до Львівської області а також кордону з Польщею. Підприємства-експортери відчуватимуть дефіцит кадрів не так гостро, оскільки вища рентабельність дозволить платити порівняно вищі заробітні плати і за рахунок цього швидше знаходити нових працівників.

В умовах зростання попиту на глобальному ринку обсяги аграрного виробництва у межах області суттєво не зростатимуть, однак відбуватиметься поступове заміщення традиційних видів рослинництва (зернові) на культури, які розширюватимуть можливості їх переробки та експорту. В умовах високої вартості кредитних коштів модернізація галузі та запровадження сучасних технологій відбуватимуться повільно.

Малі і середнє підприємство забезпечуватимуть найбільший відсоток виробництва продукції (товарів, робіт і послуг) та робочих місць, однак форми і обсяги стимулювання розвитку таких підприємств залишатимуться недостатніми.

Зростання капітальних інвестицій відбуватиметься вкрай повільними темпами, кардинально не впливатиме на зміну ситуації в економіці області.

З вказаних причин зростання продуктивності праці відбуватиметься нижчими темпами, ніж зростання заробітної плати, що негативно впливатиме на конкурентоспроможність продукції місцевих виробників.

Як результат, за інерційним сценарієм питома вага експорту в загальному обсязі виробництва продукції (товарів, робіт і послуг) в регіоні зростатиме несуттєво і залишатиметься нижчою, ніж в середньому по Україні.

Оптимістичний сценарій

(область активно використовує можливості в умовах: припинення військових дій на вигідних для України умовах, проведення необхідних для інтеграції в ЄС внутрішніх реформ, інтенсифікації залучення інвестицій, масштабної ресурсної підтримки в рамках програми ЄС «Підтримка України»).

Регіональний рівень:

За оптимістичним сценарієм в області здійснюватимуться суттєві соціально-економічні перетворення.

Покращиться доступ підприємств до позичкового капіталу та грантів, розшириться спектр можливостей, для яких бізнес (у тому числі, малий та мікро) зможе отримувати кошти та інші види підтримки.

Впровадження комплексу реформ (у сфері дерегуляції, податкового та митного законодавства, захисту прав інвесторів, стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності) у поєднанні із системною роботою органів влади області щодо забезпечення інвестиційної привабливості регіону, створення у Волинській області сприятливих умов для започаткування та ведення бізнесу, дасть можливість залучити в регіон значні обсяги інвестицій та суттєво підвищити ділову активність.

Це сприятиме забезпеченню інноваційного сценарію розвитку господарського комплексу – зростанню питомої ваги високотехнологічних інноваційних галузей: харчової, машинобудівної, деревообробної та виробництва паперу, виробництва гумових та пластмасових виробів, виробництва меблів, металургійного виробництва, текстильного виробництва та виробництва одягу, добувної і хімічної галузей.

Нові високотехнологічні виробництва створюватимуться в сільському господарстві, транспорті, торгівлі. Розвиватиметься зайнятість в третинному секторі (індивідуальні креативні, крафтові проекти).

В аграрному секторі зростатиме чисельність малих підприємств та кооперативних об'єднань. Якість продукції багатьох місцевих сільгоспвиробників буде приведена у відповідність із європейськими стандартами.

Додатковий стимул для розвитку отримає малий та середній бізнес, який забезпечить тісну співпрацю зі стратегічними інвесторами.

Волинська область, на відміну від більшості регіонів України, матиме суттєво кращі демографічні показники відтворення населення. Потреба у висококваліфікованих кадрах, яка виникає внаслідок технологічної модернізації, задовольнятиметься, переважно, місцевими фахівцями (підготовка та перепідготовка відповідних кадрів, удосконалення системи освіти). Очікується повернення і реінтеграція мігрантів, початок дії програм підтримки та професійної реабілітації ветеранів.

Запровадження високоефективних технологій сприятиме зниженню енерго- та матеріаломісткості виробництва, зростанню продуктивності праці та чисельності зайнятих.

Екологічна ситуація на території області залишатиметься задовільною.

Поступово покращуватиметься інфраструктура територіальних громад, що підвищить якість життя населення області.

За цим сценарієм, починаючи з 2025 р., передбачається динамічне зростання:

- валового регіонального продукту - на 5-9% щороку;
- обсягу промислового виробництва - понад 6% щороку;
- валової продукції сільського господарства - на 5% щороку;
- обсягу капітальних інвестицій - на 15% щороку;
- обсягу експорту товарів - на 5 – 6% щороку;
- середньомісячної заробітної плати - понад 10% щороку.

Реалістичний сценарій

Впровадження реформ створює підґрунтя для поступової технологічної модернізації промислових підприємств та покращання інвестиційного клімату як в країні так і в регіоні.

В результаті вираженої інвестиційної політики поступово відбувається технологічна модернізація промислових та сільськогосподарських підприємств, та, відповідно, зростання їх продуктивності.

Однією з підстав економічного розвитку регіону стає ефективна інвестиційна політика. Вона реалізується скоординованими зусиллями регіональної та місцевих (міст і районів) влад, а її основним завданням є підвищення інвестиційної привабливості регіону, формування привабливих інвестиційних продуктів та їх ефективне просування на інвестиційні ринки.

Внаслідок підвищення інтересу з боку іноземних інвесторів відбуваються поступові зміни в сільському господарстві: створюються високотехнологічні підприємства вирощування і переробки с/г продукції, в першу чергу тваринництві та овочівництві/садівництві.

Екологічна ситуація та рівень екологічної безпеки області не зазнає суттєвих змін і відповідає сьогоdnішній ситуації. Стан атмосферного повітря по області залишається стабільним і в порівнянні з минулими роками значно не погіршується.

Мережа закладів і надання освітніх послуг покращуються повільно в межах доступних фінансових ресурсів. Проблеми розвитку освіти області будуть поступово вирішуватись, однак це не забезпечить комплексного їх вирішення.

Продовжуватиметься реформування закладів охорони здоров'я: розвиток госпітальних округів з врахуванням особливостей адміністративної реформи, розвиток спроможної мережі закладів первинної медичної допомоги. Продовжиться співпраця з місцевими громадами щодо підтримки медичних підприємств та надання місцевих стимулів для забезпечення медичними кадрами, в першу чергу у сільській місцевості.

Реалістичний сценарій стає можливим з більшою часткою вірогідності за умови, що обласна влада в особі обласної ради та ОДА в рамках цього сценарію здійснює активні кроки з планування регіонального розвитку, мобілізації бюджету розвитку області та коштів фонду регіонального розвитку на реалізацію регіональних проєктів, які є взаємозв'язаними з цілями регіонального розвитку та тенденціями глобальної економіки.

Стратегічна мета на період до 2027 р.

Створення умов для збалансованого розвитку, спрямованого на підвищення якості життя та добробуту мешканців регіону.

Стратегічне бачення розвитку:

Волинь-2027 – інтегрований у європейський простір конкурентоспроможний регіон України збалансованого модернізаційного розвитку, орієнтованого на досягнення високого рівня життя і забезпечення добробуту мешканців та мешканок, підтримку ґендерної рівності, посилення потенціалу людського капіталу, збереження і капіталізацію унікального природного потенціалу, культурних цінностей, національних традицій у площині динамічного національного розвитку і тісної міжрегіональної та транскордонної співпраці.

Обрані на підставі аналізу стратегічні цілі – спосіб досягнення стратегічного бачення. Їх визначення обумовлено, з одного боку, повноваженнями учасників підготовки і впровадження Стратегії, з іншого боку – наявністю інструментів впливу.

Стратегічне бачення досягатиметься через впровадження стратегічних цілей:

Стратегічна ціль 1	Стратегічна ціль 2	Стратегічна ціль 3	Стратегічна ціль 4	Стратегічна ціль 5
Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)	Розвиток транскордонного співробітництва	Рациональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату

Обрані стратегічні цілі будуть реалізовані через систему операційних цілей та завдань.

Реалізація Стратегії розвитку області має допомогти перетворити її економіку на більш конкурентоспроможну за рахунок притоку як прямих іноземних, так і внутрішніх інвестицій у перспективні сектори, стимулюванню розвитку підприємництва, розвитку людського капіталу, що в кінцевому результаті матиме позитивний вплив на підвищення експортного потенціалу місцевих виробників та освоєння нових ринків збуту продукції.

Розділ 9. Стратегічні та операційні цілі, завдання розвитку Волинської області на період до 2027 року

Стратегічна ціль 1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки.

Оперативні цілі	Завдання
1.1. Підвищення інвестиційної привабливості	1.1.1. Підготовка та розвиток інфраструктури залучення інвестицій.
	1.1.2. Формування системи стимулів для залучення інвестицій, в тому числі створення пільгових умов інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках
	<i>1.1.3. Інтенсифікація транскордонної співпраці з метою розкриття повного потенціалу індустріальних парків.</i>
	1.1.4. Формування інвестиційної привабливості вугільних територій шляхом їх ревіталізації.
1.2. Нарощення туристично-рекреаційного, культурного потенціалу регіону	1.2.1. Розвиток туристичних продуктів (подієвий, історико-культурний, культурно-мистецький, спортивний, «зелений», медичний туризм, тощо)
	1.2.2. Туристична промоція області, підтримка інноваційних проєктів, заходів, що формують імідж регіону
	1.2.3. Розвиток рекреаційно-курортних зон.
	1.2.4. Збереження, відродження, популяризація культурної та історико-архітектурної спадщини регіону.
	<i>1.2.5. Будівництво реабілітаційних комплексів для ветеранів в громадах на базі бальнеологічних ресурсів.</i>
1.3. Розвиток малого та середнього бізнесу	1.3.1. Стимулювання розвитку підприємницької ініціативи, в т.ч. серед ветеранів війни та членів їх сімей
	1.3.2. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу
	1.3.3. Розвиток інституційної підтримки бізнесу
	<i>1.3.4. Сприяння інтернаціоналізації малого та середнього бізнесу</i>
	1.3.5. Сприяння розвитку галузі виробництва будматеріалів та іншої сировини, необхідної для відновлення постраждалих територій від війни
1.4. Підвищення продуктивності агропромислового сектору	1.4.1. Сприяння розвитку та спроможності виробників сільськогосподарської продукції та їх об'єднань
	1.4.2. Диверсифікація сільської економіки для розвитку, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції
	1.4.3. Промоція агропромислового сектору та стимулювання розвитку інформаційно-комунікаційних технологій на селі
1.5. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва	1.5.1. Стимулювання розвитку дрібного господарювання на селі в т.ч. фермерських господарств
	1.5.2. Стимулювання та розвиток вирощування і виробництва нішевої продукції в галузі рослинництва, ягідництва, овочівництва, тваринництва, в т.ч. числі органічної продукції

Стратегічна ціль розвитку економіки Волинської області має велику значимість і визначена одним з найважливіших пріоритетів, оскільки сучасний розвиток характеризується посиленням конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Конкурентоздатність стає вирішальним фактором, що може забезпечити стратегічний розвиток регіону, оскільки це здатність виробляти товари та послуги, що відповідають внутрішньому та зовнішнім ринкам.

Одним із ключових завдань на даний час є питання розвитку регіону та посилення його економічного потенціалу. Важливим чинником економічного зростання є інвестиції, тому необхідно всіляко сприяти залученню інвестиційних ресурсів, коштів міжнародної технічної допомоги та міжнародних фінансових організацій для реалізації проєктів економічної реструктуризації.

Завдяки цьому, область в цілому стане більш відкритою для нових інвестицій, для партнерства з інвесторами, базою для їх інтеграції в цих точках та створення нового бізнесу.

При цьому, внутрішні інвестиції забезпечать підвищення рівня продуктивності підприємств і розвиток інфраструктури, іноземні – в основному, додатковий капітал та також інноваційні технології, менеджмент і навички, а залучення в бізнес-середовище регіону бізнес-партнерів, зокрема іноземних, стане важливою умовою зростання можливостей позиціонування області на конкурентних ринках.

Створення сприятливих умов для розвитку в регіоні такого механізму активізації інвестицій дозволить забезпечити розбудову туристичної інфраструктури, внутрішню регіональну інтеграцію ресурсів і видів діяльності, а також сприятиме інтеграції регіональних підприємств у міжрегіональну кооперацію та інтеграцію в промисловий і сільськогосподарський сектори глобальної економіки (вихід на міжнародні стандарти якості і продуктивності).

Ефективність розвитку і функціонування туристичної галузі в територіальних громадах і в регіоні в цілому залежить, в першу чергу, від управління цим процесом. Різносторонні дії всіх суб'єктів повинні бути об'єднані в одне русло, здійснюватися в комплексі, щоб їхні цілі і завдання стали єдиною ціллю – забезпечення сталого розвитку територіальних громад, зокрема та регіону в цілому.

Розвиток туризму в Шацькому регіоні є однією з найбільш перспективних напрямків для зростання регіональної економіки, особливо північних районів Волинської області. При наявності значного туристичного потенціалу, частка туристичної галузі у валовому регіональному продукті області залишається невисокою. Тому необхідно підвищити конкурентоспроможність Волинської області шляхом створення якісних туристичних продуктів на основі залучення інвестицій у сферу туризму регіону та раціонального використання природно-рекреаційного потенціалу.

Тому важливе значення для цього має забезпечення сприятливих умов для активізації розвитку сфери туризму та перетворення її на рентабельну конкурентоспроможну галузь, що є основним змістом цієї оперативної цілі.

Не менш важливим пріоритетом розвитку області залишається - створення і підтримка сприятливого середовища для розвитку малого і середнього бізнесу, формування й упровадження ефективної державно-громадської системи його підтримки і захисту шляхом спрямування дій територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, структурних підрозділів обласної державної адміністрації, органів місцевого самоврядування, об'єднань суб'єктів малого і середнього бізнесу та установ ринкової інфраструктури.

Реалізація заходів спрямована на створення правових, фінансових, соціально-економічних, організаційно-господарських та інших умов розвитку малого підприємництва в області.

Проведення регіональної політики щодо розвитку малого і середнього бізнесу сприятиме зміцненню його потенціалу і піднесенню ролі у здійсненні економічних реформ та структурній перебудові економіки регіону. Це дозволить підвищити соціальне значення малого і середнього бізнесу шляхом активного залучення населення до процесу підвищення рівня життя, створення нових робочих місць, збільшення рівня працевлаштування незайнятого населення, наповнення місцевих бюджетів, насичення товарних ринків високоякісною конкурентоспроможною українською продукцією.

Агропромисловий комплекс – один із найбільших і важливих секторів економіки Волинської області. Тут формується основна частина продовольчих ресурсів та майже три чверті роздрібного товарообігу, що має визначальний вплив на гарантування продовольчої безпеки як регіону, так і держави в цілому.

Сильними сторонами області є наявність родючих сільськогосподарських угідь, відсутність потужних об'єктів-забруднювачів довкілля та зон екологічного лиха.

Особисті селянські господарства (далі – ОСГ) займають провідні позиції з виробництва сільськогосподарської продукції й залишаються основним джерелом доходів сільського населення. В основному це господарства сімейного типу, що виробляють, споживають та

реалізують сільськогосподарську продукцію. Упродовж останніх років утримується тенденція поступового скорочення їх частки у загальнообласному виробництві сільськогосподарської продукції.

З метою захисту інтересів дрібних сільськогосподарських товаровиробників щодо вирішення питань переробки і збуту сільськогосподарської продукції, постачання мінеральних добрив, насіння, сільгосптехніки, технічного обслуговування та ін., в області проводиться роз'яснювальна робота щодо об'єднання дрібних агровиробників у кооперативи.

Пріоритетним завданням розвитку молочного скотарства в області і надалі залишається реконструкція та будівництво молочних ферм та комплексів. На Волині невеликі фермерські та особисті селянські господарства зайняли нішу вирощування овочів та картоплі. Для формування однорідних партій продукції проводиться робота щодо об'єднання селян у групи виробників.

Особливу увагу необхідно приділити відновленню наявних в області пам'яток архітектури, найперше Олицької резиденції, що спорудили за часів литовського князя Миколи Радзивілла в середині XVI сторіччя, одного з перших квадратних бастионів на теренах теперішньої України. За схожість із резиденцією французьких королів, Олицький замок дослідники називають українським Версалем. Враховуючи, що захист історичної спадщини є одним із пріоритетних напрямів культурної політики усіх держав світу, яка здійснюється під егідою ЮНЕСКО, збереження історичних пам'яток для майбутніх поколінь стане поштовхом для зрушень у сфері збереження архітектурної спадщини Волинської області та дозволить створити належні умови для залучення коштів приватних інвесторів та міжнародних організацій до реалізації заходів.

Виконання запланованих заходів сприятиме входженню України до європейської спільноти, як держави, що виконує свої міжнародно-правові зобов'язання у сфері охорони архітектурної спадщини.

Досягнення стратегічної цілі буде здійснюватися шляхом вирішення таких оперативних цілей:

- підвищення інвестиційної привабливості
- нарощення туристично - рекреаційного, культурного потенціалу регіону
- розвиток малого та середнього бізнесу
- підвищення продуктивності агропромислового сектору
- підтримка перспективних видів аграрного виробництва

та пріоритетних завдань:

- підготовка та розвиток інфраструктури залучення інвестицій.
- формування системи стимулів для залучення інвестицій, в тому числі створення пільгових умов інвесторам, що здійснюють інвестиційну діяльність у найбільш важливих для задоволення суспільних потреб напрямках
- *інтенсифікація транскордонної співпраці з метою розкриття повного потенціалу індустріальних парків*
- формування інвестиційної привабливості вугільних територій шляхом їх ревіталізації
- розвиток туристичних продуктів (подієвий, історико- культурний, культурно-мистецький, спортивний, «зелений», медичний туризм, тощо)
- туристична промоція області, підтримка інноваційних проєктів, заходів, що формують імідж регіону
- розвиток рекреаційно-курортних зон
- збереження, відродження, популяризація культурної та історико-архітектурної спадщини регіону
- *будівництво реабілітаційних комплексів для ветеранів в громадах на базі бальнеологічних ресурсів*
- стимулювання розвитку підприємницької ініціативи, в т.ч. серед ветеранів війни та членів їх сімей
- розвиток інфраструктури підтримки бізнесу
- розвиток інституційної підтримки бізнесу
- *сприяння інтернаціоналізації малого та середнього бізнесу*
- сприяння розвитку галузі виробництва будматеріалів та іншої сировини, необхідної для відновлення постраждалих територій від війни

- сприяння розвитку та спроможності виробників сільськогосподарської продукції та їх об'єднань
- диверсифікація сільської економіки для розвитку, переробки та зберігання сільськогосподарської продукції
- промоція агропромислового сектору та стимулювання розвитку інформаційно-комунікаційних технологій на селі
- стимулювання розвитку дрібного господарювання на селі в т.ч. фермерських господарств
- стимулювання та розвиток вирощування і виробництво нішевої продукції в галузі рослинництва, ягідництва, овочівництва, тваринництва, в т.ч. числі органічної продукції

Стратегічна ціль 2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення

Оперативні цілі	Завдання
2.1. Збереження та розвиток людського капіталу	2.1.1. Розвиток мережі дошкільної освіти, формування оптимальної мережі загальної середньої освіти області відповідно до реальних потреб місцевих громад у тому числі профільних ліцеїв, опорних шкіл
	2.1.2. Розвиток та модернізація системи професійно-технічної освіти в регіоні з врахуванням необхідності перекваліфікації вивільнених працівників вугільних підприємств
	2.1.3. Розвиток мережі закладів вищої освіти з урахуванням потреб ринку праці
	2.1.4. Покращення стану здоров'я, в т.ч. ментального, населення шляхом підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування.
	2.1.5. Розвиток культури, фізичної культури та спорту, молодіжного лідерства з врахуванням рівних можливостей чоловіків та жінок
	2.1.6. Покращення якості надання соціальних послуг населенню в тому числі шляхом робудови мережі соціальних закладів
2.2. Створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців	2.2.1. Створення додаткових умов для відновлення та стимулювання економічної активності в територіальних громадах, що розташовані в 30-50 км зоні від білоруського кордону та мають додаткові безпекові ризики.
	2.2.2. Здійснення першочергових заходів щодо безпеки життєдіяльності в територіальних громадах, віднесених до територій відновлення.
	2.2.3. Створення доступної інфраструктури та інших послуг для людей з інвалідністю, батьків з дітьми, людей похилого віку.
	2.2.4. Посилення енергетичної безпеки регіону в т.ч. за рахунок впровадження альтернативних джерел енергії та палива.
	2.2.5. Створення сприятливих умов для розвитку житлового будівництва шляхом вдосконалення існуючих та створення нових механізмів придбання житла, забезпечення подальшого розвитку системи іпотечного житлового кредитування
2.3. Підвищення спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування на новій територіальній основі	2.3.1. Посилення системи підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.
	2.3.2. Сприяння розбудові партнерств та обміну досвідом між органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами регіональної політики щодо ефективності управління та інноваційних методів роботи.
	2.3.3. Впровадження та розвиток інструментів дорадчої демократії як засобів зміцнення самоврядування в регіоні.
2.4. Реінтеграція ветеранів та ветеранок до цивільного життя	2.4.1. Створення мережі закладів в громадах області з метою медичної, психологічної та фізичної реабілітації ветеранів та ветеранок.

	2.4.2. Сприяння працевлаштуванню ветеранів та ветеранок.
	2.4.3. Залучення ветеранів та ветеранок до патріотичного виховання молоді, меморіалізації війни, політики Героїв.
	2.4.4. Сприяння залученню ветеранів та ветеранок до місцевих ініціатив громад, в т.ч. шляхом створення громадських організацій.

Забезпечення нової якості життя, збереження і нагромадження людського потенціалу є важливим стратегічним пріоритетом, що обумовило вибір цієї стратегічної цілі.

Натомість низька якість життя, ґендерна нерівність, нерозвиненість суспільних інститутів обумовляють загострення таких проблем як зниження рівня людського розвитку і, відповідно, подальшого послаблення конкурентоспроможності регіону, погіршення співвідношення між працездатним і непрацездатним населенням, зростання трудової міграції, погіршення здоров'я громадян та зниження якості освіти, що призведе до браку кваліфікованого людського капіталу у всіх сферах економічної системи регіону.

Саме тому система цілей і завдань у цій сфері охоплює діяльність у різних сферах соціально-економічного життя мешканців області, серед яких: забезпечення доступності та якості послуг охорони здоров'я, якісної освіти, зміцнення статусу української мови, сприяння її розвитку та популяризації, реалізація на регіональному та місцевому рівні державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності, створення умов для національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання та громадянської освіти населення на рівні регіонів, територіальних громад, зокрема шляхом розроблення та реалізації відповідних програм, створення та розширення мережі відповідних центрів, соціальних послуг, ґендерної рівності, створення доступної інфраструктури та інших послуг для людей з обмеженими можливостями, покращення системи надання адміністративних послуг та зміцнення громадянської безпеки, вжиття заходів для підвищення доступності населення до фонду захисних споруд цивільного захисту з урахуванням принципів інклюзивності та безбар'єрності.

Досягнення цілі дозволить в умовах процесів глобалізації економіки і конкурентної боротьби забезпечити поліпшення демографічної ситуації, зменшити трудову міграцію, зменшити вплив негативних наслідків та здійснення заходів для розв'язання проблем, пов'язаних з внутрішнім переміщенням, зумовленого збройною агресією російської федерації, шляхом виконання на регіональному та місцевому рівні завдань, визначених Стратегією державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року. Створення ефективного та прозорого механізму обліку, розподілу та використання житлових чи інших приміщень, придатних для тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб, державної та комунальної власності.

Основним джерелом утворення відходів у Волинській області є підприємства гірничо-добувного, машинобудівного, будівельного, деревообробного комплексів. В області існує проблема поводження з твердими побутовими відходами, яких на території області за рік накопичується близько 1,0 млн. тон.

Головним завданням стійкого розвитку громад є створення безпечного середовища та забезпечення належного санітарного та екологічного стану в них.

Якщо на сьогодні в містах забезпечена централізована система збору сміття, то в сільській місцевості вона в основному відсутня. Тому передбачається вжиття заходів, спрямованих на забезпечення утилізації сміття, ліквідації несанкціонованих його звалищ, створення нових полігонів твердих побутових відходів і забезпечення безпечності діючих та вирішення питань його переробки.

Досягнення стратегічної цілі буде здійснюватися шляхом вирішення таких оперативних цілей:

- збереження та розвиток людського капіталу
- створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців
- підвищення спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування на новій територіальній основі
- реінтеграція ветеранів та ветеранок до цивільного життя

та пріоритетних завдань:

- розвиток мережі дошкільної освіти, формування оптимальної мережі загальної середньої освіти області відповідно до реальних потреб місцевих громад у тому числі профільних

- ліцеїв, опорних шкіл
- розвиток та модернізація системи професійно-технічної освіти в регіоні з врахуванням необхідності перекваліфікації вивільнених працівників вугільних підприємств
- розвиток мережі закладів вищої освіти з урахуванням потреб ринку праці
- покращення стану здоров'я, в т.ч. ментального, населення шляхом підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування.
- розвиток культури, фізичної культури та спорту, молодіжного лідерства з врахуванням рівних можливостей чоловіків та жінок
- створення умов для відновлення та стимулювання економічної активності в територіальних громадах
- здійснення першочергових заходів щодо безпеки життєдіяльності в територіальних громадах, віднесених до територій відновлення.
- створення доступної інфраструктури та інших послуг для людей з інвалідністю, батьків з дітьми, людей похилого віку.
- посилення енергетичної безпеки регіону в т.ч. за рахунок впровадження альтернативних джерел енергії та палива.
- створення сприятливих умов для розвитку житлового будівництва шляхом вдосконалення існуючих та створення нових механізмів придбання житла, забезпечення подальшого розвитку системи іпотечного житлового кредитування
- посилення системи підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування
- сприяння розбудові партнерств та обміну досвідом між органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами регіональної політики щодо ефективності управління та інноваційних методів роботи.
- впровадження та розвиток інструментів дорадчої демократії як засобів зміцнення самоврядування в регіоні.
- створення мережі закладів в громадах області з метою медичної, психологічної та фізичної реабілітації ветеранів та ветеранок.
- сприяння працевлаштуванню ветеранів та ветеранок.
- залучення ветеранів та ветеранок до патріотичного виховання молоді.
- сприяння залученню ветеранів та ветеранок до місцевих ініціатив громад, в т.ч. шляхом створення громадських організацій

Стратегічна ціль 3. Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації).

Оперативні цілі	Завдання
3.1. Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації	3.1.1. Стимулювання розвитку інноваційних досліджень та технологій
	3.1.2. Створення та впровадження інноваційного продукту
3.2. Розвиток інноваційної інфраструктури	3.2.1. Організаційна та фінансова підтримка інноваційних підприємств
	3.2.2. Створення та підтримка інформаційної бази інноваційних проєктів
	3.2.3. Розбудова інноваційної інфраструктури, в т.ч. наукових, технологічних парків, ІТ-кластерів
3.3. Розвиток людських ресурсів в галузях смарт-спеціалізації	3.3.1. Підвищення професійних компетенцій науково-педагогічних кадрів
	3.3.2. Підтримка та розвиток співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіону
3.4. «Цифрова трансформація»	3.4.1. Формування системи електронних інформаційних ресурсів на території області
	3.4.2. Запровадження новітніх цифрових технологій та швидкісного інтернету
	3.4.3. Забезпечення цифровізації системи надання послуг у соціальній сфері.

3.4.4. Впровадження «розумних» мереж та їх інтеграції у «розумні» громади.
--

Інноваційна економіка - інтелектуальна економіка. Ґрунтується вона на впровадженні в життя інновацій, безперервному технологічному удосконалюванні, а також на виробництві та експортуванні високотехнологічної продукції, у якій є висока додаткова вартість. Основою такої економіки є новітні технології. Від інших видів економік її відрізняє те, що основну частину прибутку створює інтелект учених, новаторів, розвиток інформаційної сфери, а не просте матеріальне виробництво, характерне для індустріальної економіки або висока концентрація фінансів, властива для капіталу.

Інноваційна інфраструктура формує швидкість (темпи) розвитку економіки і підвищення добробуту населення.

Досягнення стратегічної цілі буде здійснюватися шляхом вирішення таких оперативних цілей:

- збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації
- розвиток інноваційної інфраструктури
- розвиток людських ресурсів в галузях смарт- спеціалізації
- «Цифрова трансформація»

та пріоритетних завдань:

- стимулювання розвитку інноваційних досліджень та технологій
- створення та впровадження інноваційного продукту
- організаційна та фінансова підтримка інноваційних підприємств
- створення та підтримка інформаційної бази інноваційних проєктів
- розбудова інноваційної інфраструктури, в т.ч. наукових, технологічних парків, ІТ-кластерів
- підвищення професійних компетенцій науково- педагогічних кадрів
- підтримка та розвиток співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіону
- формування системи електронних інформаційних ресурсів на території області
- запровадження новітніх цифрових технологій та швидкісного інтернету
- забезпечення цифровізації системи надання послуг у соціальній сфері
- впровадження «розумних» мереж та їх інтеграції у «розумні» громади.

Стратегічна ціль 4. Розвиток транскордонного співробітництва

Оперативні цілі	Завдання
4.1. Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва	4.1.1. Поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення територій
	4.1.2. Розвиток прикордонної інфраструктури.
	4.1.3. Розширення, відкриття нових транскордонних коридорів та реалізація проєктів логістичного забезпечення транскордонного співробітництва.
	4.1.4. Розвиток транспортно-логістичного потенціалу.
4.2. Стимулювання транскордонного співробітництва	4.2.1. Підтримка та розвиток міжнародного співробітництва на рівні територіальних громад та регіону.
	4.2.2. Сприяння залученню інвестиційних ресурсів, коштів міжнародної технічної допомоги та міжнародних організацій для розвитку транскордонного співробітництва.
	4.2.3. Підтримка місцевих ініціатив з метою досягнення позитивного транскордонного ефекту

Транзитні можливості Волинської області є досить значними, однак потенціал не використовується на повну потужність. На сьогодні наявні проблеми як в сфері вантажних так і у сфері пасажирських перевезень.

Посилення зовнішніх загроз економічній безпеці України внаслідок повномасштабного вторгнення російських військ призвело до зростання ризиків і загострення загроз внутрішнього характеру, що проявляються в погіршенні динаміки та структури промислового виробництва регіону та, відповідно, негативно впливають на показники зовнішньої торгівлі.

Економічний і соціальний розвиток кожної територіальної громади, зокрема, регіону в цілому, в першу чергу, залежить від стану доріг. Якісні дороги і транспортна доступність – це одна із складових досягнення більш масштабної мети, а саме підвищення якості життя населення, а також є основою інвестиційної привабливості територій. Необхідно забезпечити розвиток транспортної доступності сільських населених пунктів до адміністративних центрів територіальних громад та районів.

Занедбана дорожня інфраструктура є однією з причин, чому попри близькість до кордону з Республікою Польща, обсяг в'їзного туристичного потоку в область є порівняно незначним. Будівництво нового пункту перетину українського-польського кордону Адамчуки-Збереже має паралельно супроводжуватись істотним покращенням дорожньої інфраструктури регіону.

Різкі просторові та структурні зміни в економіці, втрата експортного потенціалу є очевидним в сучасних умовах. Наразі закріпилася тенденція існування від'ємного зовнішньоторговельного сальдо України, обсяги якого є загрозливими, і коли зовнішнім ринкам притаманна жорстка конкуренція виробників продукції, головним завданням органів державного управління має стати удосконалення та розвиток експортного потенціалу. Реалізація європейського інтеграційного вектору зовнішньоекономічної та зовнішньоторговельної політики зокрема вимагає нових підходів та цілісної стратегічної програми якісного удосконалення як товарної, так і географічної структури експорту, а також державних заходів його підтримки і стимулювання. Тому актуальним завданням залишається визначення основних напрямків та конкретних перспективних заходів у сфері сприяння ефективній реалізації експортного потенціалу.

Розв'язання окреслених проблем потребує комплексного вирішення та належить до сфери діяльності управління розвитку, інвестицій та європейської інтеграції обласної державної адміністрації. Стабільний розвиток міжнародного (транскордонного та міжрегіонального) співробітництва, успішне впровадження транскордонних проєктів, освоєння коштів Євросоюзу для реалізації грантових проєктів, а також створення та підтримка позитивного міжнародного іміджу Волинської області є основою досягнення стабільності і процвітання регіону, підвищення рівня життя населення, а також встановлення демократичних цінностей, поваги до прав людини тощо.

Досягнення стратегічної цілі буде здійснюватися шляхом вирішення таких оперативних цілей:

- інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва
 - стимулювання транскордонного співробітництва
- та пріоритетних завдань:**
- поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення територій
 - розвиток прикордонної інфраструктури.
 - розширення, відкриття нових транскордонних коридорів та реалізація проєктів логістичного забезпечення транскордонного співробітництва.
 - розвиток транспортно-логістичного потенціалу.
 - підтримка та розвиток міжнародного співробітництва на рівні територіальних громад та регіону
 - сприяння залученню інвестиційних ресурсів, коштів міжнародної технічної допомоги та міжнародних організацій для розвитку транскордонного співробітництва.
 - підтримка місцевих ініціатив з метою досягнення *позитивного* транскордонного ефекту

Стратегічна ціль 5. Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату

Оперативні цілі	Завдання
5.1. Охорона та раціональне використання природних	5.1.1. Відновлення водного балансу та збереження болотних угідь

ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу	5.1.2. Зменшення забруднення водних ресурсів скидами стічних вод (в т.ч. забезпечення централізованим водопостачанням та водовідведенням населених пунктів)
	5.1.3. Зменшення забруднення атмосферного повітря через впровадження інноваційних проєктів з використання альтернативних джерел енергії
5.2. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області	5.2.1. Створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, винесення в натуру меж природно-заповідних територій
	5.2.2. Збереження та відтворення лісових масивів та зелених насаджень
	5.2.3. Організація та впровадження системи моніторингу довкілля, зокрема атмосферного повітря, вод, ґрунтів
5.3. Покращення управління відходами	5.3.1. Створення сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування і т.п)
	5.3.2. Розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів
	5.3.3. Підвищення рівня обізнаності населення щодо поводження з ТПВ

У зв'язку із збільшенням навантаження пересувних та стаціонарних джерел на атмосферне повітря відбувається погіршення якості довкілля, санітарного стану території, фіксуються перевищення концентрацій забруднюючих речовин. Головними причинами, що обумовлюють незадовільний стан атмосферного повітря в населених пунктах є недотримання підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів, зростання одиниць автомобільного транспорту, які не забезпечені приладами для нейтралізації відпрацьованих газів, і як наслідок збільшується кількість викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря. Забруднення атмосферного повітря впливає на здоров'я людини та біорізноманіття різними шляхами – від прямої негайної загрози до повільного поступового руйнування систем життєзабезпечення організму. Постійні атмосферні забруднення несприятливо впливають на загальну захворюваність населення. Доведено прямий зв'язок між інтенсивністю забруднення повітря і станом здоров'я, а також зростанням хронічних неспецифічних захворювань. Це призводить до зниження народжуваності. Забруднене атмосферне повітря значно підвищує захворюваність та смертність населення.

Особлива увага при здійсненні моніторингу факторів навколишнього середовища приділялася оцінці якості та безпечності питної води

Ґрунти є одна із найважливіших складових частин природних комплексів, оскільки вони утворилися внаслідок взаємодії компонентів ландшафту. Для забезпечення нормального розвитку сільськогосподарських культур в умовах зростаючого забруднення оточуючого середовища ґрунти потребують тривалого екологічного обстеження – моніторингу. Щорічно проводиться агрохімічне обстеження та паспортизація земель сільськогосподарського призначення у господарствах всіх форм власності і сільських радах.

Природно-заповідний фонд області представлений наступними категоріями заповідності: природний заповідник, національні природні парки, заказники, заповідні урочища, пам'ятки природи, ботанічний сад, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Основними негативними чинниками розвитку заповідної справи є:

- скорочення темпів зростання площі ПЗФ за рахунок створення нових територій та об'єктів у зв'язку з відмовою користувачів і власників земельних ділянок на погодження створення;
- незавершене встановлення меж у природі (на місцевості) територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- низький рівень володіння інформацією щодо розвитку заповідної справи в області.

Поліпшення екологічної ситуації в територіальних громадах також залежить і від свідомості жителів. Тільки виховавши екологічну культуру і підвищивши екологічну грамотність щодо

поводження з твердими побутовими відходами, можна забезпечити безпечність навколишнього середовища.

Тому передбачається здійснення органами місцевого самоврядування інформаційної і просвітницької роботи з цього питання, залучення населення та громадських організацій екологічного спрямування до організації та проведення спільних заходів по прибиранню територій, поширення та впровадження кращих практик з цього питання.

Досягнення стратегічної цілі буде здійснюватися шляхом вирішення таких оперативних цілей:

- охорона та раціональне використання природних
- збереження біологічного та відновлення ландшафтного заказника різноманіття області
- покращення управління відходами

та пріоритетних завдань:

- відновлення водного балансу та збереження болотних угідь
- зменшення забруднення водних ресурсів скидами стічних вод (в т.ч. забезпечення централізованим водопостачанням та водовідведенням населених пунктів)
- зменшення забруднення атмосферного повітря через впровадження інноваційних проєктів з використання альтернативних джерел енергії
- створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, винесення в натуру меж природно-заповідних територій
- збереження та відтворення лісових масивів та зелених насаджень
- організація та впровадження системи моніторингу довкілля, зокрема атмосферного повітря, вод, ґрунтів
- створення сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування і т.п)
- розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів
- підвищення рівня обізнаності населення щодо поводження з ТПВ.

Розділ 10. Організаційне, інституційне та фінансове забезпечення реалізації стратегії розвитку волинської області на період до 2027 року

Механізм реалізації Стратегії охоплює такі сфери: місцеве самоврядування, підприємницьку діяльність, інвестиційний процес, містобудівну діяльність, публічні фінанси і міжбюджетні відносини та передбачає налагодження ефективної та скоординованої взаємодії усіх суб'єктів регіонального розвитку в реалізації заходів, проєктів і ініціатив з метою досягнення визначених орієнтирів перспективного розвитку регіону.

Стратегія реалізується у два середньострокові етапи. Перший етап – це розроблення, відбір і реалізація пріоритетних проєктів регіонального розвитку, спрямованих на посилення конкурентних переваг та формування/зміцнення точок зростання і точок конкурентоздатності регіональної економіки, модернізацію інфраструктури в територіальних громадах, створення умов для зростання людського капіталу та підвищення якості життя.

Другий етап – це продовження реалізації незавершених проєктів у ході першого етапу та реалізація нових, що забезпечать інноваційний тип розвитку галузей економіки, перетворення точок її зростання в конкурентоздатні на зовнішніх ринках економічні сектори та трансформацію конкурентоздатних точок в регіональну смарт-спеціалізацію, створення якісної інфраструктури в територіальних громадах та забезпечення безпечного життєвого середовища для їх жителів, накопичення та широке внутрірегіональне використання людського капіталу.

В цілому обидва етапи реалізації Стратегії будуть відповідати базовому сценарію розвитку області.

Також важливим інструментом реалізації визначених у Стратегії стратегічних цілей є: програми соціально-економічного та культурного розвитку територіальних громад обласні цільові програми, стратегії розвитку територіальних громад.

Їх реалізація дозволить конкретизувати зусилля усіх суб'єктів регіонального розвитку для комплексного і системного вирішення короткострокових, середньострокових та довгострокових проблем, забезпечити прозорість і обґрунтованість вибору завдань, які необхідно досягнути у різні часові періоди, визначити шляхи досягнення результатів з урахуванням різних форм підтримки протягом кожного з етапів реалізації Стратегії.

Зв'язок цих програмних документів забезпечить спільність напрямів і заходів щодо досягнення стратегічних цілей на регіональному і місцевому рівнях.

Також важливим інструментом впливу на комплексний розвиток регіону є державні цільові програми. Реалізація, визначених у них заходів на території області, дасть можливість надати більшого імпульсу розвитку позитивних процесів у її економічній і соціальній сферах та підвищити рівень досягнення визначених у Стратегії цілей.

Стратегія не передбачає утворення додаткових інституцій (структур). Її реалізацію забезпечуватимуть усі суб'єкти регіонального розвитку, але роль і відповідальність кожного має бути підвищена.

Координацію реалізації Стратегії здійснюватиме облдержадміністрація, яка надаватиме організаційну і методологічну підтримку суб'єктам регіонального розвитку – ініціаторам і виконавцям проєктів регіонального розвитку.

Фінансове забезпечення Стратегії передбачається за рахунок бюджетних і позабюджетних коштів, не заборонених законодавством (кошти підприємств і інвесторів), у тому числі коштів міжнародної технічної допомоги та грантових.

Залучення коштів з державного бюджету здійснюватиметься у вигляді фінансування з державного фонду регіонального розвитку та у рамках відповідних державних цільових програм.

Кошти місцевих бюджетів спрямовуватимуться у вигляді фінансування чи співфінансування проєктів регіонального розвитку та на фінансування заходів у рамках вищезазначених місцевих програм.

Залучення коштів міжнародної технічної допомоги, яку надають Україні міжнародні установи та іноземні держави, та грантових здійснюватиметься у межах можливостей і обсягів, виділених на цільові потреби.

Інші позабюджетні кошти, не заборонені законодавством, залучатимуться у рамках державно-приватного партнерства.

Розділ 11. Моніторинг і оцінка результативності реалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Реалізація Стратегії здійснюватиметься через проведення комплексу організаційних, фінансових та інформаційних заходів, які будуть впроваджуватись відповідно до Плану заходів з реалізації Стратегії (далі План заходів) та інших регіональних програм, а також рішень органів місцевого самоврядування, що приймаються для досягнення стратегічних цілей, визначених у Стратегії. Важливою частиною єдиного механізму реалізації Стратегії є контроль, що передбачає проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації стратегії та планів заходів з її реалізації.

Моніторинг реалізації регіональної Стратегії і виконання Плану заходів проводиться Волинською обласною державною адміністрацією щороку на підставі офіційних статистичних даних, інформації органів, відповідальних за здійснення заходів і реалізації проєктів регіонального розвитку та інших суб'єктів.

Моніторинг впровадження Стратегії та Плану заходів також проводиться шляхом:

- відстеження, вимірювання та аналізу відхилення показників фактичних результатів від цільових (проміжних) індикаторів досягнення цілей, визначених регіональною стратегією;
- порівняння фактично отриманих значень індикаторів здійснення заходів і їх значень, визначених Планом заходів.

Реалізація Стратегії здійснюватиметься у два етапи:

- перший – 2021-2023 роки;
- другий – 2024-2027 роки.

Результати реалізації Стратегії визначатимуться на підставі проведення моніторингу досягнення пріоритетів розвитку регіону, стратегічних, оперативних цілей та виконання завдань Стратегії і Плану заходів шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів оцінки результативності виконання завдань і їх прогнозних значень.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії здійснюватиметься за рахунок:

- коштів Державного бюджету України, зокрема державного фонду регіонального розвитку;
- коштів місцевих бюджетів;
- коштів, що надходять до державного бюджету в рамках програм допомоги і грантів ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;
- коштів міжнародних організацій;
- коштів з інших джерел, не заборонених законодавством.

Щодо кожної стратегічної цілі кількісними показниками за період моніторингу плануються показники, що виникають з переліку проєктів, які в майбутньому будуть реалізовані в рамках досягнення кожної цілі. Індикатори досягнення цілей визначені у Стратегії відображені у таблиці 40.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.08.2023р. №816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів» щороку проводиться моніторинг та оцінка відповідно до Порядку розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів їх реалізації. Моніторинг та реалізація Стратегії здійснюється шляхом відстеження виконання плану та порівняння фактичних, цільових показників, аналізу відхилень та звітування.

Оцінка ефективності реалізації Стратегії відбувається шляхом проведення внутрішнього та зовнішнього оцінювання відповідно до Порядку проведенні оцінювання реалізації державної регіональної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.03.2024р. №305 «Деякі питання проведення моніторингу та оцінювання державної регіональної політики».

Підсумковий моніторинговий звіт містить загальну оцінку ефективності досягнутих результатів. З метою забезпечення гнучкості Стратегії і її відповідності регіональному розвитку, цілі Стратегії можуть актуалізуватися при зміні внутрішніх і зовнішніх чинників, що матимуть суттєвий вплив на розвиток економічної та соціальної сфер області. За результатами моніторингу та оцінки досягнення визначених стратегічних цілей, у разі необхідності, визначатимуться нові перспективи зростання, конкурентоздатність в регіоні та корегуватися напрями пріоритетних дій.

Таблиця 40. Перелік індикаторів, на досягнення прогнозованих значень яких спрямована Стратегія

Найменування оперативної цілі Стратегії	Найменування індикатора	Одиниця виміру	Джерело даних	Базове значення індикатора 01.01.2024	Проміжне значення індикатора 01.01.2026	Цільове значення індикатора 01.01.28
1	2	3	4	5	6	7
Стратегічна ціль 1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки						
1.1. Підвищення інвестиційної привабливості	Валовий регіональний продукт (у фактичних цінах)	млн грн	Головне управління статистики у Волинській області	92535	120000	140000
	Обсяг прямих іноземних інвестицій	млн дол. США	Національний банк України	262,9	285	306
	Приріст прямих іноземних інвестицій	% до минулого року	Національний банк України	101	110	118
	Обсяг капітальних інвестицій	млн грн	Головне управління статистики у Волинській області	7289,642	9600,00	11400,00
	Кількість внесених до Реєстру індустриальних парків	одиниць	Департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів облдержадміністрації	2	5	7
	Кількість суб'єктів господарювання - учасників індустриальних парках	одиниць	Департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів облдержадміністрації	0	4	6
	Обсяг залучених інвестицій в соціально-економічний розвиток вугільного мікрорегіону	млн грн	Департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів облдержадміністрації, Нововолинська, Поромівська, Литовезька територіальні громади	0	250	3,4
1.2. Нарощення туристично-рекреаційного, культурного потенціалу регіону	Туристичний збір до місцевих бюджетів	тис. грн.	Головне управління ДПС у Волинській області	3184,3	3900,0	5820
	Кількість кімнат обладнаних для осіб з інвалідністю в готелях та інших місцях тимчасового проживання	одиниць	Головне управління статистики у Волинській області, органи місцевого самоврядування	7	12	17
	Кількість номерів в готелях та інших місцях тимчасового проживання	одиниць	Головне управління статистики у Волинській області	460	485	490
	Готелі та інші місця для тимчасового проживання	одиниць	Головне управління статистики у Волинській області	13	14	16
	Кількість центрів туристичної інформації	одиниць	Департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів облдержадміністрації	3	4	5
	Кількість рекреаційних зон	одиниць	Департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів облдержадміністрації, органи місцевого	231	234	240

			самоврядування			
1.3. Розвиток малого та середнього бізнесу	Обсяг реалізованої промислової продукції (товарів, послуг)	млн грн	Головне управління статистики у Волинській області	63858,0179	80000	95000
	Індекс промислової продукції	%	Головне управління статистики у Волинській області	104,6	108	110
	Обсяг експорту товарів	млн дол. США	Головне управління статистики у Волинській області	823,8126	920	980
	Кількість діючих малих підприємств за видами економічної діяльності	одиниць	Головне управління статистики у Волинській області	5623	6500	8000
	Кількість діючих середніх підприємств за видами економічної діяльності	одиниць	Головне управління статистики у Волинській області	341	360	420
	Індекс будівельної продукції	% до попереднього року	Головне управління статистики у Волинській області	161,7	125	140
1.4. Підвищення продуктивності агропромислового сектору	Обсяг продукції сільського господарства у постійних цінах	млн грн	Головне управління статистики у Волинській області	29 920,30	30 000,00	32 000,00
	Індекс сільськогосподарської продукції	% до попереднього року	Головне управління статистики у Волинській області	100,1	101	103
1.5. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва	державна підтримка молочного скотарства	млн грн	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації	0	40	40
	кількість корів в агроформуваннях області	тис. голів	Головне управління статистики у Волинській області	17,3	17,5	18,5
	державна підтримка для розвитку садівництва, ягідництва і тепличного господарства	млн грн	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації	27,2	3,5	3,5
	площі насаджень під сади, ягоди, теплиці	тис. га	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації	4,7	4,8	4,9
	державна підтримка малих агровиробників	млн грн	Департамент агропромислового розвитку облдержадміністрації	0	75,7	50
Стратегічна ціль 2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення						
2.1. Збереження та розвиток людського капіталу	Чисельність наявного населення на 01 січня	тис. осіб	Головне управління статистики у Волинській області, органи місцевого самоврядування	1027,9	1030	1055
	Загальний коефіцієнт народжуваності на 1 тис. осіб наявного населення		Головне управління статистики у Волинській області	7,3	9	13
	Загальний коефіцієнт смертності на 1 тис. осіб наявного населення		Головне управління статистики у Волинській області	13,2	14	11

	Малюкова смертність	на 1 тис. народжених живими	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, Головне управління статистики у Волинській області	5,9	5	4,5
	Укомплектованість закладів охорони здоров'я лікарями	%	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	88	90	95
	Рівень охоплення імунопрофілактикою відповідно до Календаря профілактичних щеплень в Україні за віком під час профілактики 10 інфекційних захворювань	%	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	78	84	90
	Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами (міська місцевість)	%	Управління освіти і науки облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування	100	100	100
	Охоплення дітей дошкільними навчальними закладами (сільська місцевість)	%	Управління освіти і науки облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування	100	100	100
	Частка дітей, які долучились до інклюзивної освіти, у загальній кількості дітей, які мають певні порушення функціонування	%	Управління освіти і науки облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування	65	67	70
	Рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах (співвідношення кількості отримувачів до кількості потребуючих)	%	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації	99%	0*	0*
	Кількість внутрішньо переміщених осіб, які отримали допомогу на проживання	тис. осіб	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації	22,9	10,1	5
	Кількість працівників вуглевидобувних підприємств, які пройшли перекваліфікацію	осіб	Управління освіти і науки облдержадміністрації, Володимир-Волинська філія Волинського обласного центру зайнятості	0	10	15
2.2. Створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців	Доходи населення	млн грн	Головне управління статистики у Волинській області	93685	105000	114000
	Середньомісячна заробітна плата (номінальна)	грн	Головне управління статистики у Волинській області	17731	22000	28000
	Рівень безробіття у віці 15-70 років за методологією МОП	%	Головне управління статистики у Волинській області	12,8	12	11
	Рівень зайнятості населення у віці 15 - 70 років	%	Головне управління статистики у Волинській області	48,5	49	49,5
	Кількість центрів безпеки	одиниць	Управління з питань цивільного захисту облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування	3	4	5

	Загальна площа житлових будівель, прийнятих в експлуатацію	тис.кв.м	Головне управління статистики у Волинській області	316,277	400	500
	Частка населення, що забезпечене автоматизованими системами централізованого оповіщення	%	Управління з питань цивільного захисту облдержадміністрації, Головне управління ДСНС України у Волинській області	83	85	90
	Частка населення, яке забезпечене укриттями (сховища цивільного захисту, протирадіаційні укриття, споруди подвійного призначення, найпростіші укриття)	%	Управління з питань цивільного захисту облдержадміністрації	39,2	42	45
2.3. Підвищення спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування на новій територіальній основі	Кількість територіальних громад, які мають діючі договори про співробітництво територіальних громад (відповідно до Закону України "Про співробітництво територіальних громад")	одиниць	Департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування	18	25	40
	Частка територіальних громад, які мають затверджені документи стратегічного планування державної регіональної політики (відповідно до Закону України "Про засади державної регіональної політики")	%	Департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування,	24,3	55	100
2.4. Реінтеграція ветеранів та ветеранок до цивільного життя	Кількість створених закладів для реабілітації ветеранів та ветеранок в області	одиниць	Управління з питань ветеранської політики облдержадміністрації, управління охорони здоров'я облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування	1	2	3
	Кількість проведених навчань, семінарів, тренінгів для ветеранів та ветеранок	одиниць	Управління з питань ветеранської політики облдержадміністрації, Волинський обласний центр зайнятості	3	5	7
	Кількість працевлаштованих ветеранів та ветеранок	осіб	Управління з питань ветеранської політики облдержадміністрації, Волинський обласний центр зайнятості	89	116	116
	Кількість проведених заходів національно-патріотичного виховання молоді за участю ветеранів та ветеранок в закладах освіти області	Тис.	Управління з питань ветеранської політики облдержадміністрації, управління молоді та спорту облдержадміністрації, управління освіти і науки облдержадміністрації	3,5	3,8	4,0

	Частка ветеранів війни та членів їх сімей, які отримали послуги з професійної адаптації (підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації), у загальній кількості осіб, що перебувають на відповідному обліку	%	Управління з питань ветеранської політики облдержадміністрації, управління освіти облдержадміністрації	1,9	4,12	7,27
Стратегічна ціль 3. Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)						
3.1. Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації	Кількість впроваджених інноваційних технологічних процесів у промисловості	одиниць	Головне управління статистики у Волинській області	525	600	700
	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції промислових підприємств	%	Головне управління статистики у Волинській області	24,5	25	30
3.2. Розвиток інноваційної інфраструктури	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями	%	Головне управління статистики у Волинській області	15,4	20	25
	Кількість створених наукових, технологічних парків, IT-кластерів	одиниць	Головне управління статистики у Волинській області	12	14	18
3.3. Розвиток людських ресурсів в галузях смарт-спеціалізації	Кількість укладених договорів про співробітництво між навчальними закладами, науково-дослідними установами та підприємствами області	одиниць	Управління освіти і науки облдержадміністрації	35	40	45
3.4. «Цифрова трансформація»	Частка населених пунктів, які мають широкопasmовий фіксований доступ до Інтернету	%	Відділ цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації облдержадміністрації	84	85	86
	Частка домогосподарств, які мають широкопasmовий фіксований доступ до Інтернету	%	Відділ цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації облдержадміністрації	66	67	68
	Індекс цифрової трансформації регіону	індекс	Відділ цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації облдержадміністрації	0,711	0,726	0,74
Стратегічна ціль 4. Розвиток транскордонного співробітництва						
4.1. Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва	Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного значення в регіоні	км шляхів на 1 тис. кв. км території	Департамент інфраструктури облдержадміністрації	88,9	88,9	89
	Протяжність відремонтованих автодоріг	км	Департамент інфраструктури облдержадміністрації	33,85	75	110

	Кількість пунктів пропуску через державний кордон України, автомобільних / залізничних	одиниць	Департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів облдержадміністрації	2/2	3/2	3/3
	Обсяг перевезених вантажів залізничним транспортом	млн тонн	Департамент інфраструктури облдержадміністрації	0,882	0,95	1,25
	Обсяг перевезених вантажів автомобільним транспортом	млн тонн	Департамент інфраструктури облдержадміністрації	177	190	215
4.2. Стимулювання транскордонного співробітництва	Кількість територіальних громад, які мають чинні договори про міжнародне територіальне співробітництво	одиниць	Департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів	27	35	45
Стратегічна ціль 5. Рациональне використання природних ресурсів та екологічна безпека						
5.1. Охорона та раціональне використання природних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу	Обсяги викидів шкідливих речовин у розрахунку на одну особу	кг	Головне управління статистики у Волинській області, управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації	4,13	3,9	3,5
	Частка обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні теплопостачальними підприємствами області з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії (в розрахунку за рік)	%	Управління житлово-комунального господарства облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування	19,1	19,2	21,7
	Встановлені потужності електрогенеруючих установок з відновлювальних джерел енергії	мВт	Управління житлово-комунального господарства облдержадміністрації	47,51	72,14	219,34
5.2. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області	Площа земель природно-заповідного фонду	га	Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації	220848,3 233	220856,32 33	220857,323 3
	Питома вага площі природно-заповідного фонду до площі адміністративно-територіальної одиниці	%	Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації	10,96	10,97	10,98
5.3. Покращення управління відходами	Кількість розроблених планів управління відходами територіальними громадами	одиниць	Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації	-	2	52
	Частка територіальних громад, у яких частково впроваджено роздільне збирання побутових відходів, у загальній кількості територіальних громад регіону	%	Управління житлово-комунального господарства облдержадміністрації	100	100	100

* Відповідно до наказу Мінсоцполітики від 19 квітня 2023 року №130-Н «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах» під час дії на території України або в окремих її місцевостях надзвичайного або воєнного стану організація визначення потреб населення у соціальних послугах для планування заходів щодо їх надання на середньостроковий період, організація визначення потреб населення у соціальних послугах для планування заходів щодо їх надання на короткостроковий період, планування розвитку системи надання соціальних послуг на регіональному та національному рівнях не проводиться. Визначення потреб населення у соціальних послугах проводиться відповідно до розділу V наказу «Організація визначення потреб населення у соціальних послугах під час дії на території України або в окремих її місцевостях надзвичайного або воєнного стану»

Розділ 12. Узгодженість Стратегії з Цілями сталого розвитку

Забезпечення сталого розвитку є глобальним імперативом та особливо актуалізується для України з огляду на економічні, соціальні та екологічні виклики. Стратегія розвитку Волинської області на період до 2027 року формує дорожню карту сталого розвитку регіону.

Таблиця 41. Зв'язок Цілей Сталого Розвитку та цілей Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 років

Цілі Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року Цілі Сталого Розвитку: Волинь	Ціль 1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	Ціль 2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	Ціль 3. Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)	Ціль 4. Розвиток транскордонного співробітництва	Ціль 5. Рациональне використання природних ресурсів та екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату
Ціль 1. Подолання бідності	++	++	+	+	
Ціль 2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	+	+	+	+	
Ціль 3. Міцне здоров'я і благополуччя	+	++	+	+	++
Ціль 4. Якісна освіта	+	++	+	+	
Ціль 5. Гендерна рівність	+	++			
Ціль 6. Чиста вода та належні санітарні умови	+	++	+	+	++
Ціль 7. Доступна та чиста енергія	+		+	++	+
Ціль 8. Гідна праця та економічне зростання	+	+	+	++	
Ціль 9. Промисловість, інновації та інфраструктура	++	+	+	+	+
Ціль 10. Скорочення нерівності	+	++	++	++	
Ціль 11. Сталий розвиток міст і громад	+	+	+	++	+
Ціль 12. Відповідальне споживання та виробництво	++		+	+	++
Ціль 13. Пом'якшення	+		+	++	++

наслідків зміни клімату					
Ціль 14. Збереження морських ресурсів					
Ціль 15. Захист та відновлення екосистем суші			+	+	++
Ціль 16. Мир, справедливість та сильні інститути		++	+	+	
Ціль 17. Партнерство заради сталого розвитку	++	++	++	++	++

Примітка: ++ - сильний зв'язок, + - опосередкований зв'язок